N. DUNĂREANU

CHINUIȚIĬ

NUVELE ŞI SCHIŢE DIN VIAŢA DE PORT

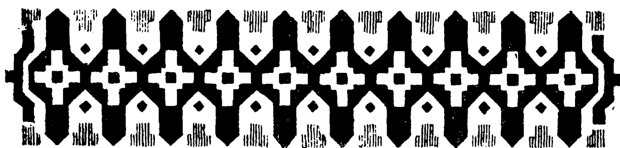
BUCUREȘTI
MINERVA, Institut de Arte Grafice și Editură Bulevard. Academiei 3, — Edgar Quinet, 4
1907

CHINUIŢIĬ

NUVELE ŞI SCHIŢE DIN VIAŢA DE PORT

EDITURA INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE ŞI EDITURĂ
«MINERVA», BUCUREŞTI

UN SUFLET UMILIT

UN SUFLET UMILIT

I.

Calul mergeà la pas, căruţa înnaintà încet şi roţile se afundau în noroiul străzii, ţipând înnăduşit. Căsuţele din margine trimeteau raze de lumină slabe în amurgul vânăt. Cerul erà posomorît şi vântul sufla rece.

În căruţă, cu biciul într'o mână, cu hăţurile în cealaltă, moş Ion mânà calul şi se gândeà la nevoile lui. Era cam supărat, pentru că toată ziua nu câştigase mai nimic. Acum îşi făceà socoteală: «Patru chilograme de fân, patruzeci de bani. Eh, ce scump e fânul; n'am pomenit în zilele mele! Dar ce să faci? Dobitocul de unde ştie! De nu-i dai, moare, şi atunci cu ce te mai hrăneşti?» Scuipând necăjit, ridicà gâtul, întindeà biciul şi îndemnà pe Bălan, care se oprià adeseori.

Când ajunse la crâşma lui Troscut, se oprì. După ce târguì o legătură de fân şi un sfert de pâine, luă calul de căpăstru şi se lăsă la vale, prin hâr-

toapele străzii lui Străjescu, până ce ajunse în faţa unei ogrăzi cu gardurile putrede şi cu o jumătate de poartă căzută într'o parte. Intră înlăuntru, trase căruţa supt şopron, puse fânul dinaintea calului, apoi descue lacătul şi coborî cele trei scări de pământ ale cocioabei. Aprinse lumânărica, şi o lumină săracă cuprinse chichineaţa, desluşind din întuneric un pat, o masă şi nişte boarfe într'un colţ. Începu să se scarpine în cap, neştiind parcă de ce să se apuce. Până la una alta, luă o ciapă, sfertul de pâne, şi s'aşeză pe laviţă să mănânce. Pe dată chipul şi o mână mare de uriaş prinse a alunecà pe peretele negru. Moşul înfulicà grăbit, mestecând din greu cu cele două măsele ce le mai aveà. Afară, vântul suflà, iar în căsuţă erà linişte. Trecù o vreme, şi, pe când bătrânul erà aproape să-şi isprăvească mâncarea, auzì câteva bocănituri grele. Rămase neclintit, cu mâna întinsă şi, ascultând o clipă, mormăì: «Ia'n auzi Bălan, cum bate cu picioarele în hlube. O fi vrând apă! Acuma, Bălane, acuma». Apoi începù să-şi îndese bucăţile grăbit.

Noaptea se lăsà tot mai cu temeiu. După ce moşul îşi văzù calul adăpat şi se mai uità prin ogradă, intră din nou în căsuţă, se închină, pregătindu-se de culcare. În pat se strânse grămadă pe rogojina tare, cercând s'adoarmă. Prin fereastra dela stradă, băteà în chichineaţă lumina roşiatecă a unui felinar din stradă, iar prin cea din spatele căsuţei ce dà în grădină, veniau zvonuri de vânt, mişcând încet hârtia cu care era cârpită. Ascultà

moşul o vreme în liniştea mare, se suci, se învârti, dar nu putù s'adoarmă. Singurătatea, urâtul, durerile prin care trecuse dela moartea mă-sii, îl chinuiau adânc. Dar, ca niciodată, în seara asta se simţià mai abătut. Fără voie, gândul îl duse cu anii îndărăt, îi aduse aminte toată viaţa lui.

Văzù parcă pe tată-său, Ilie Gherghişanu, un om hărţăgos, care bea într'o seară, ce câştigà într'o săptămână, ca podar la Brateş. O văzù şi pe mă-sa, o femeie slabă şi bolnavă, tremurând de frică înaintea lui.

Ion pe atuncea era tânăr şi 'n mahala se făceau *suharèle,* dar el nu se prea duceà, pentru că erà puţin şchiop şi fetele nu se uitau la el. După moartea lui tată-său, el singur a trebuit să ducă grija casei. Au trecut ani la mijloc, şi viaţa s'a scurs liniştită în casa săracă. Un frate mai mic în vremea asta intrase în oaste, iar după liberare, când să fie şi el de vr'un ajutor pe lângă casă, a şters-o frumuşel în lume. A întrebat Ion, l-a aşteptat un an de zile; dac'a văzut că nu mai vine, şi-a luat nădejdea. Cu vremea, bătrâna se simţià din ce în ce mai rău. Într'o zi căzù la pat, lovită de damblà. Acù grijile erau şi mai mari. Pe lângă că se duceà în port, când venià acasă trebuià să facă şi de-ale mâncării, pe urmă sta la căpătâiul bolnavei, o întorceà, îi dădeà toate de-a gata.

Cât l-a durut suferinţa aceasta, se puteà vedeà din ghebul care-i ieşise în spate şi din perii albi crescuţi fără vreme.

Într'o seară, bolnava își dădù sfârșitul. A îngropat-o după toate obiceiurile creștinești, iar la trei zile i-a făcut pomeni, și-a chemat nevoiașii din mahala, cari mâncând sarmale și cinstind un păhărel cu vin, au zis: «Dumnezeu să-i ierte păcatele babei Uța!».

Cu câte-va zile înnaintea morții, bătrâna îi dăduse în grijă că, dacă o închide ochii, să-i facă panahida de patruzeci de zile.

Cu plata datoriilor pentru îngropare, nu putù strânge mai nimic. Din pricina asta o visà pe moartă în iad, în smoală pân' la brâu: o auzià cerându-i de mâncare, de băut; și lui Ion i se frângeà inima, când se vedeà că n'are nici o putere. «Of, doamne!», gemù moșneagul într'un târziu, cercând să adoarmă și întorcându-se cu fața la părete.

Noaptea creșteà târzie. Vântul suflà mai cu putere, aducând în odaie suspine și freamătul copacilor. În colțul casei, câțiva șoareci începură a ronțăi. La o vreme, când s'adoarmă, i se părù că aude glasuri care-l chemau: «Ioane, mămucă, sculați!».

Mai trecù puțin, și-o bocănitură zdravănă răsună în ușă.

Moșul tresărì. Se ridică pe jumătate, ascultând. În clipa aceia, două umbre se strecurară prin dreptul geamului. Speriat, sărì din pat. «Oare cine să fie?», se gândì el, și, frecându-și ochii, se apropie de fereastră.

Un răstimp, nu se auzì nimic, apoi bătăile sunară din nou, mai tari.

— Care-i acolo? întreabă de data asta moşul.

— Deschide, sânt eu.

— Care eu? Nu te cunosc.

— Sunt Tudurache, frate-tău.

Moşul se zăpăcì cu totul la auzul vorbelor. Stătù în loc şi parcă nu-i venià să creadă.

— Tudurache, tu eşti? Aşteaptă o leacă.

Se apropie de măsuţă, şi începù să bâjbâie, căutând chibriturile.

Aprinse în grabă lumânarea şi pornì în tindă. Cum deschise uşa, două umbre se iviră în prag. Moşul arătă lumina în faţă, şi două trupuri cobo-rîră scările.

— Bucuroşi de oaspeţi?

— Bucuros! răspunse moşul, cătând lung la omul cel înnalt şi zdravăn.

— Nu te aşteptai să vin în astă seară! vorbì zdrahonul.

Moşul se uità nedumerit, apoi deodată faţa i se luminà de bucurie.

— Ei, bată-te să te bată, Tudurache; aproape să nu te cunosc! Şi, întorcându-se, deschise uşa.

Frate-său făcu doi paşi, şi, apucând de mână momâia care rămăsese mai în urmă, zise:

— Iaca, Ioane, îţi recomand pe soţia mea, Lina.

Moşul holbă ochii mari.

— Cum? dumneaei ţi-i nevastă?

— Ei, când îţi spun!... Ce, nu mă crezi?

— Să fii sănătoasă, vorbì Ion, întorcându-se spre femeie.

— *Mersi,* răspunse ea, înnălţând din sprincene.

Moşul puse lumânarea în sfeşnic, se repezì şi trase de supt pat un scăunel ciubotăresc cu trei picioare.

Frate-său îl luă şi-l dete nevesti-sa, iar el se lăsă pe laviţă.

Moşul se rezimă de uşorul uşii şi vorbì cu bucurie, dând din cap:

— Mai de grabă m'aş fi gândit la moarte, decât că o să veniţi în astă seară!

— Nici noi nu eram hotărîţi să venim, zise, cu glasu-i piţigăiat, Lina.

— Mare bucurie mi-aţi făcut, că aţi venit. Îs singur şi amărât...

La vorbele astea, Tudurache se sculă în picioare şi, uitându-se în juru-i, întrebă:

— Da mămuca unde-i?

Moşneagul oftă din greu, apoi răspunse cu durere:

— Mămuca... a iertat-o Dumnezeu.

— Cum se poate una ca asta?

— Da, frate, sunt patru luni de zile, de când s'a stîns. — Cum mai întrebà de tine şi cum te mai chemà înnaintea morţii... N'ai venit nici s'o vezi?

— Ei! de unde-am ştiut? Şi, chiar dacă ştiam, cum puteam să-mi las interesele?

— Şi-a fost bătrînă? întrebă pe neaşteptate femeia.

— Bătrână! răspunse bărbatu-său.

Moşul voi să mai spună ceva, dar Tudorache îl apucă de mânecă şi-l trase după el. În tindă, prin întunerec, începù să-l întrebe:

— Ai ceva de-ale mâncării?

— De unde, frate! parc'am ştiut că veniţi?

— Ei, comedia dracului! asta nu-mi place!

— Atunci să mă duc, să iau ceva dela Jidan.

— Să te duci, sigur!, să iei de mâncare şi de băutură. Dar să iei ceva bun, că nevastă-mea îi fiinţă *dilicată:* a fost nevastă de căpitan!

— A fost nevastă de căpitan?

— Ei, când îţi spun?!

Moşul, fără vorbă, începù să cotrobăiască prin poliţă, căutând o sticlă. Tudorache trecù în căsuţă.—Nevastă-sa, cum îl văzù, îi cerù o ţigară...

— Tiii... bine că mi-ai adus aminte! şi, bătându-se cu palma peste obraz, începù să strige: «Ioane, iea şi un pac de patruzeci. — Adicătelea, stai că merg şi eu.

— Cum? mă laşi singură? suspină dumneaei, sculându-se în picioare. Tudorache se întoarse şi o apucă de bărbie.

— Taci, sufleţelule! Mă duc pân' la crâşmă, şi vin *à la minut.*

— Vezi, să nu 'ntârzii, că mi-e frică!

Cei doi plecară. Dumneaei începù să se plimbe prin casă ca 'n prada unei mâhniri; se uită apoi

prin colţuri, puse mâna pe o pernă şi suspină: «Ce sărăcie! nici tu pat ca lumea! Şi cum miroase! Aici am să mă culc eu?» Se apropiè apoi de perete şi, zărind un ciob de oglindă îl luă, îşi dădù jos din cap pălăria încărcată cu flori proaste şi ieşite de soare, şi începù să se oglindească. Întâi, îşi potrivì cârlionţii, apoi, scoţând din buzunarul rochii o cutie de tablă, o deschise, luă vata dinăuntru, plină cu pudră, şi prinse a-şi văpsì obrazul creţ şi negru. Ochii, mici ca două puncte, se închideau şi se deschideau de câte ori dădeà cu vata în dreptul sprâncenelor. După ce se gătì, se apropiè de fereastră, stătù puţin privind în golul nopţii, şi de-odată începù să se vaiete:

«Cum m'a lăsat singură, Tudorache! iar el nu mai vìne, mie mi-i foame! Of! ce *mizerie!*»

In clipa aceia, paşi grei se auziră afară. Lina ascultă.

De-odată uşa se deschise, şi cei doi intrară. Tudorache, zdravăn, de par'că cuprindeà toată căsuţa, cu un galon de vin în mână, iar moşul, mic, gheboşit, cu nişte pacheţele şi o pâne subsuoară.

— Ce-aţi zăbovit atâta? suspină dumneaei, apropiindu-se de bărbatu-său.

— Ei dragă, pân' ce-a scos vinul, pân' ce-a cântărit...

— Da, da, pân' ce-a cântărit! vorbì moşul, lăsând cumpărătura pe masă.

Lina desfăcù pachetele, gustând din fiecare câte o bucăţică.

Deodată izbucnì cu bucurie:

— Aţi cumpărat şi caşcaval de *Benteleu!*

— Pentru tine, dragă, am luat! răspunse bărbatu-său, luând şi el o bucată.

Moşul aduse în grabă cuţite, furculiţe, farfurii, pàhare, toate vechi, şi le puse pe masă. Cei doi traseră măsuţa lângă laviţă, rupseră din pâne şi începură să mănânce. Moşul se învârtià pe lângă dânşii şi se uità de nu li lipseşte cevà. Tocmai într'un târziu, când erau aproape sătui, îşi aduseră aminte de moşneag.

— Nu vii să mănânci cu noi?

— Ospătaţi d-voastră sănătoşi; mie nu mi-i foame.

— Atunci un păhărel cu vin.

— Da, da, numai un păhărel cu vin! vorbì Lina.

Tudorache umplù paharele, şi întinse unul moşneagului.

— Să trăiţi mulţi ani, şi bine-aţi venit sănătoşi!

— Să trăeşti şi dumneata!

Lina, după ce deşertă păharul, începù să-şi scobească dinţii, apoi se lăsă cu un cot pe masă, şi de-odată sughiţă.

— Ti-i-i... cine mă pomeneşte?

— O fi Turculeţ, rânjì dumnealui, dându-i o palmă peste spate.

— Du-te dracului! mormăì ea, supărată.

— Ei Lino, ce te potriveşti!? Eu am glumit.

Moşul privì la ei, şi începù să râdă încet: «Hm... dacă se iubesc!».

Apoi, ducându-şi mâna prin barba rară, întrebă:

— Pe unde ai mai umblat, Tudurache, în atâţia amar de ani?

— Ehei... pe unde n'am umblat eu! Şi'n Brăila şi'n *Costanţia* am fost; toată ţara Românească...

— Dar acuma de unde veniţi?

— Acuma? din Brăila.

— Şi-ai avut vre-un serviciu?

— Doar n'am stat degeaba! Am fost *preceptor.*

— *Preceptor?* Aha!... înţeleg eu...

Moşneagul voì să mai zică ceva, dar Lina îi luă vorba din gură:

— Ah! să fie o cafea... câte parale n'ar face? Şi, luând ţigara din mâna lui bărbatu-său, trase un fum.

Tudorache, la vorbele acestea, se uită la frate-său:

— Nu se poate face o cafea?

— De unde să se facă, dacă n'am nimic din cele ce trebue!

— Hm!... nu se poate? Asta-i foarte rău, când are soţia mea poftă.

Îşi duse un picior peste altul, privind garafa. — Fruntea-i era încreţită, iar musteţele mari erau date după oală. — Moşneagul, de pe laviţă, se uită la ei, şi-i părea rău că n'a putut să le facă dorinţa.

— Iaca, se isprăveşte lumânarea, vorbì de-odată Lina.

Tudorache se ridică în sus şi se întinse cît era de mare.

Întrebă apoi pe moşneag:

— Unde ne culcăm noi?

— Aici în căsuţă.

— Atunci fă mai degrabă patul...

— Fă, moşule, mai degrabă patul, că nu mai pot de oboseală!

Moşul scoase din ladă o prostire de in curată, rămasă dela bătrână, o aşternù pe pat, puse două perne şi desfăcù plapuma veche şi soioasă. — Îşi luă sumanul, câteva ţoale şi s'apropiè de frate-său.

— Tudorache, nu te supărà, că mâne am să plec de cu noapte în port şi n'o să ne vedem.

— Te duci de cu noapte?

— De cu noapte... Dac'aşa-i la muncă... da oi căutà să viu mai de vreme.—De v'o trebuì ceva, luaţi pe datorie!

— Bine, bine; de asta nu te 'ngrijì, vorbì frate-său, dezbrăcându-se de surtuc.

Moşul îşi rotì ochii prin căsuţă, să vadă dacă n'a uitat ceva, dădù bună-sara şi eşì.

II.

A doua zi, de cu noapte îşi înhămă calul şi pornì la schele. Răsăritul se înflăcărà de o lumină mare, şi negurile pluteau uşoare în văzduh. In strada portului, printre clădirile înnegrite de fum razele soarelui pătrundeau cu lumini slăbite. Mun-

citorii veniau tăcuţi cu sacul subsuoară şi se îndreptau spre docuri.

Curând, ajunse la o lemnărie. Aici venià dese ori: găsià de cărat lemne nevoiaşilor din alte străzi şi oamenii îl căutau, căci moşul se mulţămià şi cu puţin.

În depărtare, se întindeau cîmpiile verzi ale Brateşului şi grădinile de zarzavat.

Apele albastre ridicau nouri aburii şi căsuţele muncitorilor din apropiere, cu păreţii albi, parcă râdeau de curate ce erau, în strălucirea dimineţei.

Deodată şueratul fabricilor străbătù ca un fior toată întinderea. Din gară veniau câteva trenuri; pufuiră, şuerară şi se opriră; şi chiar atunci din colţul străzii năvălì o mulţime de căruţe; — caii treceau într'o goană nebună, mânaţi de ghiociari voinici, cari stăteau drepţi în picioare, cu hăţurile în mâini şi fluerau. Moşul rămase în loc, privindu-i. După ce şirul trecù, mormăì trist: «Cum să nu câştige parale vătavul Dumitru, când are aşa cai, aşa hamuri, aşa ghiociuri!... Ia să am şi eu un cal şi un ghiociu ca a lor, cât îs de bătrân, ce parale aşi face?»

Intră apoi în lemnărie şi, trecând printre stiviile de lemne, dădù bună-dimineaţa cunoscuţilor, stătù puţin, apoi se îndreptă spre magazie.

Erà foarte vesel de venirea lui frate-său. Dacă ar fi fost alături, n'ar fi dus-o aşa de greu în atâţia ani! În minte, începù să-şi facă o mulţime de planuri. Acum îi păreà rău că n'a stat dimi-

neaţa, să-i vorbească. Mergând aşa, se oprì la colţ, unde zărise o rămăşiţă de fân. Se aplecă, îl adună cu biciul şi pornì mai departe.

Ceasurile trecură mai grele ca niciodată. Tocmai într'un târziu, găsì de cărat câţi-va saci cu marfă.

La prânz cumpără o jumătate de scrumbie şi pâine, se puse alături de căruţă, să mănânce. Pe când îmbucà, cărăuşii lui vătavu' Stavru ieşiră din crâşma Bulgarului, trecură pe lângă moşneag şi se opriră ceva mai de-o parte. Un flăcău înnalt, cu sacul legat dinnainte, cu picioarele goale, scoase dintr'o pungă cu floricele, un ban de zece. Ceilalţi tovarăşi îşi puseră bicele jos şi începură să se scormonească prin buzunare.

— Pe cinci parale! strigă flăcăul, şi-şi puse banul între degete... Se uită în jurul lui, apoi îl svârlì cu putere în sus. Toţi din ceată ridicară capetele.

— *Areşca!* strigară câţiva, fugind spre locul unde căzuse banul.

Flăcăul cel înalt se întoarse, se scărpină în cap şi înjură:

— L-aţi umflat, pârliţilor!

Ceilalţi începură să râdă.

— Incă pe cinci, dacă-i vorba aşa.

— Incă pe cinci! răspunseră câţiva, şi aruncară banii la picioare.

Jucătorul luă banul, îl scuipă şi-i făcù din nou vânt. Când să cadă, toţi se deteră la o parte.

— *Arol!* strigă el.

— Ce *arol,* ce arol? răspunseră vre-o doi, nu vedeţi că s'a lovit de piciorul lui Gavrilă?

— Ce lovit!? răcnì jucătorul, înjurând şi repezindu-se la bani.

Ghiociarii îi deteră brânci. El se sculă, arătând pumnul:

— Măi Halecule! nu fii *porc de câine*; când ţi-oiu da o fleaşcă...

— Ce?... adicătilea zici că ai câştigat?

— Cum să nu câştig!

— A văzut toată lumea când s'a lovit.

— Aşa? a văzut toată lumea? Las' că vă 'nvăţ eu minte, dacă-i vorba pe pungăşeală!

Apoi luându-şi banii, se trase lângă gard. Ceilalţi flăcăi, supăraţi, îşi puseră banii în pungă, mormăind. Unul vorbì: «Să-i sară ochii acelui care-o mai jucà cu tine». N'apucă bine flăcăul să isprăvească vorba, când moş Ion răsărì în mijlocul lor.

— Ce vă sfădiţi, măi flăcăi? S'aude de-o poştă gura voastră. Şi începù să râdă.

— Ei, moşule? pe semne ai câştigat parale astăzi, de eşti aşa vesel, întrebară jucătorii.

— Ce câştigat, băeţi! Mai nimica. Şi-şi duse mâna prin barbă, se uită în jurul lui şi vorbì iar «Îs bucuros şi eu, că mi-a venit frate-meu».

— Care frate? întrebă Gavril.

— Acel care a plecat de trei ani în lume. A venit aseară, pe neaşteptate. Dar' să vedeţi ce so-

ţie are! A fost nevastă de căpitan. Şi el a fost preceptor.

Toţi din ceată întoarseră capetele, şi se uitară miraţi, unii la alţii.

Alecu s'apropiè de moşneag:

— Ce-ai spus? Are nevastă de căpitan?

— Altfel, aş spune?

— Vrei să ne amăgeşti, moşule!

— Cum să v'amăgesc! Doar îs om bătrân...

Unii dintre flăcăi îşi dădură cu cotul şi'ncepură să zâmbească; pe urmă se auzì un glas.

— Poate o fi de *ordinanţă?*

— De unde-i căpităneasa? întrebă altul.

— Din Brăila.

— Din Brăila? strigă Gavrilă, şi se întoarse spre Galiţ, un flăcău gros şi negricios: tu eşti din Brăila, poate cunoşti pe căpităneasa de care vorbeşte moşul?

Flăcăul se scărpină în cap, s'apropie şi 'ntrebă pe căruţaş: «Cum îi ziceà?»

— Lina.

— Bine, Lina 'i numele; da' porecla?

— Nu ştiu.

— Atunci, spune, cum ii ziceà lui frate-tău?

— Cum să-i zică!... Tudurache Gherghişanu.

— Tudurache Gherghişanu?... Stăi, să-mi aduc aminte, vorbì flăcăul, ducându-şi mâna la frunte. De-odată izbucnì:

— A... a... a, stăi! el trebuie să fie! N'a făcut armata la flotilă?

— Da.

— Nu-i unul înalt, stricat de vărsat?

— Chiar aşa!, vorbì moşul, vesel.

— Atunci îl cunosc. Il ştiu eu ce poamă-i! dar nu de geaba a stat el la puşcărie!... Şi Lina... trebuie să fie Ţiganca care a trăit cu'n *sergent-majur.*

— Hă-hă-hă! ia'n auzi ce spune flăcăul ista, izbucniră cei din ceată...

Moşul se făcù galben. Se uită lung la ei, şi de-odată tot sufletul i se umplù de mânie:

— Păcătoşilor! bâiguì el. E prost acela care stă de vorbă cu voi; vă place să vă băteţi joc de oameni! Şi, bombănind, plecă spre căruţă.

«Auzi, văcarii!», mormăià el tot drumul; «să râdă pe seama oamenilor... Se cunoaşte că li-'i ciudă, afurisiţilor! Au văzut-o mai întâiu, şi au auzit cum vorbeşte de *înnalt?*»

Dacă ar fi avut o putere, în minutele acelea, ar fi lovit pe toţi ghiociarii cu biciul peste obraz. Multe ceasuri trecură, şi moşul nu-şi mai puteà potolì mânia.

Când venì asfinţitul, îşi luă tovarăşul de căpăstru şi pornì spre casă. Bălanul înnaintà şchiopătând, iar roţile ţipau, se aplecau, parc'ar fi vrut să iasă din osie. Moşul n'auzià nimic, de bucuros ce erà. Se gândià cum ar ajunge mai de vreme acasă, să se întâlnească cu frate-său; aveà aşa de mult de vorbit!...

Apoi, unde mai pui dresul căsuţei şi altele.

Când ajunse în medean, la crâşma lu Troscut, calul se oprì ca în totdeauna, dar moşul îi dădù cu biciul.

Amurgul s'aşterneà liniştit, iar stelele şi-aprindeau lumina lor de aur pe cerul limpede.

In faţa porţii, zărì lumina dela cocioabă. Cum intră în ogradă, Tudorache îi ieşì înnainte.

— Bună-seara, frate.

— Bună să fie, da'ce aşa tîrziu?

— Păi, dă, Tudurache, portul e departe; de când am pornit!

Moşneagul trase căruţa lângă şopron, şi începù să deshame calul. Tudorache se apropie, se uită la căruţă, la cal şi dădù din cap.

— Ce nu dai dracului mârţoaga asta, să'ţi cumperi un cal ca lumea? I se văd coastele.

— E-ei, frate, e uşor a zice: cumpără; dar să vedem cu ce: câte greutăţĭ n'am avut eŭ!

Intrară în căsuţă. Moşul dădù «bună seara» şi cucoana Lina, dintre perne, cu cărţile întinse, abia-i răspunse. Moşul se oprì în mijlocul casei, şi se uită la dînsa.

— Zece de *caro!* strigă Lina, ridicând cartea 'n sus şi întrebă: «Dragă, de unde o să luăm noĭ parale?»

— Hei, nu ştii? Dela moştenire.

Moşului nu-i erà de loc îndemână. Prea îl primeau ca pe un străin. Cu sfială întrebă:

— Aţi mâncat dumneavoastră?

— Noi sîntem obişnuiţi să luăm masa de vreme, răspunse Lina.

Tudorache scoase tabacherea, îşi răsucì o ţigară, se uită lung la moşneag, dând din cap.

— Cum ţi-a mers azi în port?

— Nu prea, frate; s'au dus vremurile cele bune. Abia mi-am plătit datoriile, făcute cu înmormântarea mămucăi. Acuma bine c'ai venit şi tu acasă, să ne înţelegem ce mai avem de făcut.

— Ei, şi ce a trebuit să te îndatoreşti atâta pentru îngropare? răspunse frate-său, trăgând un val de fum, şi schimbându-şi de odată glasul.

— Cum să nu cheltueşti, dacă ni-a fost mamă şi ni-a dat viaţă!

— Ni-a dat viaţă? Ce procopseală! Mai bine mă făcea un mânz şi mă mânca *lupchii*; că numai de chin am avut parte în lumea asta

— De ce vorbeşti aşa, frate? Tu nu ştii cum o visez pe moartă. Iaca, cum ai venit acasă, să strângem parale şi să-i ridicăm *panahidă*.

— Ce? ai de gând să-i facem panahidă, să dau de mâncare la pochi şi la dascăli? Mai bine beau banii ceia, şi intră în trupul meu! strigă Tudorache, sărind de pe scaun.

— Sigur! ţipă şi Lina dintre perne.

Moşul se pierdù cu totul: holbând ochii mari, vorbì: «Doamne, cum vorbiţi aşa înnaintea lui Dumnezeu!»

— Ia'n taci, moşule, cu de-al de astea; acuma lumea s'a *ţivilizat*, nu-i ca pe vremea dumitale.

— Taci, Tudurache, că te bate Cel-de-sus!

Tudorache, înfuriat, se repezì spre moşneag şi începù să dea din mâini.

— Iacă, cu banii ceia mai bine făceai *riparaţie* la casă. Acuma, dacă se iveşte un cumpărător, ce preţ îţi dă, când o vede în starea asta?

— Cum, Tudurache, să vindem casa?

— S'o vindem!

— Ba una ca asta n'oiu mai face-o! răspunse moşul, galbăn la faţă.

— Cum? Şi cine te întreabă pe tine?

— Cine mă întreabă?! Doar eu sunt acela care-am muncit o viaţă; tu te-ai dus în lume şi eu am rămas aici!

Moşul se zăpăcì. Fără a spune o vorbă, se sculă, răzămându-se de uşe. Tudorache, cu ochii încruntaţi, îl apucă de surtuc:

— Stăi, moşnege, aici, să vorbim.

— Lasă-mă, Tudurache, am de dat fân la cal.

— Ce de dat fân la cal? Trebue să stai aici, să isprăvim!

— Ce, moşule, te pui *contra?* strigă Lina. Noi n'avem parte aici?

Moşul se smuncì, şi ieşì afară. Tremurând din tot trupul, se rezemă de un stâlp al şopronului. Îşi duse mâna la piept, şi oftă din adâncul sufletului:

«Doamne, ce suflet păcătos! Să-şi bată joc de mormântul mă-sii?... Aista-i om? Să spuie să vând căsuţa! Vai de mine, unde s'a mai pomenit una

ca asta? Ce crezi! or fi având dreptate flăcăii ceia. Dacă a uitat de Dumnezeu, cum să n'ajungă la puşcărie? Mai bine stăteà acolo, unde a fost, de cât să vie să-mi turbure bătrâneţile şi să-mi spue că nu trebuesc pomeni!»

Într'o mare durere îşi făcù cruce, murmurând din nou:

«Doamne, fereşte-mă de ispita diavolului!»

Tăcù apoi, cu ochii duşi în noapte.

Din şopron, calul întindeà gâtul negru, loviă în căruţă cu picioarele, cerând de mâncare; dar moşneagul sta nemişcat, şi tocmai întru târziu s'apropiè de tovarăşul lui de nevoi, mângâindu-i coama săracă. Bălan ciulì urechile; aşteptà ceva; iar moşneagului îi păreà straşnic de rău că tovarăşul lui cel bun şi credincios nu puteà să-i înţeleagă durerea, ce l'a cuprins.

III.

Trecuse câte-va zile din sara aceeia, şi viaţa se făceà din ce în ce mai grea, în căsuţa moşneagului. Câte-va zile numai, şi Tudorache se dăduse pe faţă cu toate apucăturile cele rele. De câte ori veneà acasă, moşneagul vedeà sticle goale trântite, rămăşiţe de salamuri, sardèle, şi toate astea luate pe datorie de la jidan. Se gândeà bătrânul: «Ce să mă fac? Jidanul are să-mi ceară mie banii, şi eu de unde să-i dau, păcatele mele!» Să se ducă să-i spue, se temeà. Inţelesese el bine care-i gân-

dul lui frate-său, mai ales din ziua când îi spusese că trebue să vândă casa. Totuşi, faptul că Tudorache în timpul din urmă nu-i vorbise nimic de casă, dăduse moşului o nădejde, făcându-l să creadă că poate şi-a mutat gândul cel rău. Căci, în judecata lui, îşi spuneà · «O fi fost o rătăcire poate şi eu aş iertà-o bucuros, dacă l'aş vedeà că-şi caută un *sirviciu*, şi se face om de treabă».

În tindă, pe pământul rece, erà greu de dormit. Moşul aduse câte-va scânduri, şi înjghebă un pat. Cum veneà seara, îşi rânduià rosturile şi se culcà. Din odăiţa alăturată se auzeau râsete, cântece, înjurături, sau cuvinte grele, ca: «Las'că-i arăt eŭ, numai să nu vrea!» — Şi moşul pricepeà şi oftà.

Intr'una din seri, după ce se culcase şi trecù o bună bucată de vreme, fu atras de strigătele care veneau din odăiţă. Se ridică puţin şi, din sgomotul glasurilor care ţipau, prinse câte-va cuvinte:

— Jidanul a spus că n'are să ni mai dea pe datorie. Ce ne facem?

— Ba are să ne dea!

— Nu, n'are să ne dea, căci d-ta nu regulezi *chestia* cu casele!»

Se făcù tăcere. Cuvintele acestea trecură ca un fior prin sufletul bătrânului. Se ghemuì pe scândurile goale, îşi trase sumanul peste cap, doar n'o auzì. Dar, peste puţin, zgomotul glasurilor venì din nou.

— Ţi-am spus că eşti moale!

— Eu moale?!

— Da!»

Urmară câteva mormăituri nedesluşite, apoi un glas ascuţit:

— Ioane, Ioane...

Moşul se ridică speriat, sări din pat şi, până să-şi puie ceva pe el, glasul veni a doua oară.

— Ce poftiţi? vorbì el, intrând în odaie.

— Să-mi aduci un păhar cu apă, răspunse Lina.

— Acuma, cucoană! Şi pleacă.

În tindă îşi adusese aminte că a uitat cana. Intră din nou, în casă, şi dumneaei, văzându-l cu mâna goală, întrebă:

— Mi-ai adus?

— Să iertaţi, am uitat...

— Uf, Dumnezeule, cum sunt servită eu aci! începù ea să se vaiete, ca de o mare nenorocire.

— Ce n'aduci apă? Ce faci pe soţia mea să sufere? strigă Tudorache, uitându-se pieziş la bătrân.

Moşul dădù din cap, voì să spună ceva... Luă cana, ieşì şi se 'ntoarse peste puţin cu ea plină. Voì să plece, dar frate-său i se puse înnainte, răsucindu-şi mustăţile.

— Ce te grăbeşti aşa? Avem o *chestie* de aranjat.

Moşneagul îşi plecă ochii. Frate-său îl privì batjocoritor:

— Ce te uiţi aşa? Adecă nu ştii?

— Nu, Tudurache, — zău nu ştiu!

— Casele... iaca, dacă nu ştii... trebue să le vindem; eu n'am să stau mult aici!

— Cum, Tudurache, tot ai de gând să vindem căsuţa bătrânească?

— Da ce credeai că glumesc?

— Gândeşte-te, Tudurache, e păcat de Dumnezeu!

— Ce păcat... ce Dumnezeu... Vorbele astea la mine nu fac două parale; m'ai înţeles?

Bătrânul, cu ochii umezi, vorbì amar.

— Ai milă, frate... căci vine iarna şi rămân pe drumuri!

— Moşnege, aici e dreptul nostru; ce te pui contra? strigă Lina, sărind în sus.

— Mai la urmă, par'că am să te rog pe tine? vorbì Tudorache.

Bătrânul, cu ochii rătăciţi, se uită la frate-său, voì să vorbească ceva, dar cuvântul i se oprì pe buze, într'o şoaptă neînţeleasă.

— Vorbeşte! strigară cei doi deodată.

— Nu vând casele! izbucnì el. Ce v'aţi pus pe capul meŭ!..

— Ce-ai spus?

Şi Tudorache, ca o fiară rănită, se răpezì la el: «Când te-oi lua de gât odată, într'un sfert de secundă eşti mort!

Moşul se dete înnapoi, speriat. Lina sărì şi ea cu gura: «Auzi, auzi... îndrăzneală?»

Cei doi se opriră în faţa moşneagului cu pumnii strânşi, gata să-l lovească. Apoi Tudorache, potolindu-şi glasul, îl apucă de surtuc.

— Mă... de data asta te iert; da' să dea dracu'

să spui o vorbă când o venì jupân Iţic, că s'a sfrşit cu tine...

Galbăn, zdrobit de durere, moşul ieşì din odaie. Se trântì în pat, şi multă vreme nu putù să închidă ochi. Noaptea era neagră, şi vântul, oftând prin horn, îi măreà durerea care-l otrăvià.

Pe dinnaintea lui treceau acum chipuri ciudate... Se vedeà în miezul iernii... pe drumuri... tremurând la uşile străinilor.

Căsuţa bătrânească pe mânile străinilor!... «Ce să mă fac!... ce să mă fac!», gemeà el. Oftări grele străbăteau încăperea mucedă şi neagră...

Se strânse tot mai grămadă, apoi într'o vreme se sculă, se întoarse cu faţa spre răsărit şi începù să se roage: «Doamne, mută-i gândul vrăjmaşului căci mari şi minunate-s faptele tale!».

Ce greu a trecut noaptea aceia pentru bătrân... Iar, dacă a venit ziua şi a trecut şi au urmat altele... ce folos? A trebuit să rabde înjurăturile, amenințările care curgeau din belşug. Fusese în vremea asta o toamnă, lungă şi limpede, cum de mult nu se văzuse. Acuma de câteva zile ploaia curgea mereu, şi vântul rece te pătrundeà la oase.

În grădina din spatele casei, erau doi nuci bătrâni. După ce venì din port într'o sară, pe când deshămà calul, frate-său îi strigă din prag:

«Să-mi tai copacii ceia, în casă e frig, şi soţia mea nu poate suferì aşa ceva!»,

Cercă moşneagul să se împotrivească, dar hojmalăul se răstì la el, gata să-l lovească.

Erà în amurg târziu, şi cerul se întunecà din ce în ce.

În grădină, cu săcurea 'n mînă, moşul lovià din greŭ.

Într'o vreme, sleit de oboseală, se oprì, ştergându-şi sudoarea de pe frunte. Privì crengile căzute, murmurînd:

«Cum i-am sădit cu mânile mele, şi acum, când au ajuns mîndreţe de copaci, să mă puie să-i tai! Ce om fără de lege! L'a învăţat muiercana! Acuma vor să mă lase pe drumuri, să vând casa! Mai bine să mor decât să fac una ca asta!»

Luând săcurea, scuipă în palme, şi 'ncepù să lovească iar...

. . . .

A doua zi de dimineaţă, ca în totdeauna, pornì la muncă. Când ajunse în dreptul docului, dădù să ocolească strada, dar în clipa aceia simţì sub căruţă o pîrîitură. Sărì spăriat, şi, când se uită bine, văzù că a plesnit osia de dinnainte.

«Of, Doamne, asta-mi mai trebuià!», gemù el şi, punându-şi mânile în cap, începù să se învârtească şi să scuipe.

După multă trudă, găsì un par, legă osia şi haide hai... pornì la rotar.

Ziua era ceva mai liniştită. Portul vuià de muncă. Prin zarva veselă numai el trecea mâhnit, ducându-şi calul de căpăstru.

Ajunse la rotar, se tocmì, mai vorbì ceva, apoi pornì spre casă, şi tot drumul se gândì de unde

ar puteà scoate bani pentru dresul căruţii, căci de cei strânşi pentru panahidă nu s'ar fi atins nici mort.

Când ajunse în faţa porţii, se oprì, şi par'că nu-i venià să intre de frica hojmalăului. În sfârşit, se hotărî; legă calul de stâlp, şi se lăsă jos, supt şopron.

Nu trecù mult, şi uşa cocioabei se deschise. Tudorache, roş la faţă, cu părul vâlvoiu, ieşì în prag.

— Vino'n casă, mă!...

Bătrânul se ridică în picioare, şovăind.

— Haide mai repede!

De voie, de nevoie, deschise uşa. Abia intră înnăuntru, şi Lina îl şi luă în primire:

— Ce moşule, nu *catadixeşti* să vii în casă?

— Ba nu, cucoană, să ertaţi, dar sunt amărît!

— Ce amărât, mă? strigă frate-său, împleticindu-se.

— Da, frate, mi s'a rupt osia astăzi.

— Osia... asta-i fleac; mai bine iea un pahar cu vîn, vorbì el, apropiindu-se de masa udă.

După ce-i dete păharul, îi aduse şi o farfurie cu rămăşiţi de icre.

Moşneagul luă păharul, dar nu-i venià să bea.

— Bea, mă, ce faci mofturi, că acuma te scald cu el!

— Bea, moşule, şi mănâncă, să nu zici că suntem oameni răi! vorbì Lina, stricând nişte alune.

Se sculă apoi, şi, luând de pe masă o ţigară, o puse după ureche. Îşi duse mâna în cap, po-

trivindu-şi funda roşie aşezată în părul rar, se întoarse spre bărbatul său şi cu veselie îi vorbì:

— S'avem şi o caterincă, dragă Tudorache, ce bine ar fi!

Tudorache umplù păharul, şi o luă de gât.

— S'avem o caterincă... hm... da, să fie şi o *harmonică!*

Se ridică în picioare, închizând ochii pe jumătate, s'apropiè de moşneag, se întoarse cumpănindu-se, şi o bătù pe dumneaei pe spate.

— Am o dorinţă, sufletule! Cântă-mi *Marinarul.*

— A! *Marinarul!* oftă dânsa lung, şi începù să tuşească, să închidă din ochi, mestecând rămăşiţa din gură. Deschise apoi gura, şi prinse a cânta cu o voce tremurată, răguşită:

Foaie verde de trei flori,
Adio maică, fraţi, surori!

. . . .

Tudorache ascultà, dădeà capul pe spate, dădeà din mâni, pe urmă începù să ţie hangul cu un glas gros, ca un răget.

Cântecul umpleà odăiţa şi Lina se strâmbà, închizând ochii, căscând gura, înălţând gâtul. Când isprăvì, Tudorache o apucă de gât:

— Aşa ceva... ştiu că-mi place!

— Am fost răguşită, Tudorică dragă! răspunse ea.

Tudorache umplù păharele şi, apropiindu-se de moşneag, vorbì:

— Mă, ştii tu ce înseamnă cântecul ăsta? Mă, eu când l'aud aşa, cum îl cântă dumneaei, îmi vine să plâng! Marinarul săracu!

Se repezì înainte, cumpănindu-se şi, bătându-se cu mâna în piept, strigă din nou: «Şi eu am fost marinar! Cinci ani am făcut meliţia, n'am fost stigleţar! Am slujit şi pentru tine în oaste, tu ai stat acasă».

Moşneagul, din colţ, se uità cu frică, dădeà din cap, îngânând:

«Aşa-i frate!»

Se uită la sticlele goale de pe masă, şi oftă într'însul.

În sufletul lui gemeà durerea. În ochii lui se vedeà sila de a sta între oamenii cari-şi bătuse joc de Dumnezeu, de el şi de mormântul mă-sii...

Se sculă în picioare, voì să puie mâna pe cleampă, dar se oprì.

Prin geamurile mici venià o lumină gălbuie şi săracă. Aţe de fum vineţii se ridicau în valuri, şi cum dădeau de lumină, se topiau într'o pulbere aurie.

Cei doi, după ce-şi răsuciră câte-o ţigară, începură să vorbească.

— Să-mi cumperi o păreche de mănuşi *jacman scorţaliu,* şoptì Lina.

— Şi două! răspunse Tudorache.

Foarte fericită, dumneaei îl luă de gât, şi-l sărută. Se uită apoi la sticlă, o scutură... şi de odată un suspin de durere răsună în odaie.

— Ah! Tudorache: s'a isprăvit vinul.

— Cum se poate?

— Da, Tudorache.

El puse mâna pe sticlă, clătinând-o:

— Nu mai avem nimic din parale?

— De unde? dacă au fost numai zece franci...

Moşneagul, la auzul vorbelor, căscă gura, holbă ochii: «Zece franci?» se gândì el... «De unde să aibă ei parale, când până acum au luat pe datorie?»

Un fior îi trecù prin suflet... De atâta vreme, nu umblase la banii lui. Puse mâna pe cleampă, şi voì să deschidă uşa:

— Ce, mă, ce te grăbeşti? strigă frate-său.

— Am ceva treabă!

— Ai ceva treabă... hm... da... treabă!...

Moşul deschise uşa... Cum se văzù în tindă, s'apropie de vatră. Dete cărămida la o parte, şi 'ncepù să scormonească cu mâinile în gropiţa care şi-o făcuse. Luă ţărâna între degete, pe urmă dintr'o dată rămase nemişcat şi 'ncepù să tremure.

I se părù că se înşală, ori n'a văzut bine. Scormonì iar pământul; de data asta văzù că nu se înşală.

«Banii, oare unde-s banii!», gemù el. Se ridică şi deschise cu grabă uşa de la odaie. «Banii cari i-am avut pentru pomenile mămucăi, unde sunt?».

Cei doi, în veselia lor, nici nu-l auziră pe moşneag. Apoi Tudorache se întoarse scurt:

— Ce vrai, mă?

— Banii cari i-am strâns! şoptì răguşit bătrânul.

— Cari bani? eu nu ştiu nimic!

— Ce bani, moşule? Ce ne faci pungaşi? ţipă Lina.

— Daţi-mi-i, îi păcat de Dumnezeu! Înduraţi-vă de sufletul meu!

— Ce-ai spus, mă? ne faci pungaşi?

— Frate Tudorache, gemù moşul, Dumnezeu ştie cât am muncit să-i strâng... Îs pentru sufletul moartei!

— Auzi, dragă, *ne acuză* pe faţă, şi tu nu spui nimica?

— Cum, mă, îndrăzneşti să ne acuzi pe mine şi pe soţia mea?—strigă Tudorache, prăvălindu-se spre el.

— Cine mi i-a luat de acolo?

— Cum? susţii, măi păcătosule?

Îl apucă scurt de gât, şi-i trase o palmă: «Acuma te ucid! în mâinile mele stă viaţa ta!», gemù el, scrâşnind din dinţi.

— Valeu! frate, mă ucizi!? Ce ţi-am făcut! se văită bătrânul cu mâna la obraz.

Tudorache, cu părul sburlit, cu ochii în sânge, îşi încleştă mânile:

— Când te-oi mai auzì cu astfel de vorbe, te fac una cu pământul.

Şi, deschizând uşa, îl repezì afară pe scări.

Moşul căzù grămadă. Apoi, când se închise uşa, se sculă cu greutate, clătinându-se intră supt şopron, şi acolo se lăsă pe nişte paie...

«Of!... Dumnezeule, mămucă! ce rele zile am ajuns!... Mai bine mă luai cu tine!.... Tâlharul.... m'a prădat, mi-a luat banii cari-i strânsesem pentru pomeni!... Are el suflet... are el biserică... După ce-i ţin în casă şi le dau mâncare ca la orbi!» gemù moşul, şi lacrămile curgeau din ochii lui slăbiţi.

Noaptea creşteà, umedă şi rece. Vântul care băteà aspru, intonà melodii ciudate: păreà că duce departe oftările unui suflet chinuit.

. . . .

Din sara aceia, moşul se simţià foarte rău. Glasul i se schimbase, şi ochii îi erau traşi în fundul capului, par'că atunci ieşise dintr'un spital. Se împrumutase şi scosese căruţa, dar de geaba, c'acuma şi dacă se duceà în port, sta mai mult tolănit în căruţă la vr'un dos. Oamenii se mirau ce are moşul. Câţiva îl întrebară, şi moşul, ridicând ochii în sus răspunse: «Ce am eu, să nu dea Dumnezeu nici duşmanilor!»

In tindă nu mai intrase. Două nopţi dormise în căruţă, şi din pricina frigului răcise aşa de tare, că abia îşi mai simţeà trupul. Într'una din zile, după ce se văitase tot drumul, venì acasă mai de vreme. Erà aşa de bolnav, că nici nu puteà să se scoale din căruţă, să deshame calul. Ziua era posomorâtă, şi un vânt rece băteà dinspre Dunăre, de te pătrundeà la oase.

În ogradă era pustiu. Moşul trase singur supt

şopron şi, rămas acolo, începù să se vaiete. Trecù multă vreme, şi sara s'apropià să cadă.

Deodată sè arătă Tudorache cu nevasta lui. Erau tare înfuriaţi, căci amândoi dedeau din mâni şi bombăniau. Făcură câţiva paşi, şi se opriră lângă căruţă :

— Bine, măi ghiujule, ce te-ai apucat să spui? Moşul abia putù să ridice capul.

— N'auzi ce te întreb eu? răcnì el a doua oară, clocotind de mânie.

— Of! lasă-mă, frate!

Lina făcù câţiva paşi şi, oprindu-se în uşă, începù să ţipe:

— E nevoie să stai la vorbă cu el, îndărătnicul?

Tudorache dădù furios cu piciorul în căruţă, şi vorbì din nou:

— Răspunde: de ce te-ai dus la Leiba şi-ai spus că nu vinzi casa?

— N'am spus nimic...

— Atunci să mergi cu mine la jidan ca să regulăm...

— Nu pot, frate, nu vând casa!

— Cum; ce-ai spus? răcnì Tudorache, şi, ca un smintit, se răpezì la el, cu pumnii strânşi. Loviturile începură a curge fără milă pe ochi, pe faţă, în cap...

— Iartă-mă, frate, gemù moşul, ridicându-se şi dând să se apere.

— Să te iert!... dar casa n'o vinzi?

— Văleu!... gemù bătrânul. Apoi se făcù grămadă, punându-şi mânile în cap.

Câteva clipe, nu se auziră de cât răcnituri surde.

— Da' ce, mă, credeai că te joci cu mine?

Moşul, zdrobit de lovituri, rămase nemişcat pe podeaua căruţii.

Sângele începù să 'i se scurgă din nas şi din gură, împrăştiindu-se pe faţă, pe haine.

Într'un târziu, se mai dezmeticì; deschise ochii, cercă să se ridice, dar căzù din nou. — Oftă greu, străbătând cu un fior liniştea. — Noaptea creşteà umedă, iar din mahala veniau când şi când sfărmături de cântece şi chiote.

Balan întindeà gîtul, băteà din picioare şi scoteà nechezări slabe.

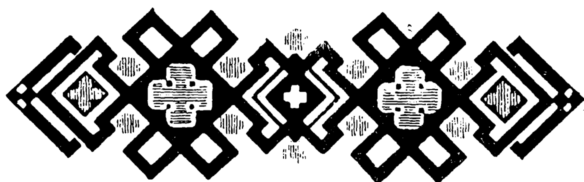
Moşneagul gemeà mereu, iar, când cocoşii cântară miezul nopţii, zbuciumul durerii încetă. O arşiţă grea îi cuprinse sufletul. Voì să se mişte, voì să spue ceva, dar cuvintele îngheţară pe buze; pleoapele căzură grele, şi rămase ţeapăn.

Vîntul suflà rece, şi prin ramurile despoiate păreà că suspină o melodie dureroasă, un prohod, pentru acela care nu mai suferea.

HAMALII

HAMALII.

La cafeneaua *Cinci peşti*, s'a strâns o ceată de muncitori fără lucru. Unii stau tolăniţi pe băncile din faţă; alţii, ceva mai în fund, vorbesc în şoapte, par'că s'ar teme de ceva. Printre dânşii câţiva ruşi cu bărbile mari, cu feţele arse de soare şi îmbrăcaţi în cămăşi roşii şi lungi, beau ceaiuri şi muşcă din bucăţele de zahăr.

Pe păreţii murdari se văd câteva tablouri unsuroase: corăbii apucate de furtună, marinari scăpaţi pe câte o bucată de catarg şi scene din războiul greco-turc. Deasupra păretelui din fund, două steguleţe afumate şi pline de colb. De lângă tejgheaua încărcată cu ceşti, pahare şi ceainice, stăpânul cafenelei, un grec bătrân şi bărbos, strigă mereu la doi băeţaşi cari sfarmă nişte zahăr.

Incăperea mică, miroasă a peşte sărat şi-a catran. Un nor de fum se ridică leneş în bagdadia crăpată.

Prin uşa deschisă se zăreşte Dunărea curgând liniştită, malul Azaclăului, şi munţii Dobrogei, îm-

brăcaţi într'o ceaţă sinilie. O îngrămădire de catarge ceva mai la dreapta docului, şi la larg coşurile vapoarelor ancorate.

Zgomotul din port pătrunde slab de tot în încăperea scundă. Din când în când alţi hamali răsar în uşa cafenelii, şi atunci cei de la mese tresar.

«Ei, ce veste, fraţilor?

— Nimic nou», răspund ei, dând din cap, apoi se aşează la masă, alături de tovarăşii lor.

Iată că de odată un alt hamal se iveşte în uşă. Se opreşte scurt în prag, aruncând de jur împrejur o căutătură întunecată. E îmbrăcat într'o cămaşe peticită, cu pantalonii suflecaţi, şi peste mijloc e încins cu un sac.

In mână ţine un codru de pâine şi mereu muşcă din el. Are ochi negri, şi-i înnalt şi sdravăn, de nu-i găseşti păreche.

«Vataşa! Vataşa! aici suntem!» strigă de odată un flăcău mărunt, poreclit de tovarăşi *Vulpe*.

Ochii mici ai flăcăului ţintesc spre uriaş.

«Ce? nu mă mai cunoşti? întreabă el.

— Ba da, ştiu că eşti cel mai golan între golani.

— Nu vorbì aşa, pocitanie!».

Vulpe rămâne apoi cu mâna dusă la tâmplă; priveşte duşumelele murdare şi scuipă când intr'o parte, când întralta.

Ceilalţi muncitori nu zic nimic. Îl cunosc ei cine-i, îl ştiu ei câte parale face. E mic Vulpe, dar la

numele lui tremură tot Badalanul. Câţi nu s'au măsurat cu el, dar de geaba! Când îi vine gustul să chefuiască, să te ţii, băiete! Dar şi când nu-i în toane, să-l laşi în plata Domnului, că nu-i de glumă.

La început, când a venit întâiu dela Brăila, nu-l prea luà nimeni în samă, dar acum, cuvântul lui e cuvânt. Pe urmă, are şi el necazurile lui. O mamă bătrână şi oloagă, cine o îngrijeşte decât el? Şi cât ţine el la mă-sa! Odată unul, Vasile Chioru, s'a luat la ceartă cu Vulpe, şi ci-că l'ar fi înjurat de mamă. Atâta i-a trebuit! I-a tras Vulpe o sfântă de bătaie de-a zăcut golanul o lună pe coaste.

Vataşa, care se depărtase de masa muncitorilor, se apropiè iar.

«Eşti supărat, măi Vulpe? întrebă el trăgându-l de mânecă.

— Dă-mi pace! răspunse flăcăul scurt.

— Da o *concină* faci?

— Cu plăcere, iubitule, dacă ţi-i dor de bătae.

— Şi pe ce joci, mătăluţă? întrebă Vataşa, luând de pe masă o păreche de cărţi slinoase.

— Pe-o cafea.

— Ai să bei catran.

— Hă! hă! hă! eu catran?»

Toată ceata pornì într'un râs zgomotos.

«Ia, acum faceţi loc!» strigă Vataşa, dând vreo câţiva pumni celor de pe bănci. Cei doi se aşezară faţă în faţă. Vataşa scuipă în degete, ames-

tecă cărţile, apoi le întinse tovarăşului să le taie. Şi începură jocul.

Dela mesele vecine, alte chipuri se adunară în jurul lor şi glumele începură din belşug.

— He he hei! dar să vedeţi ce-am *cherdut* eu în vara asta! îngână un flăcău negru la faţă de cărbuni. Mă luasem de gând! În fiecare seară zece, doisprezece franci trebuià să dau. Da' într'o seară, după ce am prăpădit aproape toţi banii, se schimbă, măi dragă, cartea şi iau şi eu vre-o cincizeci de leuşcani. De ciudă, moară i-am făcut! Să fiu al dracului, o noapte întreagă m'am primblat cu caterinca după mine!

— Şi nu ţi-a fost milă de bani, mă calicule? vorbì un moşneag ce sta mai deoparte.

— Da ce-mi plâng copiii acasă de foame? zise flăcăul căscând.

— *La paie!* strigă un alt, dându-i un ghiont.

— Mai tacă-va *lioarba*! răcnì Vătaşa. Eu pierd şi voi hodorogiţi!

— Bercovici îl chiamă! şi Vulpe întinse fantele rînjind.

— Ai avut fante, *dughitule?*

— Am avut şi să vezi câţi am să mai am!»

In vremea asta un nechezat de cal răsună afară. Vulpe începu să-l imite pe nas: «*Ni hi hi! Ni hi hi!*»

«Te-aşteaptă gloaba afară s'o adăpi, măi cărăuşule!» strigară câţiva.

— Nu îi sete, a simţit dihania că doarme om străin în căruţă...

— Da cine doarme, bre?

— Ghiţă Lungu! Se vede că tot nu se 'nvaţă minte! Acu o săptămână aveam treabă la hambare. Cum eram grăbit, mă duc la el şi zic: Scoală, Lungule! El nu se dă. Dacă văd, aşa mă sui pe pântecele lui şi dau biciu calului. Unde începù Lungu meu a strigà, de credeai că l'am omorât.

— Brava! bine-ai făcut! strigă Vulpe.

De-afară o lumină vie pătrundeà prin uşa deschisă, aruncând pete uşoare pe păreţii umezi. Soarele sta drept de-asupra apei, ca un ochiu uriaş veghind peste ţărmuri. In lăuntrul cafenelii aţe de fum se ridicau în tavanul murdar, se amestecau cu valurile de aburi uşori ce eşiau din cazanul cu apă fiartă.

Deodată câţiva muncitori intrară grăbiţi.

«A venit *Frăsinetul*, fraţilor!

— Zău, mă, a venit? întrebă Vulpe aruncând cărţile...

— Ce? nu crezi? iacă, i-aproape de *Cotul pisicei*...»

Muncitorii se grămădiră spre uşă. Deteră unii peste alţii, şi cum scăpau, o luau într'o goană nebună spre cheiu. Cafeneaua rămase goală în câteva clipe.

Din depărtare se auzì un fluerat aspru, care făcù să clocotească văzduhul. Vaporul se apropià încet, înnălţându-şi în bătaia vântului steagurile dela catarg. Când ajunse aproape, îşi micşoră iuţeala, în mijlocul spumegării care-l impresurà. S'auziră apoi

pe punte ţignale, comenzi răsunătoare şi ancora căzù la fund, cu zgomot de lanţuri. Marinarii alergau pe punte. Roata frământà apa şi valuri mici veneau la mal săltând cu putere bărcile priponite.

Muncitorii aşteptau nerăbdători, învârtindu-se de colo până colo.

In mijlocul lor, Vulpe se frământà, da sfaturi, strigà: «Luaţi parâma, să legăm probela!»

După ce vaporul fu tras lângă mal şi legat, Vulpe zise:

«Acuma, băieţi, la *ghile!* Vasile, Lungule, veniţi după mine!»

Muncitorii se depărtară în fugă. Desfăşurară frânghia, legară ghila şi se pregătiră. Vulpe apucă capătul, ceilalţi mijlocul. Doi dintre hamali luară câte un par, aţinându-se la marginea butucului.

Vulpe îşi dete căciula pe ceafă, scuipă în palme, apoi strigă: «Hoo—rup!»

Ceilalţi muncitori răspunseră prelung, plecându-se înnainte şi încordându-se: «Hoo—rup!»

«Ho! Isaaa!» urlă din nou flăcăul.

Muncitorii, răspunseră după el, opintindu-se cu umerile: «Ho! Isaaa!»

Când ghila fu trasă pe vapor, câţiva se urcară sus, cu frânghii şi scânduri ca să facă puntea.

La mal, gloata priveà cu nerăbdare, se împingeau unii pe alţii, apropiindu-se de dragoman cu milogeli:

«Aşa-i că nu mă laşi, domnule Chirilă? crede-mă că sunt la aman!»

Dragomanul, om mărunt, şpanchiu şi cârn, îşi încreţeà fruntea, cercà să zâmbească, apoi întrebà: «Dai ceva?»

Muncitorul se scărpinà la ceafă, răspundeà: «Bine, dau!»

Chirilă îşi scoteà carnetul unsuros din buzunar, mâzgâleà în el cevà, apoi îngânà încet: «Nu uità, jumătatea!»

Când şchela fu gata, cei aleşi pentru lucru se suiră sus, deschiseră hambarele, apoi începură a lucrà.

Unii luară baloturile uriaşe, le înnălţară pe umeri. Alţiii, îndărătul butoaielor pline cu untdelemn, le dădeau de-a dura, răcneaŭ la orice pas: «Vardaaa!»

Şchelele vuiau, macaralele ţipau în lanţuri grele, iar ceata înnaintà în două şiruri, unii cari încărcau şi alţii cari descărcau. Pe cheiu marfa erà aşezată în regulă. Ochiul încruntat al dragomanului pândeà orice mişcare. Căruţele veneau în goana cailor, încărcau marfa şi plecau. In mijlocul zgomotului, glasul lui Vulpe răsunà ascuţit: «Grăbiţi, fraţilor, că ne-apucă noaptea!» Şi începeà să fluere, dupăind pe schele, făcând glume şi dând ghionturi la cei cari se lăsau mai încet.

Dunărea curgeà liniştită. Soarele scăpătà la apus, colorând apa cu o pulbere roşiatică. Bărcile alunecau pe luciul neted, şi din depărtare, dela o corabie turcească, o muzică liniştită se stingeà încet,

adusă de vântul înserării. Un cârd de porumbei se roteà pe aproape, dispărând spre hambare. La capătul schelei, bragagii îşi aşteptau nerăbdători muşteriii.

Munca erà pe sfârşite, când un ţipăt izbucnì, urmat de-o învălmăşală repede. Câţiva lăsară lucrul şi se repeziră spre hambare.

«Ce-i? ce s'a întâmplat, fraţilor?» In mijlocul lor răsărì Vataşa, galben la faţă şi tremurând de spaimă. Se oprì scurt la capătul schelei.

«Ce s'a întâmplat? spune-odată? întrebară muncitorii, năvălind spre el?

— S'a sfârşit! îngână el.

— Cine, omule?

— Vulpe, iacă-tă, Vulpe, oameni buni. Pe când voià s'apuce butoiul, nu ştiu cum s'a aplecat prea tare şi-a căzut în hambar.

«Pe punte începù fierbere grozavă. Glasuri strigau: «Coborâţi-vă mai iute, poate îl scăpăm cu viaţă!» Capete se aplecau spre fundul hambarelor.

«Iată-l, se zăreşte în fund de tot, între fierării!» zise unul, arătând cu mâna.

Câţiva marinari se năpustiră, duseră palmele la ochi, se uitară în lăuntru, apoi vorbiră: «E tocmai în magazia de jos; fără de-o pânză, nu-i chip să-l scoatem.

— Da, da, fără de pânză, nu-i chip!» zise dragomanul, dând din cap.

Marinarii veniră în grabă cu o muşama şi se coborâră în lăuntru pe fringhii. Puseră corpul în

lăuntru, îl legară bine, apoi cei de afară începură a trage. Nu trecù mult şi'n lumină răsărì muşamaua învălătucită. Luară vălătucul şi prin învălmăşeală îl scoaseră pe cheiu. Acolo desfăcură pânza, şi corpul schilodit al lucrătorului se arătă în lumina înserărei.

Din gură sângele curgeà în valuri spumoase, năclăindu-se pe gât şi pe haine. Buza de jos îi era ruptă şi atârnà. Ochiul drept era vânăt şi umflat cât pumnul. Stăteà drept cu faţa în sus şi horcăià din greu. In jurul lui muncitorii, cu capetele plecate, vorbeau în şoapte:

«Mare păcat! mare păcat!»

Dragomanul venì cu o cofă de apă şi se pregăteà s-o toarne pe faţa rănitului.

«Nu-l mai udà de geaba, nu vezi că n'are mult? şoptì Vataşa.

Strivitul oftă din adâncuri, mişcă mâna dreaptă, încruntă ochii şi îngână câteva cuvinte neînţelese.

— «Ce-a spus? întreabă un glas.

— Mi se pare c'a chemat-o pe mă-sa...

— Săracul! are mamă beteagă. Cine are s'o îngrijească de-acu?

— S'aducem un doftor, poate că scapă? bâlbâi dragomanul.

— Ce să scape, nu vezi că-i gata?»

Vulpe îşi încruntă din nou ochii, mai gemù odată, stâns, apoi se sfârşì, rămase ţeapăn. Un murmur trecù:

«S'a dus!

6740

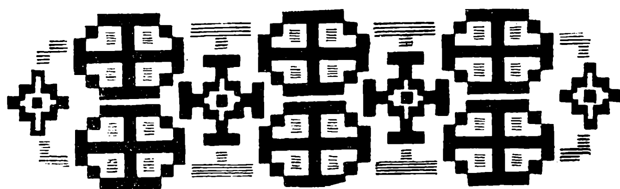
— Dumnezeŭ să-l erte!» şoptiră câteva glasuri. Apoi cu toţii se depărtară.

In urmă, venì şi doctorul şi procurorul. Incheiară un proces-verbal şi plecară. Delà Căpitănia portului sosiră doi oameni cu targa, aşezară mortul în lăuntru, îl înveliră cu o pânză albă. Il ridicară şi porniră încet, în pas legănat, de-alungul străzii, prin zarva oamenilor, cari se îngrămădeau să vadă ce s'a întâmplat.

TOVARĂŞUL

[redacted]

TOVARĂŞUL

Suntem în dreptul Siciliei. Mare, cer şi iar mare. M'am săturat de atâta sbucium. Nimic nu înveseleşte ochiul, nimic nu mângâe sufletul. [Cât poţi vedeà cu ochii, totul e o întinsoare neagră-vânătă de valuri cari se perd, se răsfrâng, se aruncă cu furie asupra vaporului, voind să-l înghită.]

Aceleaşi şi aceleaşi mişcări le fac în cuşca asta strâmtă, unde par'că sunt un osândit. — Sună 12. La vremea aceasta marinarii ies din cabinele lor cu strachina subsuoară, cu lingurile în mâini, alergând la bucătărie să li se împartă mâncarea. Par'că-s nişte căişori dresaţi, cari nu se mişcă, nu mănâncă şi nu dorm, de cât la sunetul clopoţelului şi la comanda căpitanului. Căpitanul! Pe cât respect şi admiraţie, pe atât şi groază am căpătat de omul acesta mic, slăbănog, cu ochii întunecoşi. El e suveranul nostru. O mişcare greşită, şi gata! Atârnăm de dânsul ca frunzile de ramuri. Câteodată, când

îl văd trecând pe punte, cu şapca lui neagră pe cap, cu mâinile în buzunar, cu mersul iute, simt un respect adânc, în cât parcă-mi vine să-i cad în genunchi şi să-i zic: «Aibi-ne în grija ta, stăpâne!» Dar el trece măndru şi toţi din cale i se dau la o parte şi toţi îşi descopăr capul, cu respect.

E înfricoşător să-l vezi noaptea sus, pe comandă, cum priveşte nemişcat infinitul mării, atent la ori ce zgomot, la ori ce lumină. Câtă frământare în creerul lui!

Ziua mai mult stau în cort. Ascult vântul cum suflă în pânzele albe şi cum şueră câteodată aşa de dulce, aşa de plăcut că te farmecă. Când şi în cort mi s'a urât, ies pe bord, mă tolănesc pe scândurile goale şi cu ochii deschişi, încep a visà la ţara mea iubită. «Dragă Românie!» Şi cuvintele acestea le repet de zeci de ori, din sufletul meu, din inima mea, din toată carnea mea, cu atâta dragoste cum nu mi-am închipuit'o niciodată! Numai cine a călătorit zile întregi pe ţărmuri streine, pe ape adânci şi negre, în mijlocul unor oameni cari nu înţeleg nici boabă din frumosul tău grai, numai acela ştie cât preţ are moşia părintească. Mă revăd copil nebun, visător, ars de dorinţa de a călătorì, umblând prin portul Galaţilor umilit, rugător, întrebând pe toţi cum aşi face să plec. Şi aacum, când sunt aici, în scoica aceasta, lungit, privind cerul care e aşa de departe, ce dor nebun mă cuprinde de ţara mea, de casa mea, de toţi

ai mei! Ce suflet sbuciumat şi ce dorinţi nebune îmi ard sufletul! Cum aş şti să-l preţuesc, să-l îmbrăţişez pe cel din urmă venit, care m'ar întrebà în limba mea: «Frate Neculai, ce faci?». Marinarii toţi sunt Greci din Kefalonia; oameni pe cât de buni, pe atât de răi. Crescuţi pe ape, în mijlocul furtunilor şi nesiguranţei de ziua următoare; oamenti aceştia, seara, când au isprăvit lucrul, se strâng cu toţii roată şi încep să cânte sau să povestească din scumpa lor *patrida*, din ţărmii cu soare, portocale şi lămâi. Mai toţi sunt tineri, înnalţi, viguroşi şi hotărâţi. Şi, când mă gândesc ce drame se petrec în sufletele lor, îmi vine să-i sărut, să-i îmbrăţişez ca pe nişte fraţi nenorociţi, goniţi dela sânul celor scumpi, de *pâinea* care se câştigă aşa de greu în ţara lor. Mai toţi au o mamă, o soră, o ibovnică, care plânge şi suspină de dorul lor, în ceasuri grele din noapte, când cerul se îmbracă în nori negri de plumb, când cad ploi reci şi gem vânturi înfuriate.

Am aici pe punte un tovarăş de călătorie, care e strein ca şi mine. Dar ce deosebire între noi amândoi! Pe când el călătoreşte de nevoe, izgonit din ţara lui, eu mă izgonesc singur. Abia două săptămâni şi am devenit ca fraţii. E un tânăr scund cu ochii lucitori, cu nasul coroiat, barba mare; are o vorbă aşa de dulce că te farmecă. Îl cheamă *Romanoff* şi vine din Rusia, unde a fost urmărit de credincioşii Ţarului.

Ce suflet chinuit e şi Romanoff! Ne înţelegem

în franţuzeşte. Vorbeşte stricat, dar las'-că şi eu nu-s mai prejos. Seara, de obiceiu, stăm alături şi cântăm. El îmi cântă melodii din stepele Rusiei, eu doine din munţii noştri.

Într'o zi i-am cântat: «Rătăcesc pe căi streine», şi i l'am explicat pe franţuzeşte. Cântecul acesta l'a atras aşa de mult, că nu m'a lăsat până nu l'am învăţat melodia şi versurile.

Adeseori îmi spuneà: «Versurile, melodia aceasta simbolizează durerea vieţii mele».

Câteodată, când liniştea nopţii domnià peste toate, când şi marea, obosită de luptă şi frământare, adormià, auziam din prora vaporului o melodie dulce care se pierdeà aşa de trist, aşa de fermăcător, încât fără voie rămâneai în loc ascultând.

Erà bietul Romanoff, care-şi cântà cântecul favorit.

Într'o seară, pe când stam tăcuţi privind nemărginirea de ape, mi-a povestit ceva din viaţa lui:

«Am văzut lumina soarelui», începù Romanoff, «într'un sat din fundul Caucazului. Acolo mi-am trăit copilăria, în mijlocul naturii sălbatece şi fermecătoare. Am învăţat graiul strămoşesc şi cântecele lui . M'am adăpat din viaţa senină; m'am învăţat a iubì pe cei asupriţi. În mijlocul Malo-Ruşilor, oameni buni la suflet, am căpătat încrederea în mine, şi curajul. Petreceam nopţile in mijlocul lor, lângă focuri mari, alături de turmele de boi, ascultând poveşti de viteji în lupte uriaşe.

Ce fericit eram! Unde m'am gândit vreodată, că am să petrec vremuri pline de durere; că am să-mi părăsesc satul şi am să pribegesc pe căi străine, înfricoşat de tot ce poartă sabie şi vine în numele Ţarului. Ah! scumpul meu, ce vremuri!

Murise tata. Acum eram mărişor Mama, bătrâna mea mamă, toată încrederea şi-o puse în mine. Câteodată, în amurgul serii, pe când cele din urmă raze apuneau pe fruntea Caucazului străbun, stam în cerdacul casei şi vorbeam de viitor. Mama îmi spuneà: «Aşa e, scumpul meu *Nuşa,* că ai să asculţi pe bătrâna *Prascovia Alexandrovna?*» Nu ştiu de ce atuncì, simţeam zguduiri în suflet. Erau, se vede, presimţiri despre un viitor îndepărtat.

Mai târziu, când m'am făcut mare, vânturi rele se abătură peste sufletul meu. Într'o zi, i-am spus mamei că aşi dorì să învăţ mai departe. Puţin după aceea, am lăsat'o cu lăcrimile în ochi, singură, şi eu am pornit la *Moscova.* Vara, când mă întorceam în satul meu, eram mai schimbat; şi mama începù a se îngrijì. Eram veşnic preocupat, căci dorul de vremuri mai bune ardeà în sufletul meu. Înţelegi tu, scumpul meu. Îmbrăţişasem ideile cele nouă.

Târziu, auzì biata mamă de cele ce se petrec la oraş şi tare se mai îngrijà. «Nuşa, scumpul meu», îmi ziceà dânsa. De ce nu rămâi în satul tău, lângă mormântul părinţilor, să trăim împreună viaţa liniştit. Avem casă, pământ, de toate; eŭ nu

pot îngriji, sunt slabă». Dar vorbele ei nici o impresie nu-mi făceau. Izgonit dela Moscova, am fugit la Petersburg, unde, supt un nume falş, m'am înscris la Universitate.

Începusem a cercetà tot mai des societăţile studenţeşti ale nihiliştilor, şi munciam din toate puterile pentru răspândirea ideilor noi. Străbăteam cârciumile, vorbiam poporului, deschis, cu fruntea sus. Ajunsesem să conduc un cerc; dar poliţia mă bănuià.

Atunci am primit o scrisoare dela mama, care mă rugà, pentru cea din urmă oară, să viu s'o văd înnaintea morţii. Intre altele îmi spuneà : «Dor mi-i, scumpul meu Nuşa, să te văd, păn'ce nu voi închide ochii. Eu am auzit, poliţia te urmăreşte ; te va prinde şi în ştreang vei murì ; iar eu mă voiu stinge de durere, fără să-ţi sărut frumoşii ochişori, înnainte ca Domnul să mă cheme lângă prea-credinciosul Vladimir, tatăl tău».

Citind scrisoarea, am plâns amar. A doua zi am plecat în Caucas. Am găsit-o aşteptând.

Erà în spre toamnă, şi toamnele sunt urâte la noi. Noaptea uneori, pe când vânturi grele mugiau în fundurile prăpăstioase ale Caucasului, glasuri par'că mă chemau, mânându-mă la datorie. Pe o noapte neagră, am părăsit-o. In durerea despărţirii, am sărutat pragul casei. Am mers cu teleaga până la staţia cea mai apropiată. De acolo i-am scris o scrisoare în care o rugam să mă ierte de greşală. Multă cale am plâns amar ! Pe

urmă, dac' am ajuns la Petersburg, am aflat veşti rele. Poliţia aflase de societatea noastră şi mă urmăriâ. Atunci m'am hotărât să fug, decât să-şi râză ei de mine. Noaptea uneori mă schimbam în veşminte de ţăran şi cutreeram oraşul, luându-mi *adio* dela tovarăşi.

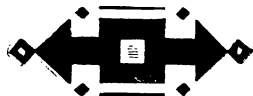
Când totul fu pregătit, am pornit, alegând Franţa, unde poţi fi mai la adăpost.»

Şi, isprăvind povestea, Romanoff oftă dureros, şi, cu glas stâns, de te secà la inimă, începù să cânte :

«Rătăcesc pe căi străine...»

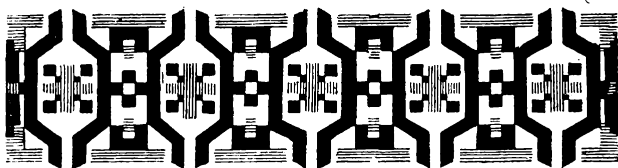
Iar când ajunse la strofa: «Am lăsat mamă duioasă», se întrerupse, şi, plângând ca un copil, îmi zise: «Când s'o mai revăd şi cum să-i scriu din Franţa ? Va murì de durere, o ştiu. E foarte slabă şi mult a ţinut la mine!»

Căutai să-l mângâi, să-l încurajez, dar ochii mi se umplură de lacrimi şi păr
cort.

MOŞNEGII

MOŞNEGII

Moş Andrei locuià într'o ulicioară glodoasă din fundătura Badalanului. Coliba, rămasă dela răposata, erà în ruină. Pe coperiş, muşchiul verde crescuse în voia cea bună; înlăuntru ploaia făcuse gropi, iar păreţii umezi ameninţau să cadă. Toată averea-i erà o coşniţă, o manta, nişte hârburi şi un pat de scânduri făcut pe ţăruşi bătuţi în pământ. Moşneagul erà om mărunţel, ciupit de vărsat, cu ochii cenuşii şi mici, cu mustăţile albe, îngălbenite într'o parte de tutun. Şi vara şi iarna erà nedespărţit de pălăria lui cea tare, care din cauza vremei căpătase culoare verzuie. Bluza albastră şi imineii din picioare îi schimbà odată cu începutul toamnei. Duminica, după ce se bărbierià cu o bucată de coasă, se legà la gât cu o basmà roşie, care-i ţineà loc de cravată şi pornià la biserică. De fire, moşneagul erà om bun şi trăià bine cu toată lumea; câte-odată numai, când se chirchilià, se sfădià cu vecina lui, baba Catinca. Pricina erà că găinile babei veniau să

scurme în ograda lui. De-aici ocări, sudălmi, blăstămuri şi câte vorbe rele se schimbau între cele două guri.

Moşneagul ziua întreagă alergà în port cu coşul de-a spinare, vânzând covrigi. Mai aveà de vânzare şi rachiu pe care-l ţineà ascuns supt un săcuşor. Erà cunoscut între hamali şi mulţi aveau să-i plătească datorii vechi pentru marfă proaspătă. De cu noapte se sculà, îşi luà coşul şi plecà sprijinit în băţ. Ridicà în dogărie pe la vadul lui Negroponte, până'n târgul nou, acolo cumpărà marfa pentru o zi întreagă, apoi se întorceà încet pe uliţele întunecate, şi odată cu dimineaţa erà şi el în port.

De multe ori vânzarea îi mergeà bine, se întâmplau şi zile cînd îi mergeà rău; atunci puneà sticla la gură şi: gâl-gâl-gâl, până ce se înfierbântà deabinelea. Cântând, cu pălăria pe ceafă, se opria la fiecare colţ, bălăbănindu-se şi vorbind singur. Se izbià cu coşniţa de felinare, se mai sprijinià de un gard, pe urmă, începeà să strige la trecători:

«Măi! ştiţi cine sunt eu? Eu am fost soldat în oastea lui Cuza! Cu mine să nu vă puneţi, c'apoi daţi de dracu!»

Oamenii treceau pe lângă dânsul, râdeau, dar moşul una o ţineà, până ce căldura îi muià glasul. De-acolo pornià încet până la Ştefănucă, cizmar în colţul străzii Cereş; lăsà povara din spate, iar el se

duceà să se odihnească supt un gard sau într'un hambar.

La întoarcere, cinsteà pe prieten cu un gât de rachiu. Ştefănucă erà un bătrân tot de o vârstă cu moş Andrei. Chel, cu o păreche de ochelari puşi pe vârful nasului, îmbrăcat până la mijloc într'o cămaşă cenuşie, sta aplecat de-asupra lăzii cu sule, cuie, piele veche, sfoară, ceară galbenă, şi mereu băteà într'o pingică, o puneà într'un lighean murdar şi pe furiş aruncà ochii la picioarele trecătorilor. De multe ori moşnegii stăteau de vorbă, povestindu-şi cu glasuri încete din necazurile vieţei şi din durerile prin care au trecut.

Într'o zi, venì la dânsul moş Andrei. Era mâhnit: în ziua aceea nu vânduse nimic. Lăsă coşurile jos şi se aşeză cu linişte lângă calupurile vechi. Soarele de Iulie înfierbântà vazduhul, pe cer se mişcau alene câţiva nouri de aramă. Intreaga stradă a portului gemeà de glasuri. Treceau căruţe grele, încărcate, hodorogind prin îmbulzeala trăsurilor, care dispăreau în goana cailor. Tramvaiele sunau în clopote asurzitoare, depărtându-se pe şine. Dincolo, la cheiu, muncitorii goi până la mijloc, se ridicau în şiruri lungi pe schelele înnalte, ducând pe umeri saci cu pâine, baloturi cu bumbac şi valuri de sârmă. Lângă poarta docului trenurile manevrau, iar fabricile, din lăuntru lor, trimeteau un sgomot surd, neîntrerupt.

Moş Andrei scoase luleaua, o umplù cu tutun,

o aprinse, se scormonì în buzunare, numără gologanii, apoi zise:

— Grele vremuri am ajuns, măi prietene.

— Aşa-i, aşa-i, îngână celalt.

— Şi cine crezi că-i de vină pentru toate astea?

— Cine să fie de cât acei cari pun dările? vorbì cârpaciul, lăsând sula din mâni.

— Eh, are să vie o vreme, când are să se ucidă omul pentru un franc. După cum văd eu, un om nu mai are chip să se hrănească. Dacă te duci cu o undiţă la prins peşte, dacă vinzi covrigi sau altceva pe stradă, numai decât te pun la taxie. Iaca, nu mai departe eu, nu plătesc şase franci ca *abulant!* Nu ştiu la ce capăt am să ieşim.

— S'a înmulţit lumea, domnule, şi pace!—vorbì foarte serios cârpaciul, intorcându-se cu faţa spre covrigar. Până ce n'o fi un războiu, n'are să se schimbe lucrurile!

Tăcură. Covrigarul isprăvise tutunul din lulea şi acum erà gata să plece.

— Mai stai, prietene, îngână cârpaciul, ce te grăbeşti?

— Aşa-i, dar m'aş fi dus şi eu pe la hambare, poate mai cade vre-un gologan. — Se scărpină în cap.—Atunci, dacă-i vorba să mai stau, ia să mai cinstim din cea sticlă. Scoase burcutul cu rachiu, trase câteva gâturi şi-l întinse şi prietenului. Cârpaciul, după ce îşi şterse gura cu mâneca cămăşii, se întoarse spre covrigar:

— Prietene Andrei, îţi mai aduci aminte de gospodăria ce-o aveam înnainte de înnecul Badalanului?

— Cum de nu, doar nu eram şi eu prin locurile astea?

— Ei iaca, vezi cum se schimbă lucrurile! Cât am asudat până ce să-mi pot înjghebà o biată prăvălioară la uliţă, dar nenorocul când te paşte şi 'n gură de şarpe de te-ai ascunde, tot de geaba! Şase ani de când mă chinuesc şi nu mă pot ridicà deasupra nevoii. Degeaba, dacă mi-a murit nevasta, gospodar n'am să mai pot fi. Nici eu se vede că nu mai am mult. Veşnic simt durere în partea stângă, lângă inimă. Când m'apucă, îmi vine să'mi rup carnea de pe mine!

— Adevărat că multe vieţi s'au stins, multe gospodării s'au pustiit din pricina înnecului!

Covrigarul oftă, se uită în ochii tovarăşului şi zise:

— Şi mie tot de atunci mi se trage necazul. N'aveam două ghiociuri la uliţă? N'aveam casa mea, gospodăria mea? Dacă a venit apa, mi-a înnecat caii; căsuţa a prins umezeală, nu mult în urmă mi-a murit şi baba, Dumnezeu s'o ierte!

Căţiva hamali le rupseră vorba. Unul dintre ei, cel mai tânăr, se apropie de cizmar şi rânjì:

— Maisture, mi-au plesnit pantalonii, nu-mi pu. o pereche de pingele?

Ştefănucă sărì ca ars, luă un calup şi voì să arunce după ei; dar hojmalăii erau acum departei

— Haidamacilor, lingăilor, ce-aveţi voi cu munca mea? bătu-v'ar Dumnezeu să vă bată!

Suflând de mânie şi ştergându-şi sudoarea cu o mânecă a cămăşii, cârpaciul se lăsă pe scaun. Covrigarul se uită la el şi-i zise:

«Linişteşte-te! la ce-ţi mai amărăşti sufletul? las' că i-oiu întâlnì eu mâni şi nu le-a fi lor moale! Auzi! vacarii, să-şi râdă de un om bătrân?

După puţin, covrigarul îşi luă coşniţa în spate şi se depărtă. Pornì încet pe dinnaintea crâşmelor, se oprì lângă gherete, coborî apoi scările de piatră pe la plute, se ridică pe punţi şi pontoane, uitându-se în toate părţile şi strigând: «Covrigi proaspeţi, covrigi»!

Amurgul cădeà. Turnurile fabricelor luceau în lumina roşiatică a asfinţitului. Pe apă se lăsă o pace blândă, întreruptă numai de zgomotul vreunui vapor grăbit. Pe la probèle munca urma zgomotoasă. Ici colo, la câte un şlep, hamalii isprăvizeră încărcătura şi acuma se strângeau roată în aşteptarea banilor. Cerul de vară se întunecà de fumul gros al fabricelor. Fâlfâiau la larg câteva steaguri colorate.

Moşneagul, după ce colindă cheiul până la pescării, luă drumul spre casă. Ajuns, se aşeză pe prispă şi începù să mormăe un cântec din tinereţe.

Nu trecù mult şi pe portiţa de alături răsărì şi baba Catinca, adusă de şele, cu nasul coroiat ca un plisc de pasăre, cu faţa zbârcită, cu ochii mici şi drăcoşi. Se oprì în mijlocul ogrăzii, lăsă săcu-

leţul jos, scoase o mână de grăunţe şi începù să strige:

«Pui, pui, pui, puii mamei, pui»!

Nu apucă bine să arunce grăunţele şi pe dată, din toate colţurile ogrăzii, răsăriră găinĭ negre, albe, cocoşi cu creasta bătută, puici boghete, raţe leşeşti şi în câteva minute pornì o sfadă şi o gălăgie în neamul păsăresc de credeai c'a dat gaia în ele. Mai trecù puţin şi deodată se iviră de după o coteneaţă şi nişte gâşte mari, albe ca zăpada, bătând gălăgios din aripi şi strigând: ga, ga, ga, ga! Baba scoase alte grăunţe, le aruncă, apoi prinse a ocărî găinile îndrăzneţe, şi inima-i creşteà de bucurie privindu-şi vietăţile.

Moşneagul de pe prispă tăceà şi, cu ochii şireţi cătând la găiniie babei, îngânà în sine-şi:

— Hm, ce mai friptură aşi face eu din voi!

Noaptea începù să coboare liniştită. Mătuşa Catinca, după ce-şi rânduì găinele în săliţă, eşì în ogradă, se aşeză pe prispă şi începù să vorbească:

— Ce-ai mai făcut, vecine?

— Bine... ia, cu negustoria.

Pe urmă se auzì glasul moşneagului:

— Da' dumitale?

— Rău, rău... n'au preţ nici ouăle, nici puii! păcat de muncuşoara mea!

Moşneagul erà cam fudul de-o ureche, dar nici baba nu stăteà mai bine.

— Am auzit, moşnege, că are să pue dări pe păsări?

— Ce-ai spus?

— Are să pue dări pe păsări.

Moşul se sculă şi se apropie de gard. Se rezimă cu coatele de stinghie, urmându-şi în linişte vorba. În vremea asta întunericul crescuse şi stelele de argint răsăriră în limpezimea cerului. Dela crâşmă veniau melodii de armonică şi chiotele flăcăilor îndrăgostiţi. Un vântuleţ uşor mângâià frunzile salcâmilor. Portul tăcut luminà noaptea cu lămpile electrice. Din oraşul plin de viaţă răsunà un zgomot greu.

Într'un târziu, moşneagul îşi luă noapte bună şi se depărtă. Aduse rogojina pe prispă şi se culcă. Mai cu grije fu baba Catinca. Ea, ca în totdauna, se sculà de câteva ori pe noapte, atunci când puterea vrăjmaşului umblă pe pământ, privià păsările cum dorm înşirate pe băţ, apoi se culcà din nou. În noaptea aceia nu dormì decât câteva ceasuri. În zorii zilei se sculă şi pornì la târg. Se întoarse pe la prânz şi după ce îmbucà ceva şi văzù ce-i pe-acasă, luă săculeţul şi pornì la hambare. Cu măturica în mână, alături de cetele de porci vagabonzi, care năvăliau cu râtul, sau porumbeii cu ciocurile, strânse boabele de porumb, umplându-şi săculeţul. Aşa-şi petreceà ea zilele de când murise bărbatu-său şi era nevoită să-şi câştige singură pâinea.

Într'o zi, baba veni acasă mai de vreme. Moş-Andrei, chirchilit, se'nvârtià de colo până colo prin ogradă, înjurând şi mormăind:

«O venì ea baba aceea! las' că i-oiu face-o eu. Auzi! găinele ei scurmă în ograda mea şi ea nu-mi dă măcar un ou, să-mi îndulcesc cel suflet; am să le sucesc gâtul!».

Baba se oprì în mijlocul ogrăzii, ascultă o bucată, dar dela o vreme îi sărì ţandăra.

— Da ce, moşnege? ce ţi-au făcut găinele mele?

— Ce mi-au făcut? Mi-au scurmat toată ograda. De-acuma, când le-oiu prinde, am să le sucesc gâtul!

— Ba mai bine ţ'ai sucì ţie gâtul, răspunse baba.

— Zgripţuroaico, calico, izbucnì moş-Andrei; vinzi ouăle cu sutele şi la mine nu te gândeşti?

— Da' ce ai tu cu munca mea? strâmba-ţ-ar Dumnezeu gura! prinse a ţipà baba.

— Taci, turbo!

— Luate-ar boalele!, luate-ar ciuma!, iar te-ai îmbătat?

— Ce îmbătat? Ce îmbătat? Am s'asmuţ câinii după tine, huu! — Şi moş Andrei dădeà din mâini şi se uità urât la vecina lui.

Învrăjbirea din ziua aceia durà multă vreme. Baba, de câte ori vedeà pe moşneag, pufnià, scuipà în urma lui trântind uşa, şi intrà în cocioabă.

Zilele frumoase de vară începură a se călătorì. Sfântul Pantelimon venì, şi după el toamna ploioasă şi mohorâtă. În cocioabele bătrânilor plouà. Amândoi nevoieşi, se sculau dizdedimineaţă, se duceau după treburi şi numai seara se întorceà

fiecare la sălaşul lui, să-şi odihnească ciolanele trudite. În căsuţa babei tot mai luceà o lumină roşiatică prin geamurile cârpite cu hârtie şi un fum tot se mai vedeà eşind pe hogeagul aplecat. Moşneagul veneà acasă ud de ploae, amărât de singurătate, se înveleà în manta şi se culcà în frig. Vremea începeà să se înăsprească. În port munca conteni şi vapoarele plecară mai curând, de frica îngheţului. Hambarele erau pustii. În cârciume, gloatele de muncitori se adăposteau; şi oamenii stăteau mâhniţi, fără chef de glumă în fumul cenuşiu. Moş Andrei străbăteà printre ei, dar marfa lui nu mai aveà trecere. Se strecurà amărât dealungul portului, se opreà la colţul străzii Cereş. Acum locul era pustiu, cârpaciul nu se arătase de multă vreme.

Într'una din zile, un prieten îl vestì că Ştefănucă e bolnav. Pornì să-l vadă. După ce străbătù mai multe străzi mici şi glodoase, ajunse. Intră înlăuntru şi se oprì. Întins pe un pat de scânduri, cu faţa în sus, cismarul dormeà somnul cel de veci. La căpătâiu, lângă calupurile vechi, ardeà o lumânare de său. Înăuntru, în mucezeală şi sărăcie, nu erá nimeni care să privegheze trupul nemişcat şi fără de dorinţi. Covrigarul făcù cruce, sărută iconiţa din mâinile mortului, apoi rămase cu coşul în spate, sprijinit de perete. Stătù multă vreme aşa, fără să scoată o vorbă şi într'un târziu plecă amărât, gândindu-se cu durere la viaţa aceluia pe care nu erà să-l mai vadă.

Ajunse acasă şi se culcă în frig. A doua zi de dimineaţă porni în port şi toată ziua alergă pe străzile pustii, fără să câştige ceva.

În vremea asta, nici vecina lui nu stăteà mai bine. Ochiurile de apă stătută îngheţaseră şi gâştele nu mai aveau unde să se scalde. Gozură pe la hambare nu mai erà şi puţinul care-l strânsese începeà să se isprăvească. O boleşniţă, care dădù pe neaşteptate în pasări, puse vârf necazurilor. Două găini şi două gâşte, dintre cele mai frumoase, periră într'o zi. «Cu ce mă mai hrănesc eu de acuma? oftă baba, plângând prin ogradă. Moşneagul auzì vaietele, văzù găinele şi gâştele aruncate dinaintea porţii. Îl cuprinse mila de vecina lui şi ar fi alergat în grabă, dacă ar fi ştiut că ea nu mai ţine supărarea. De două ori erà să plece, dar se oprì. In cele din urmă se hotărî şi deschise uşa cocioabei.

— Ce-ai păţit, babă Catincă?

— Am rămas calică, vorbì ea printre lacrimi.

Moşneagul cercă s'o mângâie:

— Lasă, babă Catincă, nu-ţi mai amărî sufletul, o venì primăvara şi ţi-i scoate alte găini.

— Aşa-i, moşnege, dar până atunci cu ce mă mai hrănesc eŭ?

Moşneagul tăcù. Pe urmă gândindu-se, zise:

— Mai ai multe găini vii?

— Mai am pe jumătate.

— N'ar fi bine să le ducem la târg?

Baba dădù din cap.

A doua zi, cu noaptea în cap, legară păsările de picioare, le puseră pe băţ şi porniră. De sus zăpada cădeà într'un văl uşor. In târg, aşternură un sac, lăsară marfa jos, pe caldarâmul umed, iar ei se aşezară alături, baba strângându-se în caţaveică, iar moşneagul într'un surtucel vechiu şi plin de peteci. Moşul trase pălărìa mai pe cap, scoase luleaua, o îndesă cu tutun, o aprinse şi începù a pufăì. Oamenii treceau pe dinainte, se opreau, înbau, negustorii ţipau, lăudându-şi marfa şi îndemnând. Dela căsăpiile din faţă veneau sgomote aspre. Cete de câini hârbari stăteau dinaintea uşilor privind cu râvnă buturile de carne ce spânzurau în cârlige. Mai încolo, câţiva hamali, legaţi cu frânghii deasupra sumanelor, se învârteau lângă tarabele pline, băteau din picioare, se izbeau cu mâinele de coate şi vorbeau între dânşii. Lăptăresele stăteau cinchite lângă tinichelele pline şi într'o tăcere adâncă aşteptau muşteriii. Fulgi de zăpadă cădeau mereu, umpleau drumurile, piaţa, grămezile de marfă; cumpărătorii treceau grăbiţi, se depărtau în umezeala şi negura zilei.

— Prost merge târgul astăzi! vorbì baba dela o vreme.

— Da, aşa-i Marţea.

Moşneagul tăcù o clipă, pe urmă începù a strigà încet, apoi pe nas, lăudând marfa şi îndemnând cumpărătorii.

Pe la prânz se întoarseră acasă, numărară arginţii şi baba nu mai puteà de bucurie că moş-

neagul îi dăduse ajutor. Aduseră rachiu, cinstiră; după ce gustară câte ceva, cinstiră iar, şi în veselia care-i coprinse, începură a vorbì de cei răposaţi, pe urmă de tinereţă şi de vremurile care au fost odată. Moşneagul cântă un cântec şi baba îl ascultă pe gânduri.

Din seara aceea se împrietenìră de-a binelea.

Zilele trecură mohorâte şi moşnegii îşi căutară de treburile lor. Baba scărmănà pene, moşneagul vindeà înnainte marfa lui, care nu mai aveà trecere. În fiecare zi se vedeau, şi covrigarul de câteori veneà din doc cu ceva lemne de căpătat, nu uità de a dăruì şi el din partea lui. Acum în cocioabă stăteà foarte rar. Fugeà de frigul şi umezeala dinăuntru, iar căsuţa babii i se păreà un palat.

Intr'una din seri, moşneagul venì deadreptul la babă. Vântul suflà cu mânie prin spărturi şi aduceà valuri de zăpadă, trântindu-le dinaintea uşei. După ce-şi scutură cismele, bocănì în uşă. Bătrâna, cum auzì sgomotul, lăsă ciorapul din mână şi eşì înnaintea moşneagului.

— Phii... tare ai îngheţat, moşnege, vorbì ea, făcându-i loc să intre cu coşniţa în cocioabă.

— Pune-te mai lângă sobă, vorbì ea din nou.

Luă vreascuri şi îndopă soba.

— La mine în căsuţă tare-i frig! vorbì bătrânul.

— Cred că-i frig; dă, dacă n'are cine-ţi face focul!

Bătrânul privì lung în ochii babii. Zise apoi oftând:

— Aşa-i, aşa-i, tare-i rău când n'are cine-ţi face focul!

Se aplecă, scoase sticla cu rachiu, umplù două păhărele şi le ciocniră. După aceea începură a vorbi de una de alta şi moşneagul umplù iar păharele.

— Tare-i rău, babă, când eşti singur şi amărât!

Tăcù, gândindu-se. După un timp:

— Ştii ce am eu în gînd, babă?

— Oiu şti dacă mi-i spune.

Moşneagul închise din ochi şi-şi duse mâna prin mustaţă.

— Dacă nu te superi, dă, aş vreà să-ţi spun...

— Spune, moşnege, ce ai de spus.

Moşneagul se uită în ochii ei, apoi şopti încet:

— Uite ce, noi tot suntem singuri şi unul şi altul. N'ar fi bine să ne luăm amândoi?

Baba dădù din cap.

— Bătrâneţea-i grea. Ferească Dumnezeu, te-apucă o boală. Dacă n'are cine te îngrijì, poţi murì fără ca cineva să ştie. Iaca, bietul Ştefănucă...

— De asta aşa-i, zise baba.

Moşneagul umplù paharele iar, şi întinse unul babei.

— Dumnezeu să ne ţie sănătoşi.

— Să te-audă Domnul.

Acuma inimile se 'nveseliră şi ochii străluceau de bucurie.

— Câţi ani sunt de când ţi-a murit baba? întrebă Catinca.

— Apoi dă, să fie mai bine de zece ani. Ştiu că mă'ngrijià şi erà gospodină! Da' de când a murit al dumitale, câţi ani să fie?

— Apoi de când a murit Năstase e mult, cam de pe vremea războiului. Of, săraca de mine, că tare de tânără am rămas văduvă!

În sobă focul ardeà liniştit într'o pară rumănă, pocnind şi ridicând umbre pe păreţii albi. Pe masa de brad, o lampă de tablă luminà sărăcia dinnăuntru. Moş Andrei umplù iar paharele, şi iar le deşertară. Pe urmă trase un scaun, se aşeză lângă sobă şi începù să mormăie un cântec vechiu, la care ţinea el mult :

«Când eram odată june,
Ştiam floarea cum se pune!»

Versurile urmau în linişte şi bătrânul înnălţà glasul, îl scoborà în note grele, făcând să răsune încăperea scundă. Baba, ajunsă de băutură, sta neclintită cu mâinile sprijinite în bărbie, cu nasul roş, strălucind în lumină, şi ascultà. În tăcere, melodia răscolià în suflet amintirile trecutului.

Deodată baba ridică pliscul în sus, se uită la moşneag şi începù :

— Of! of! of!... tare mă arde la inimă cântecul ista! Iaca aşa cântà şi răposatul!... Of! of!... tare mai cântà frumos!...

Moşneagul curmă scurt cântecul. Se ridică în picioare şi se apropiè de babă.

— Ce mai oftezi de geaba? de-acuma noi să fim sănătoşi!

— Aşa-i, aşa-i, dar tare mă arde la inimă când îmi aduc aminte de Năstase, săracul! Ştiu că mă îngrijeà!...

— Uită-le pe cele trecute, babă Catincă, de acuma noi să fim sănătoşi! zise moşneagul atingând-o cu mâna pe umeri.

O suflare de vânt trecù pe la geam, apoi deodată răsunară sunete de ţignale în noaptea de afară.

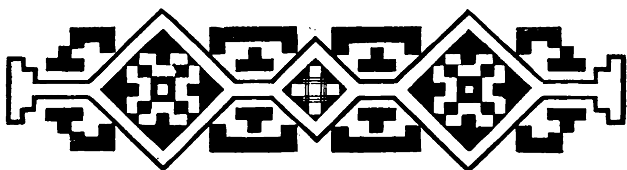
După tăcerea care se întinse, bătrâna şoptì:

— Nu-ţi aduci lucrurile?

Moşneagul dădù din cap, se sculă şi deschise uşa.

MOŞ ANGHEL

MOŞ ANGHEL

Soarele se ridică strălucind deasupra apei. Dunărea curge licărind; valurile ei tulburi, răscolite de un vânt uşor, saltă, când la dreapta când la stânga, pluta pe care stă moş Anghel.

Moşneagul, un român ca de 50 de ani, îmbrăcat într'o cămaşă albastră, desculţ, cu un brâu încins peste mijloc, mereu lasă ciorpacul în apă, şi mereu îl scoate. Privirea lui aţintită nu urmăreşte decât vânatul. Dacă vre-un peştişor argintiu ca şi firile din barba lui albă a căzut în reţea, el îl prinde binişor, îl desmeardă şi-l aruncă în coş.

«Ăsta-i săghioară, ăsta-i ghiborţaş».

Fiecare peşte îşi are numele lui. Dacă vre-unul e prea mic, moşul îl aruncă înnapoi:

«Să mai creşti, să mai vii şi la anul, dragul tatii».

Când pescuitul îi merge bine, gura nu-i mai tace; altfel, parcă-i ninge şi-i plouă. — Când oboseşte, îşi şterge cu mâneca cămăşei sudoarea de de pe frunte, se lasă într'o rână pe puntea udă,

scoate luleaua, o îndoapă cu tutun, apoi începe a pufăì până când valuri de fum fac roată în jurul nasului lui roş ca ardeiul.

Căldura se întăreşte. Cu o pulbere de aur se îmbracă faţa apei supt ploaia de raze a soarelui. Pe cheiu, lumea aleargă zorită după treburi. Cerul e senin şi albastru; în depărtare, catargele îşi flutură în bătaia vîntului steagurile colorate, pe undele văzduhului doi pescăruşi, bătînd leneşi din aripi, se răpăd săgetând după pradă. Pe puntea unui şlep, dintre oalele cu flori, o fată cată cu ochi visători spre moşneag.

Deodată văzduhul se umple de zgomot, un fluerat porneşte dela vapoarele ancorate în port; un altul răspunde dela fabricile cu hogeagurile înnalte. Muncitorii înfierbântaţi de muncă prind a furnicà în lumină şi se îndreaptă pâlcuri-pâlcuri spre cârciumile tupilate. Moşneagul lasă un răstimp ciorpacul, se apleacă, priveşte la coşniţă şi îngână:

«Flămângioşilor, degrabă la haleală şi eu nici de-un franc n'am prins; ştiu că vi-i bine: o jumătate de zi aţi dat'o la spate!»

Dela o vreme, simte că oboseala îl cuprinde.

«Ţi-ajunge de azi dimineaţă, Anghele!» mormăe el şi scoate dintr'o legătură un codru de mămăligă şi doi ardei. In vremea asta, un sgomot de lopată face pe moşneag să-şi întoarcă capul. Nu trece mult şi de după un şlep, apare o lotcă.

«Noroc, moşule», strigă omul dinlăuntru.

— Să dee Domnul.

— Ei, a chicat ceva?

— Cam slab, îngână moşneagul, muşcând din mămăligă.

Lotca dispare în josul apei, dar el tot n'o slăbeşte din ochi:

«Ce să aibă în coş? somn, nu; crap, nu; ştiucă trebue să aibă, că vine din bălţile Siretului. Simion ăsta e plin de noroc. Nu şi-a făcut el din pescărit, un rând de case? Iacă eu de douăzeci de ani mă strădănuesc pe malurile Dunării şi tot calic am rămas».

Apoi iar împlântă ciorpacul în apa tulbure. Până în seară vremea-i trece mai greu. Odată cu amurgul, îşi ia sculele în spate, coşul în mână şi-o porneşte rara spre măhălăli.

«Obleţul, de Dunărea obleţul!» şi glasul lui domol, se pierde în liniştea cucernică a înserărei.

Dela portiţe, răsar chipuri de femei cu farfuriile în mână şi cu câte o droae de copii ţinându-se de poală. Moşneagul aruncă glume în dreapta şi în stânga, împarte obleţul şi-şi ia gologanii. La o cârciumă se opreşte, bea un rachiu-două, cumpără o pâine neagră, tutun, şi se 'ndrumă spre casă. Ajuns la portiţă începe a strigà:

«Catincoo, baboo, vino de-mi ia coşul şi pune oala la foc!».

Sprijină ciorpacul de streşina casei, scoate câteva fire de tabac şi le trage pe nas, apoi începe a strănuta lung: hapşii, hapşii! — Mătuşa Catinca se uită la el chiorâş:

«Iar te-ai îmbătat, moşneag nebun, ce eşti!»

Moş Anghel dă căciula pe ciafă şi cu mâna în şold îngână:

«Ce-am băut din binele tău? scorchie ce-mi eşti!»

— Of — of! cum îşi râde de sufletul meu: iaca aşa mi-a mâncat tinereţele! se tângue baba. Moşneagul o ia de mână şi caută s'o împace, dar baba nu se dă:

— «Lasă-mă, lasă-mă, că m'apucă *bildisala.*

— Babo, vină-ţi în fire; iar te-a apucat hachiţele?

— Dă-mi gologanii de pe peşte...

Dacă vede aşa, moş Anghel curmă scurt vorba şi o porneşte pe calea întoarsă, spre băuturica lui cea dulce.

Când se întoarce, într'un târziu, un foc mare îşi tremură para în mijlocul ogrăzii. — Moşneagul deschide portiţa mormăind cu glas trăgănat un cântec din tinereţe; se cumpăneşte, sughiţă şi se firitiseşte singur:

«Hec! bun! să-ţi fie de bine, Anghele! Foarte vă mulţumesc, foarte vă mulţumesc!»

Apoi, baba privindu-l ponciş răstoarnă mămăliga cu aburi pe mescioara rotundă; moşul scoate o sticlă cu rachiu din buzunar, trage un gât, o scutură şi-o întinde babei. Iar baba, uitându-se în zarea focului la sticlă, suspină cu mulţămire, apoi îngână:

«Bine că te-ai îndurat să-mi laşi batâr atâta...

— Ha? rânjeşte moşul, acu fă pe moftoroasa? Nu umbla cu fleacuri, mai bine taci şi înghite...

Baba tace şi înghite, iar moş Anghel se prăvăleşte pe-o coastă în bătaia focului, se uită poznaş la babă şi prind-a îngâna:

«Fosta-i, lele, când ai fost...
Ş'ai rămas un lucru prost...»

Baba Catinca se oţărăşte, cască gura, boscorodeşte şi nasul ascuţit îi sticleşte în lumină, iar moşneagul nu mai poate de bucurie. Pe urmă tac amândoi, pe când focul scade, se sfârşeşte şi să fărâmă într'un moşiroiu de jar. Întunericul se întinde în ogradă şi 'n mahalaua tăcută din când n când tresar lătrături întărâtate de câni. Moşul mormăie:

«Flăcăii dau târcoale... nu mai au astâmpăr bată-i să-i bată...»

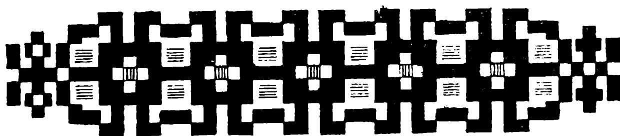
Tace. După un răstimp zice iar:

«Iţi aduci tu aminte, babo?...

Şi baba nu răspunde, dar se gândeşte şi ea, ca şi moşul, la alte vremuri.

UN SFÂRŞIT

UN SFÂRŞIT

Erà în Vinerea-Paştelor, Îngroparea Mântuitorului. Ne pregătiam de biserică, când uşa se deschise şi în prag răsărì văru-meu. Erà îmbrăcat în haine de lucru. Dete «bună-seara», se aşeză pe scaun, apoi oftă.

«Ce ai?» îl întrebai eu, mirat.

Drept răspuns, scoase ceasornicul, il privì o clipă, apoi şoptì:

«Ce meserie! nici seara asta să nu fiu liber să mă duc şi eu la biserică, să mă închin ca toţi creştinii! Ducă-se dracului aşa viaţă!...

Se sculă în picioare, îşi rotì ochii prin casă şi întrebă pe tata:

«Nu-l laşi pe Neculai să meargă cu mine?

— Numai dacă vrea».

Ieşirăm pe poartă şi coborârăm în uliţă. În portul tăcut, noaptea, becurile electrice împrăştiau o lumină palidă, bolnăvicioasă, iar zidirile uriaşe ale magaziilor se înălţau posomorâte.

Ne strecurarăm printre şirurile de vagoane şi movilele de cărbuni. Acolo, între docuri, apa mur-

dară şi moartă păreà un lac îngheţat, îmbrăcat într'o poleială galbenă. Lângă maluri se ridicau ameninţătoare trupurile vapoarelor negre, svârlind pe luciu umbre uriaşe.

Gheorghe, zise deodată:

«Uite, nu mai avem mult. Acuşi ajungem».

Mă luaiu după dânsul prin întuneric, ne ridicarăm pe şchelea unui vapor, coborârăm o scară de frânghie şi ne lăsarăm în vaporaşul pe care văru-meu făceà ca mecanic, cursele de noapte.

El îmi lămurì cum stau lucrurile.

Aveà de străbătut Dunărea dela Cotul-Pisicei până la gura Siretului, spionând şi cercetând şlepurile cu marfă.

Trebuià multă luare aminte, căci noaptea erà neagră şi, prin îmbulzeala multor vapoare, uşor se puteà întâmplà o ciocnire.

Intrarăm în şalupă. Soldaţii erau treji. La venirea noastră se ridicară în picioare, apoi îmi aruncară priviri curioase.

Mă oprii printre ei. Întrebaiu pe unul:

«Ce mai faceţi?

— Rău, îmi respunse el. Iacă, stăm aici de atâtea zile, nemâncaţi! Nici până acum nu ne-a venit chenzina.»

Un camarad de alături, negru la faţă de cărbune şi cu ochii scânteietori, urmă:

«Uite aşa trăim: rupţi şi flenduroşi ca vai de capul nostru, şi poimâine e Paştele!»

Ceilalţi nu ziceau nimic. Numai câţiva oftară, cu ochii în gol, cu gândul acasă.

După aceea, începură să lucreze. Zvârliră cărbunii în cuptor, şi focul izbucnì deodată, ne învăluì într'o lumină rumenă.

În odăiţa de alăturì, o chichineaţă unde deabia se puteà învârtì un om, dormià un caporal. La cap o bucată de pâine, nişte cărţi de joc soioase şi o lumânare de seu, care ardeà sfârâind. Când intraiu, el tresărì, se frecă la ochi, se ridică în picioare, înnalt şi spătos, şi se uită nedumerit la mine. Se întinse şi căscă. După aceea mă întrebă:

«Ai mai venit pe la noi? — Oare câte ceasurì să fie?»

Îi spuseiu că sunt zece, şi îndată intraiu în vorbă cu el. Intre multe altele, îmi povestì şi câte ceva din viaţa lui. Aşa aflaiu că s'a născut pe un şlep şi a crescut pe apă, în vuetul valurilor şi ţipetele vapoarelor. Maică-sa tot pe apă a murit, şi a fost îngropată la marginea unuì sat sărăcăcios. Acuma, la urmă, era foarte supărat. Tată-său, de două zile intrat în Dunăre, de pe Prut, zăceà bolnav şi amărât în şlepul lui, ancorat la celălalt mal, şi nu aveà nici o fiinţă lângă el, care să-l îngrijească.

«Bine, îi ziseiu eu, de ce nu te duci să-l vezi?

— Aşi! cum să te duci! miliţia-i miliţie! şi unde mai pui că sunt şi de serviciu! Să văd! Poate trecem în inspecţie pe acolo. Dacă ne-om oprì, poate-oiu aveà parte să-l văd înnaintea morţii.»

Se auzì glasul aspru al gardianului căpităniei şi caporalul năvăli grăbit pe uşă.

Comanda: «Deslegaţi parâmele!» — Şi maşina se puse în mişcare. «Incet! Înnainte!»—Roata frământà apa, sfârâind şi bubuind înnăduşit.

O luarăm încet de-alungul docului, pe când valurile răscolite plescăiau la mal, şi Galaţiĭ rămâneau în urmă, în beznă, cu luminile licăritoare ca nişte stele şi cu nourul luminos de de-asupra.

Cum pătrunserăm în Dunăre prin gura canalului, ne izbì vântul rece şi şalupa începù să salte jucându-şi lumina roşie prin valuri. De odată luna aprinsă ca jăratecul, răsărì în zarea munţilor, şi pustietăţile luminate se deschiseră pe o întindere nemărginită.

Se auzì iar comanda: «Mai încet!», şi şalupa îşi micşoră iuţeala. Ne apropiam de malul celalt, de-a lungul căruia se întindeau pâlcuri de sălcii negre ca păcura.

Caporalul se alătură de mine:

«Acuşi o să vezi ceva frumos. Ne apropiem de un şlep unde gardianul zice că ar fi contrabandă. Dacă ar da Dumnezeu! poate ni-o ieşi şi nouă ceva».

Apoi rămase cu ochii aţintiţi în întunerec.

Il întrebaiu:

«Vezi ceva?

— Nu, îmi răspunse el. Mă uit. Pe aici trebue să fie şi şlepul tatei».

În glasul lui se simţeà o turburare mare.

«Încet!» strigă omul de la maşină. Şi, apropiaţi de mal, prin vâjiitul luncii, deosebirăm de odată umbra unui şlep.

«Stop!» răcnì gardianul. Şi un marinar întinse cangea şi o înfipse în coasta şlepului. Un câine prinse a urlà jalnic. Caporalul trecu iute pe lângă mine, apoi într'o frământare repede, ne urcarăm cu toţii pe vasul străin.

«Cine-i mai mare aici? strigă gardianul.

Nici un răspuns.

«Cine-i mai mare aici?» răcnì el a doua oară, supărat, îndesându-şi şapca pe ochi.

De odată isbucnì glasul caporalului:

«Şlepul nostru! şi năvălì spre uşa cabinei. Tată, eu sânt, Ion!»

În tăcerea care se întinse după isbucnirea glasului lui, pornì din lăuntru o îngânare dureroasă, un geamăt. Caporalul împinse uşa şi se prăvălì înăuntru. Noi după el.... Il văzurăm oprindu-se galben, cu ochii licărind. Pe patul mic de scânduri zăceà bătrânul, tatăl lui.

Lumina unei lampe mici desvăleà din întunerec chipul slăbit de boală. Haine svârlite în neorânduială pe un scaun. Pe o masă, o farfurie şi câteva cărţi bisericeşti cu scoarţe groase. Aerul închis era îmbâcsit de miros de tutun.

«Ce mai faci, tată? strigă caporalul apropiindu-se de patul bolnavului. Bătrânul deschise ochii mari, clătină din cap, se înţepenì într'o mână, cercă să se ridice, dar căzù pe perna-i slinoasă.

«Tu eşti, băiete? îngână el, stâns.

— Eu sunt, tată, şoptì marinarul.

— Bine, murmură bătrânul. Măcar înnaintea morţii să te văd... Dă-te mai încoace! — şi întinzându-şi mâna slabă, îşi apucă flăcăul de gât.

Noi stam tăcuţi, în sărăcia aceea. Eu priveam la faţa amărâtă a caporalului, la ochii lui cari se umpluse de lacrimi.

Bătrânul închise ochii şi şoptì:

«Bine că te-am văzut! şi începù a horcăi aspru.

— Nu mai are mult, zise gardianul. S'aducem un preot, că n'ajunge ziua de mâine...

— Iau un marinar şi mă duc eu, şoptì văru-meu şi ieşì. Îndată şi auzii sgomotul glasurilor de afară şi bubuitul şalupei care se depărtà.

Caporalul înghiţeà noduri amare. Voì să vorbească. Bătrânul ridică mâna şi-i făcù semn să tacă.

«Nu plânge, nici nu vorbì degeaba! Mi-a venit rândul, şi pace... Tu să închiriezi şlepul pân'-ce te-i liberà. După aceea să-l iei pe seama ta, şi caută de te poartă bine...»

Ion dădù din cap şi vru să-i sărute mâna. Bătrânul îl luă de gât, îl sărută pe frunte, apoi îşi lăsă capul pe perină în lumina săracă a cabinei. Tăceam toţi, iar flăcăul stăteà îngenuchiat la căpătâiul patului. — Intr'un târziu şoptì iar, bătrânul:

«Vezi, băete... nu uità de mormântul meu, nici de al maică-ta...» Tăcù iar, gândindu-se parcă la ceva. Pe urmă, dintr'o dată, îi venì sfârşitul. Prinse

a horcăi, holbà ochii mari, îi închideà şi-i deschideà; căscà gura, parcă se înnecà cu ceva. Apoi se oţărî ca într'o amărăciune adîncă şi închise pleoapele. Un marinar aprinse o lumânare şi i-o puse răpede în mînă. Bătrînul o strânse între degete, deschise ochii, îi dete peste cap şi se sfârşì.

«A murit!» strigă caporalul îngrozit. Şi-şi lăsă fruntea, hohotind pe marginea patului.

De-afară veneà plescăitul valurilor în coastele şlepului; şi şuierul vântului se auzeà departe, în sălciile de pe mal.

Stăturăm multă vreme aşa, şi băiatul plângeà înnăbuşit.

Într'un târziu răzbătù de afară sgomotul vaporaşului care se apropià.

«Incet! încet!» şi şalupa acostă, ciocnindu-se de şlep.

Gardianul şi preotul se suiră pe punte.

«Ce face bolnavul? întrebă popa.

— A murit!»

Preotul clătină din cap: «Atunci Dumnezeu să-l ierte! L-am cunoscut: era de treabă om!»

Intră în cabină, îşi scoase cartea din legătură, îşi puse patrafirul şi începu a cetì. — După ce isprăvì, se uită împrejur, tuşì, îşi trecù mâna prin barbă şi întrebă:

«Când îl îngropaţi?»

Toţi ne privirăm intrebător.

Caporalul ridică atunci capul, se gândì o clipă şi răspunse oftând:

«Mâine, părinte.»
— Şi unde?
— Cred că'n Azaclău: e cheltuiala mai mică...
— Atunci, începeţi pregătirile.
— Da, numai să se lumineze...»

A doua-zi, dimineaţa erà limpede. Soarele răsărì în zarea munţilor cenuşii. Aburi uşori se ridicau deasupra mlaştinilor pustii. Din bălţile deaproape, se auzià freamătul paserilor deşteptate de lumină. Dincolo, în fund, oraşul îşi innălţà turnurile strălucitoare în lumină, şi fabricile dela margini trimeteau murmurul lor surd, slăbit de depărtare. Pe şlep, pregătirile de înmormântare începură. Veniră prieteni cu bărcile dela şlepuri din vecinătate: vorbiau cu linişte şi dădeau sfaturi băiatului.

Pe la prânz, sosiră doi marinari cu racla, şi mortul fu aşezat într'însa, drept, liniştit, cu mâinile încrucişate pe piept. Venì şi popa cu dascălul într'o barcă.

Se îmbrăcă în odăjdii şi începù prohodul. După ce slujba fu gata, doi marinari legară cosciugul cu frânghii şi-l scoborâră într'o luntre. Apoi cu toţii se înşirară: În luntrea d'inainte unul cu crucea, apoi în alta preotul şi dascălul, după aceea mortul, cu feciorul, câinele bătrânului şi doi luntraşi. Iar, în urmă, bărcile celelalte, ale prietenilor.

Valurile legănau şiragul. Preotul cântà şi dascălul ţineà hangul pe nas.

Fumul de tămâie se innălţà şi rămâneà în urmă

in nouri uşurei, în lumina după-amiezei de primăvară.

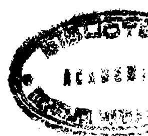
La mal, scoborîră sicriul şi-l suiră într'un car. Popa şi dascălul se aşezară în chilna de dinnainte; ţăranul îndemnă boii, şi carul pornì scârţâind, de-a lungul malului nisipos.

In urmă, de ceea parte a apei, şlepul rămase pustiu.

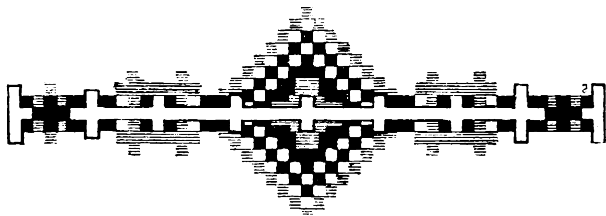

MARINARUL

MARINARUL

Mahalaua e locuită numai de pescari. Căsuţele, mici şi joase, săptămâni întregi dorm liniştite, cu lăcăţi mari la uşile de brad. Singurii păzitori, ai caselor, câtevà pisici slăbănoage, stau mâhnite pe stâlpii porţilor, privind cu jale la şiragurile de peşte sărat care atârnă pe sfori şi se usucă la soare.

Apoĭ, deodată, când lotcile încărcate cu peşte trag la *Vadul Boilor*, totul se schimbă ca prin farmec. Caterincele cântă, bărbaţi şi femei se ieau de gât, chiuind pe uliţile murdare, se îndosesc prin câte-o crâşmă şi petrec până la ziuă; la urmă se sfârşeşte cheful cu părueli sdravene, ori cu capete sparte.

O singură inimă stă rece la toată veselia; inima Casandrei, nevasta marinarului Antohie.

Căsuţa lor odihneşte ceva mai la o parte. Străjuită de un salcâm prăfuit, cu acoperământul de şindrilă plecat cam într'o parte, în liniştea serei,

prin geamurile mici, priveşte par'că chiorâş la celelalte chichineţe.

Casandra e femeie frumoasă. A fost în vremea ei şi mai şi; necazurile au îmbătrânit-o. Al noulea an de când s'a măritat, şi 'n atât amar de vreme, ea nu-şi aduce aminte să fi petrecut un Paşte saŭ un Crăciun cu dumnealui. Când celelalte femei se duc la vizite, la prietene, ea tot singură între cei patru pereţi, ca o văduvă. Nici-odată, nimeni n'a auzit-o jăluindu-se. S'a deprins cu felul acesta de viaţă, iar împrejurările au făcut-o tare ca un bărbat. Aceasta mai ales de când mă-sa s'a dus pe calea cea neîntoarsă. Are doi copii: unul de şapte ani şi celalt de ţâţă. Cu ei îşi petrece urâtul în lungile aşteptări.

De multe ori când dumnealui vine acasă, dânsa îi spune:

«Ce nu-ţi cauţi altă slujbă, bre omule? Mai bine o leafă mai mică, dar să fii sigur de viaţa ta!»

Antohie râde şi-o iea de gât, apoĭ zice:

«Aşa-i viaţa de marinar! Câteva zile împreună, după aceia o sărutare, şi pustiul apei s'aşterne între ei.»

In zilele cu soare, Casandra îşi iea copilul de mână şi porneşte la Dunăre. Malul coboară prăpăstios şi fără verdeaţă. O cărărue mică şerpueşte pe coastă. Dunărea curge liniştită şi mîndră. Câte o barcă neagră taie în curmeziş faţa apei. La depărtări mari, un vapor ridică drumul Brăilei. Casandra urmăreşte toate acestea, dar ochiul ei

ţinteşte mai ales spre zările depărtate ale portului, acolo unde coşurile fabricelor, catartele probèlelor se ridică negre în cuprinsul strălucitor.

Când un fum negru se înnalţă spre albastrul cerului, inima ei prinde a bate cu grabă; duce mâna streaşină la ochi, căutând să desluşească zarea. De atâţia ani de zile s'a deprins a cunoaşte vaporul, după catarte şi coş. Dacă aşteptarea i-a fost zadarnică, îşi ia copilul de mână şi se întoarce acasă.

Noaptea coboară liniştită. Prin vecini se aprind focuri mari şi pescarii vin acasă cu ciorpacul de-a spinare. Uneori, pe lângă gardurile întunecate se strecoară flăcăi cântând:

Margareeeto, îngeraş iubi-it
Margareeeto sunt nenorocit...

Atunci îşi aduce aminte de alte vremuri... Vede, par'că, un marinar tânăr şi voinic, cu galonul de aur la mână, cu cordèle la bonetă şi cu ochii negri. Seara, o aşteaptă de obiceiu la portiţă şi multă vreme staŭ faţă în faţă, spunându-şi de câte 'n lună şi 'n stele. Sâmbăta se întâlnesc la baluri; iar dintre toţi flăcăii cari stau roată şi-o privesc cu drag, Antohie e cel întâiu care o iea şi o învârte în danţ.

Luminile se stâng. Târziu de tot, adoarme chinuită de gânduri.

Dintre toate prietenele din mahala, cu mama Safta se întâlneşte mai des. Ziua, după ce isprăveşte treaba şi-adoarme copilul, trece colţul străzii

şi deschide portiţa căsuţei dărăpănate. Bătrâna, când o vede, nu ştie ce să-i mai facă de bucurie. Casandra scoate de supt pestelcă o hârtie, o pune pe masă şi o desface:

«Iaca, mamă Saftă. Aici cafea, dincolo zahăr.

— Să trăeşti, să-ţi dea Dumnezeu sănătate!»

Mai stau ce mai stau de vorbă, pe urmă baba scoate de supt perină o pereche de cărţi slinoase şi zice:

«Am să-ţi caut, să vedem ce *chică?*»

Iea cărţile, le măslueşte, întinde una Casandrei, pe urmă le aşază pe masă. Baba mereu şopteşte din gură; apoi, dintr'odată, zice cu glas tare:

«Mare bucurie, dragul mamei, mare bucurie. Se face par'că, pe corabie, un om de negru şi cu gândul şi cu inima la tine...»

Mai întoarce-o carte, mai tuşeşte şi zice iar:

«Şi-ţi cade la aşternut pe-o vreme de sară. Ei, bată-l să-l bată! oare cine să fie?»

Se uită 'n ochii Casandrei şi râde. Casandra râde şi ea; luând cartea din mâna babei, zice:

«Aşa-i, aşa-i. De-acum trebuie să vie...»

Ochii albaştri ai tinerei femei râd de bucurie. Mătuşa Safta, după ce dă încă odată, strânge cărţile, caută un ibric, iea surcèlele uscate de după sobă şi aprinde focul.

— Şi de mult lipseşte, dragul mamei?

— Mâne şase săptămâni.

— Da poate ţ'a trimes scrisoare în vremea asta?

— Da. Mi-a scris una din Şpania.

— Auzi dumneata! Din *Şpana?* Unde-o fi ş'aceia!

— Apoi, după cât mi-a spus dumnealui, mergi mai bine de trei săptămâni pe apă.

— O fi la marginea pământului, Căsăndriţă, hăi?

— Nu tocmai la marginea pământului, dar nici departe nu-i!

— Şi ce fel de lume să fie pe-acolo?

— Ia nişte *năţii*, mamă Saftă...

Bătrâna duce mâna la gură, dă din cap şi se miră:

«Măăiculiţa mea! pe unde mai umblă şi Antohie al tău!»

In lumina scăzută a după-amiezei de vară, soarele trimete raze vesele de lumină. O mâţă albă sare de pe pat, şi începe să miaune prin casă.

Baba Safta ia ibricul de la foc, toarnă cafeaua, apoi cele două prietene încep a sorbi băutura caldă.

E o seară întunecată şi umedă de început de toamnă. Printre ramurile salcâmilor bătrâni, vântul trece cu oftări aspre. In vale, Dunărea îşi izbeşte apele de maluri, scoţând gemete adânci. Plutele de grinzi scârţie 'n noapte şi împrăştie fiori. Pe uliţile pustii, tăcere. Felinarile pustii veghiază la colţuri şi rare-ori, în lumina murdară, îşi arată chipul muncitori întârziaţi sau beţivi clătinându-se. Căsuţele mici, adâncite în noapte, dezvălesc ochiuri

de lumină roşiatică. Pe vremea aceasta, Casandra stă la geam. Ascultă oftările vântului, ridică din când în când perdeaua roşie şi priveşte în întunericul de afară. Uneori i se pare c'a auzit paşi spre poartă. Se ridică grabnic de pe pat, face lampa mare şi aşteaptă.

Pe pătişorul de lângă sobă, cei doi copilaşi dorm de cum a înserat. O candelă veghiază în colţ, şi 'n lumina viorie se desvălueşte chipul Maicei Domnului.

Casandra priveşte cu grije la ei, apoi, păşind în vârful degetelor, s'apropie de pat.

De-odată tresare. Un zgomot de paşi o face să-şi ridice capul.

Ascultă... Apoi, ca mânată de vânt, se repede spre uşă. Pune mâna pe cleampă şi o deschide.

— Care-i acolo?

— Eu!

Şi de-odată, cu noaptea de-afară, un chip negru se prăvăleşte în prag, ţinând o buccea în mână.

— Bine v'am găsit sănătoşi! zice voinicul, cu glas tare.

— Bine-ai venit, omule! Şi femeia rămâne ca ţintuită în loc, ne ştiind ce să mai zică de bucurie.

Urmează o clipă de tăcere, şi omul înnalt şi spătos, îmbrăcat într'o manta lungă cu nasturi lucitori, cu şapca pe cap şi cu faţa neagră de cărbune, s'apropie de femee şi-o iea de obraz:

«Te-aşteptai să vin în ia-sară?»

— De unde?! mi'nchipuiam că cine ştie ce ţi s'a întâmplat!

— Ehei, lung voiaj. Erà să ne înghită marea...

— Cum, erà să vă 'nnecaţi? zice femeia cu glas de spaimă. Şi cum erà să vi se 'ntâmple nenorocirea?

— «Apoi să vezi, zice omul şi se aşază pe pat. Da vino încoace, stai colea... Să vezi... Pornisem din Roterdam pe-o vreme liniştită. Când am ajuns la Finister, la Ţintirimul Marinarilor, unde se pune pe-o furtună... mamă... Acolo, într'un golfuleţ mititel, o mulţime de vapoare, franţuzeşti, englezeşti, cari veniseră înnaintea noastră, se adăpostiră de furtună şi nici unul nu ieşeà la larg. Stăm noi câteva ceasuri în ancoră şi, mai liniştindu-se furtuna, văd pe căpitan dând poruncă să fie maşina gata. Plecăm pe înserat. Pe la mijlocul nopţii, unde începe vântul a urlà şi valurile a creşte cât munţii şi-a izbì vaporul, când într'o parte, când într'alta. În câteva ceasuri, de mari ce erau talazurile, nimic nu mai rămăsese bun pe covertă. Stam legat la cârmă împreună cu Căpitanul, şi izbirile apei tot cercau să ne fure...» Marinarul tăcù: îşi duse mâna prin păr şi lăsă capul jos. — «În spre ziuă a dat Dumnezeu de s'a mai potolit furtuna. Am avut noroc... Acu, bine că m'am întors acasă..»

Femeia ridică ochii în sus, clătină din cap şi-un oftat pornì din adâncul sufletului, pe când două lacrimi îi alunecară pe obraji.

— Ţi-o fi foame? întrebă ea după un timp.

— Foame şi nu prea.

— Am friptură, borş, numai să le 'ncălzesc.

Casandra se apropiè de pat şi prinse a zgâlţâi pe copilaşi.

«Scoală, Mihăiţă, a venit tata...»

De supt plapoma roşie, răsărì capul micuţului. Copilul se frecă la ochi, se ridică în picioare, s'apropie de marinar, şi-i sărută mâna.

«Ce mai faci tu, măi ştrengarule? te-ai făcut mare, hai?»

Şi mâna butucănoasă începù a netezì obrazul fraged. Copilul se uità cu bucurie la el, apoi prinse a vorbì cu glas tare.

«Ia 'ntreabă-l ce-a învăţat?» şoptì Casandra. După aceea se apropiè de pat şi ridică pe cel mai mititel, înfăşurat şi strâns ca un pachet.

«Da pe mine nu vreai să mă vezi, tată? M'am făcut *male!*»

Antohie şi-apropie obrazul păros şi voì să-l sărute. Copilaşul se uită speriat la dânsul şi începù a plânge.

«Tata, mamă, tata, nu te sperià!» zise femeia, cercând să-l liniştească.

Marinarul se sculă şi începù să-şi rotească ochii pe păreţi.

— Cumătru Năstase e sănătos? întrebă el.

— Sănătos şi voinic cât un cal.

— Da, alde văru-meu Ilie, a mai fost pe aici?

— A fost numai odată.

— Da lemnarul pe care-l arvonisem înnaintea plecării, a făcut bine uşa?

— Binişor, dar m'a cam purtat cu vorba vre-o lună de zile...

În sobă focul prinse a duduì vesel şi Casandra se învârtià de colo până colo, rânduind oalele.

Antohie se aplecă, dezlegă bucceaua şi scoase un pachet, pe care-l dezvălì, cu grijă.

«Iacă, nevastă, ţ'am adus de-o rochie; vino şi vezi dacă-ţi place...»

Femeia se răpezì, luă stofa din mâna bărbatului, se uită la ea cu bucurie, apucă pe bărbat pe după cap, îl sărută şi zise:

«Tocmai îmi trebuià; şi-'i frumoasă, parc'ai fost într'un gust cu mine.

— Gâci, cât am dat pe ea?

— Poi, dă.. la vre-o zece franci.

— Cam aşa ceva vine, în monedă olandeză...»

Apoi, dezvălind un alt pachet, scoate un fes şi-l întinde băiatului.

«Mihălucă, ia te uită ce ţ'a adus tata din Constantinopole; pune-l în cap, să vedem cum îţi şade...»

Copilul luă fesul cu moţul negru, se uită la el, apoi începù a sărì prin casă, bătând din palme:

«Iacă, mamă, ce mi-a adus tăticu!»

— Vezi, să fii cuminte şi să 'nveţi!

Casandra aduse strachina cu borş, mămăligă, un ardeiu şi le puse pe masă. Turnă borşul prin

farfurìi, apoi tustrei se aşezară pe scaune, începând a sorbì.

După un timp, marinarul scoase o sticlă cu bere, o destupă şi turnă băutura prin pahare.

«Noroc. Bine v'am găsit sănătoşi!» zise el, ciocnind paharul.

— Bine-ai venit!.. şoptì femeia.

Apoi, lăsând paharul jos, întrebă din nou:

«Asta-i tot din Roterdam?

— Da, din Roterdam.

— De-acolo de unde-s fetele frumoase?»

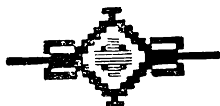
Marinarul zâmbì pe supt mustaţă, închise un ochiu şi duse lingura la gură.

«Râzi, ha? Mi se pare că ţ'a căzut vre-una la inimă!»

El tăcù, o apucă de bărbie, apoi, netezind-o pe frunte, îngână cu glas trăgănat:

«N'ai grijă; nu te dau eu nici pe zece spălăcite de-acelea...»

Afară, vântul nopţii s'abătù pe la geamuri, le cercă dacă-s bine prinse, apoi fugì mai departe chiuind. Un câne prinse a lătrà cine ştie unde, iar glasul lui, slăbit de depărtare, abia puteà s'ajungă în căsuţa liniştită.

CANTONUL LUI MOCREA

CANTONUL LUI MOCREA

Intr'o noapte rece de August, mă întorceam de la vânat. Ud de apă, obosit de alergătură, de-abea mă târam pe şoseaua plină de bolovani, care duce dela Galaţi la Reni.

De o parte şi de alta a drumului, se întindeau ghioluri adânci, stăpânite de zidurile stufului şi învăluite într'o noapte fără de sfârşit. Sălciile de pe maluri păreau nişte monştri în negreala deasă. Uneori, printre ramuri, vântul treceà cu suflări grele, alergà mai departe sbătându-se în pădurea de stuf. Atuncĭ un freamăt aspru răsunà în văzduh. Rare ori câte un ţipăt veneà de cine ştie unde, se pierdeà într'o îngânare slabă.

Necăjit de oboseala care mă cuprinse, păşeam în neştire, oprindu-mă la fie-care două-zeci de paşi să desluşesc cantonul lui Mocrea. Străbătusem o bucată bună, şi după cum făceam eu socoteala, mai aveam.

Prin minte, amintirile zilei treceau ca nişte păreri de rău. Focurile care le dădusem, în vânt,

raţele care nu le lovisem, mă chinuiau ca de neizbândă. Acum, în căutarea unui loc de hodină, mă gândeam la ziua următoare, când voi intrà din nou în baltă.

Dela o vreme, simţii că picioarele mi se moaie de la genunchi. Afară de asta carnea mă usturà de muşcăturile ţânţarilor. Ciubotele pline de apă fleşcăiau la fiecare călcătură. Intr'un târziu, pe când nici nu gândeam, zării în golul nopţii nişte umbre mari.

«Cantonul lui Mocrea!» şoptii eu bucuros, şi fără a mai pierde vreme iuţii paşii, şi intrài în ograda neîmprejmuită, cu o fântână în mijloc, şi doi plopi în faţă.

M'apropiai de fereastră, privind şi ciocănii uşor cu două degete.

Trecù un timp de tăcere. Ciocănii a doua oară. De data asta simţii un zgomot. După puţin uşa se deschise, şi un cap mare, negru, răsărì în deschizătură.

— Cine-i?

Îi spusei numele.

— A! dumneata? aşteaptă puţin.

Capul negru dispărù şi pe dată ferestrele se umplură de lumină. Auzii pe urmă un glas.

— Poftim înnăuntru.

În odăiţa largă cu păreţii albi, fui izbit de ceva neaşteptat. Cantonistul şi femeia lui erau îmbrăcaţi şi patul nedesfăcut.

— Ei, ai vânat ceva? mă întrebă el, poftindu-mă jos.

— Nimic. Şi mă aşezài pe laiţă.

Cantonistul se scărpină în cap. Vorbì:

— Astăzi a trecut pe aicea un cârd de raţe, de înnegreau cerul.

— Eu pe unde am fost, n'am găsit nimic.

— Ai fost la gura Ghimiei?

— Da.

După vorbele astea urmă tăcere. Femeia lui, o fiinţă slabă fără pic de rumeneală în obraji, cu ochii mici şi răi, se apropiè de lampă şi o făcù mai mare. Mocrea sta răzemat de uşă cu mâna pe clampă şi mă priveà.

Erà un om înnalt, spătos, cu ochii negri, mustaţa dată în jos şi aveà nişte mâini mari şi lungi de ajungeau la genunchi. Purtà ciubote de năvodar şi care miroseau straşnic a untură.

Îl cunoscusem de mult. De multe ori când treceam, îl vedeam în marginea şoselei, săpând şanţuri, strângând pietrele movilă. Atunci nu era chip să'l iau cu mine. Când nu erà în treabă, ziua întreagă alergam prin baltă. Aveà o rugină de puşcă să n'o iai în mâini, şi cu dânsa el făceà minuni.

In casă, afară de-o geantă, un pat, o căciulă neagră care aveà pe dânsa o tablă de alamă, şi pe care sta scris cantonul No. 3, o laiţă, şi nişte jaloane într'un colţ, nu mai aveà aproape nimic.

In tăcerea care se întinse, femeia se sculă de

odată, şi luând tutunul de pe masă, răsucì o ţigară. Cantonistul mă întrebă :

— Ai de gând să pleci în seara asta la Galaţi?

— Ba nu, Mocrea, dacă nu te superi, o să rămân aici.

Faţa cantonistului se strâmbă într'un fel de mişcare neplăcută.

— Vai de mine, cum nu! vezi că nu prea avem unde, păcatele noastre.

— Unde-o fi, Mocrea, sunt bucuros.

— Aşa-i, dar trebue să dormi pe rogojină, noi n'avem nici mindir.

Cantonistul dădù din mâini şi se uità la femeie.

— Afară n'o fi bine?

— Ii răcoare Mocrea.

Atunci în odaia cealaltă, numai că'i greu.

Se uită iar la femeie.

— Ce zici tu, bre?, să se culce dumnealui în odaia ceilaltă.

— M'dă, în odaia ceilaltă, vorbì dânsa cu jumătate de gură.

Fără să mai aştepte, se sculă, luă o perină, rogojina şi eşì. Mocrea se apropiè de mine.

— Poate ai mai mult praf?, te-aş rugà de vre-o două încărcături, nu de alta, până m'oi duce în târg, stă rugina goală şi tocmai atunci fac raţele cu ochiul.

Femeia se întoarse, luă o lumânărică, şi mi-o întinse.

— Poţi să te culci dumneata dacă vrei.

Fără vorbă, dădùi noapte bună, deschisei uşa, intrai în săliţă, deacolo în odăiţa unde aveam să mă culc. Imi lăsai geanta, îmi scosei ciubotele, şi mă tolănii îmbrăcat pe patul de scînduri, după ce mai întâi stinsei lumânarea.

Intunerecul mă cuprinse pe dată. Bucuros că m'am văzut în pat, mă întorceam, când pe o parte când pe alta, dar, ciudat lucru, somnul nu veneà. Îmi simţeam corpul greu şi mâinile, picioarele, abia le mişcam. Pe lângă astea un miros de nesuferit pluteà în odăiţă. Mă sculai, m'apropiai de fereastră şi privii în noapte. Nu văzui nimic. Prin uşa veche şi crăpată, desluşii câteva aţe de lumină în odaia alăturată. Nu mă aşezai bine în pat şi o găină începù să cârâe într'un colţ.

Din odaia alăturată, auzii câte-va murmure nedesluşite, pe urmă dintr'odată un glas aspru:

— Dă-l la dracu.

După asta se făcù tăcere.

Zadarnic mă chinuiam, căci nu puteam dormi. Pe urmă rămăsei nemişcat, cu ochii ficşi, privind fereastra care se desluşeà ca o pată mare vânătă.

Acu minutele trecură din ce în ce mai grele, şi în liniştea care se întinse, mi se părù că aud o ţiuitură fină în ureche. Inchisei ochii întorcându-mă cu faţa la părete.

Peste puţin aţipii.

Cât oi fi dormit nu ştiu. Atât îmi aduc aminte, că într'un târziu am sărit speriat, frecându-mă la

ochi, neştind par'că unde mă găsesc. Pe urmă mă apropiai de fereastră, dar nu zării nici o lumină. În pat mă lăsai pe o coastă, cu ochii deschişi pe jumătate, gândindu-mă la vremea care trecuse. In faţă începù să-mi lunece vedenii ciudate: fulgi de aur, umbre uriaşe, şi o lumină mare, roşie, într'un pustiu de moarte.

Toate acestea periră pe rând, apoi pe neaşteptate, răsunară din odăiţa alăturată câteva şoapte. Pe urmă un zgomot de paşi, şi o bâjbâitură.

— S'au sculat, îmi zisei eu bucuros, de-acum nu mai e mult până la ziuă.

Paşii răsunară iar, pe urmă încet de tot un glas.

— Câte ceasuri sunt?

— Nu ştiu..

Şi un val de tusă răsună aspru.

Murmurile veniră iar:

— Da, da, ţi-am spus'o.

— Tacă-ţi cloanţa, muiere.

— St, ce vorbeşti aşa tare? te aude cel de alăturea.

— Aude pe dracu! doarme şi somnu în el.

După asta nu putui să înţăleg de cât cuvântul «frică».

Trecu multă vreme. Intr'un târziu, răsună un strănutat, auzii apoi un glas piţigăiat.

— N'aveai de cât să nu-l primeşti.

— Taci bre, n'o mai isprăveşti? iacă eu mă gândesc la Cărămidaru, de ce nu vine.

Câţiva paşi se mişcară scurt.

— Stai, se aude ceva.

După asta simţii un sgomot lângă fereastră. Auzii iar vocea cantonistului.

— Iaca, vin!

Se apropiè, aprinde felinarul.

Apoi o şoaptă care de-abia o auzii.

— Du-te.

Uşa se deschise scârţâind. Cineva ieşì în vârful picioarelor. În noaptea de afară răsună un zgomot aspru. Cu încetul pe şoseaua pietruită, desluşii în tact tropotul unui cal şi scârţâitul roţilor unei căruţi. Zgomotele răsunau din ce în ce mai tari. Deodată căruţa se oprì. In faţa cantonului cineva începù să vorbească. Nişte paşi grei de ciubote răsunară aproape de fereastră. Peste puţin două umbre se strecurară în lumina vânătă a geamului. Simţii cum ciubotele păşesc pe prag, apoi în şăliţă, sgomotul se pierdù în cealaltă odaie.

— Hei, l'ai adus pe Moişă? se auzì glasul cantonistului.

— L'am adus, cum să nu.

— Ei şi cum l'ai trecut?

— Greu de tot, iaca's lioarcă, de două ori m'am scufundat.

M'au simţit ruşii şi au tras două focuri.

— Au tras?

— Da. Dar atuncea eram în pădurice.

— Bine c'ai scăpat.

— Eu să nu scap, ha... ha... ha! da ce 's, prost!

— St, vorbeşte mai încet, nu ţi-am spus c'aici alături doarme un vânător.

— Dă'l dracului! şi o înjurătură urâtă se auzì după asta.

— I-am spus lui Mocrea să nu-l primească.

— Bre, femeie, ce tot dârdâeştî degeaba, poţi să tai şi butuci la capul lui. Pe urmă e tocmai în odaia cealaltă.

Cuvintele cantonistului răsunară limpezi, pe urmă începură să şopotească. Cineva se lăsă din greu pe pat. Auzii iar un glas:

— Câte parale ţi-a dat?

— Cincizeci de leuşcani.

Aici o înjurătură şi murmure grele.

— Ei, unde. dracu!

— Poate în surtuc.

— Stai, i-am găsit.

Zgomotul unor paşi înnăduşì vorba. Un sunet de argint răsună viu. Cineva începù să numere: unu... doi... trei...

— Nu 'i mai numărà, îs toţi.

Cantonistul Mocrea mormăì.

— Jidanul de unde 'i?

— Din Renì.

— Are marfă?

— Nu, bani.

— Bani?

— Da. Da...

După asta o tăcere lungă. Un scăpărat de am-

nar. Unul dintre ei începù să tuşească. Câteva vorbe se pierdură 'n şoapte şi nu le auzii.

Dar pe neaşteptate, un strigăt înfiorător străpunse liniştea nopţei.

— Badi Gheorghii, nu mai vii. Se face ziuă.

După vorbele acestea în odăiţă se făcù o mişcare ciudată. Toţi trei începură să şoptească. Apoi din frământarea glasurilor izbucnì o mormăitură:

— Ce vra iuda?

Paşi răsunară îndesat, uşa scârţâì. Cineva trecù prin şeliţă şi se oprì în prag.

— Jupâne, aşteaptă, acum venim.

Se intoarse înnapoi şi începură să vorbească. După asta sunetul arginţilor. Auzii şi vorbe:

— 'Ţi-ajunge atât?

— Da, cumnate.

— Ei, da cum rămâne?

— Stai să-ţi spun.

Aici începură să vorbească aşa de încet, că nu mai auzii nimic o bucată de vreme. Într'un târziu, desluşii iar un glas:

— Ei, şi unde?

— Nu ştii? în Zătun.

— Da, da, acolo 'i bine.

— Nu ştiu ce să fac.

Apoi începură să se mişte prin odaie, par'că căutau ceva.

Străinul întrebă:

— Unde 'i felinarul?

Glasul femeii se auzì.

— Iată 'l aici, duceţi-vă odată.

Cei doi se apropiară de uşă şi o deschiseră. Unul din ei ţineà un felinar în mână, în şeliţă se opriră şi începură să şopotească. Cantonistul nu răspundeà aproape nimic. Când să păşească pragul, îl auzii spunând:

— Nu pot.

Şi se depărtară, trecând pe la fereastră cu umbrele lor mari. Cel din urmă ţineà felinarul roş în mână şi lumina jucà când într'o parte, când în alta. In drum se opriră şi începură să vorbească mai tare. Intr'un târziu mi se părù că aud şi glasul jidanului, şi parcă 'l vedeam bătrân, cu o barbă mare, ghemuit în căruţă, şi cu sufletul plin de frică.

Femeia eşì după dânşii, grăbită.

— Aţi uitat scăpărătorile.

Se întoarse înnapoi şi încue uşa. Un «hi» prelung răsună, şi de odată roţile începură să hârâe, tropotul calului să răsune pe şosea. Auzii tot mai încet, mai slab. Când ajunse la pod, un răsunet greu de parcă se cutremurà balta.

Atunci mă sculai încet, deschisei fereastra. Un aier proaspăt mă izbì în faţă. În tăcerea nopţei, plopii începură să-şi clatine frunzele nervoşi. Pădurea de stuf dormeà cu umbrele negre, cu ghiourile desluşite ca o pânză cenuşie, şi numai sus, din întunecimea cerului, printre crăpăturile norilor, câteva stele trimeteau lumina lor slabă.

Stătùi aşa multă vreme cu ochii pierduţi în în-

tunericul şoselei, şi deodată mi se părù că aud un ţipet dureros pierzindu-se în liniştea nopţei. Tresării îngrozit. In prada unei mari dureri aţintii din nou urechea dar nu mai auzii nimic. Incepùi atunci să mă învârt prin odăiţă, tremurând ca şi cum aş fi fost eu singur vinovat de ceva.

TÂLHARUL

TÂLHARUL

Intr'o după amiază de vară mă primblam prin port. Soarele ardeà înfierbântând cheiul. Gloate de muncitori, alergau grăbiţi, pe şchelile de lemn, purtând în spate saci de pâine. Alături, pe cheiu, erau întinse muşamale. Cărăuşii descărcau grâul şi unii dintre muncitori, îl vânturau cu lopeţile, alţii îl ciuruiau în ciururi de sârmă. Ţipătul gloatei, a cărăuşilor, a vatavilor, te asurzeau. Numai Dunărea curgeà liniştită, ducând în valurile ei atâtea vaiete omeneşti.

Mă gândeam la multe lucruri in vremea aceasta, când, pe neaşteptate, o mână puternică mă lovì pe spate.

— A! Dumneata, Găitan? zisei eu întorcându-mă.

— Chiar eu, răspunse el cu o voce groasă. Dar ce făceai aici?

— Priveam, să-mi treacă urâtul.

— Mai bine hai cu mine la podul Siretului, am o cercetare.

— Bucuros! răspunsei eu.

Găitan stătù puţin, apoi se apropiè grăbit de cheiu, privind în josul apei la o barcă, ce se deslipise dela un şlep.

Prietenul meu, erà un vechiu slujbaş al vămilor. Nu erà nici tânăr, nici bătrân; aveà mustăţi galbene şi lungi, iar umerii ieşiţi înainte.

El stătù aşa câteva clipe şi după ce văzù barca dispărând, se întoarse spre mine:

— Credeam că's nişte muşterii.

Işi aruncă şapca mai pe frunte, şi făcându-mi semn din cap, pornirăm dealungul cheiului, strecurându-ne printre gloatele de muncitori, cari duceau marfa pe cărucioare şi strigau la fiecare pas: «vardaaa!»

Pe drum, Găitan îmi lămurì ce aveà să facă. Trecurăm toate aghenţiile şi după puţină vreme ne oprirăm ceva mai la deal de debarcaderul Brăilei.

Şalupa cu care aveam a merge, erà una din vapoarele româneşti care fac câteodată şi poliţia pe Dunăre. In partea de dinnainte are o mitrailează cu şase focuri şi care stă, mai întotdeauna, îndreptată spre larg.

Coborârăm pe o punte făcută dintr'un dulap şi intrarăm în şalupă. Găitan trecù la cârmă, eu rămăsei la proră, ca să privesc. După puţină pregătire, auzii deodată glasul maşinistului: «Suntem gata de plecare».

— Suntem gata? Atunci să-i dai drumul! comandă Găitan.

Doi soldaţi, la auzul vorbelor, se repeziră, dezlegară odgoanele şi le traseră înăuntru. Maşinistul, un sergent bătrân, dădù drumul unei roţi şi maşina începù a hârâi în valuri de aburi unsuroşi. Găitan trase cu putere cârma şi încet-încet ne depărtarăm de ponton, ocolind cu grijă trupurile câtorva caice turceşti, şi îndreptându-ne spre larg.

Priveliştea erà minunată.... Vântul mângâià frunţile cu adieri răcoroase, şi valurile ne urmăreau într'o legănare molatică. In faţa noastră munţii Dobrogei stăteau nemişcaţi cu frunţile posomorâte, la spatele pădurilor de sălcii şi mlaştinilor întinse.

Trecurăm cu iuţeală prin faţa băilor şi o luarăm tot la deal împotriva apei, lăsând în urmă vadul Sacalelor, apoi vadul Boilor cu dealurile prăpăstioase dela grădina lui *Pllol.*

Oraşul abia se mai zăreà şi corăbiile, probèlele înghesuite în faţa portului păreau nişte bărci de pescari. Din când în când câte o lotcă treceà pe lângă noi, legănându-se în voia valurilor. Pescarii stăteau aplecaţi spre faţa apei şi unul lovià valurile c'un *clonc* ca să cheme somnul în cârlige.

Stătuì la proră tot timpul acesta, apoi, apucându-mă de o bară de fer, trecui la cârmă. Nu mult —şi ajunserăm la Ţiglina. Aici văzui cum, pe mal, la trecerea noastră, santinela se oprì scurt, prezentând arma. Il urmării o bucată bună, apoi îmi ridicai ochii spre turnurile înnalte ale cazărmei de flotilă.

Soarele, coborându-şi razele, însângerà acoperi-

şul de olane. Frumoase sunt aceste locuinţe ale marinarilor! Trecătorul dinspre Dunăre le aseamănă cu nişte castele înnalte din alte vremuri!

Ele sunt aşezate în partea cea mai prăpăstioasă a dealurilor, de unde ochiul poate vedeà Dunărea pe o mare întindere, oraşul Galaţi, bălţile Dobrogei cu satele Azaclăului, şi Bârlăzălul cu apele lui limpezi.

Pe când eram cufundat în farmecul acestor frumuseţi, auzii pe Găitan spunându-mi:

— Cunoşti gura cea nouă a Siretului? Ei, domnule, ce însamnă şi mintea omenească! Nici apele nu mai pot curge în linişte, aşa cum au fost rânduite de Dumnezeu.

— Şi de ce i-a schimbat gura?

— Din pricina mălului care-l adunà vărsătura. Pe atunci probèlele mari se înomoliau des. Hei! n'am să uit niciodată ce-a păţit un vapor al «Loydului». Veneà încărcat dela Brăila pentru mare. Căpitanul n'a luat sama la geamandură, şi unde mi s'a pus pe uscat. Două zile şi două nopţi, a manevrat maşina în loc şi deabia după ce au venit două remorchere, mi l'au scos.

Aici Găitan, întrerupându-şi vorba, trase cu putere de cârmă. Făcurăm rondonul şi intrarăm pe Siret. Şalupa îşi micşoră viteza. Plute de grinzi se ţineau una dealungul malului.

— Să ancorăm! strigă deodată Găitan şi dădù câteva comenzi.

Soldaţii pregătiră cangea şi odgoanele. Ne apro-

piarăm încet de tot şi când ajunserăm aproape de grinzi, se auzì iar glasul gardianului: «Innapoi! *Stop!*».

Cum acostarăm, o ceată de plutaşi, de pe plute, începură să alerge spre noi.

«Vasile, Ioane... veniţi măă!» strigară unii dintre dânşii către cei mai depărtaţi.

Se ridicară apoi unul câte unul pe punte, ţinând în mână câte un topor sau o bâtă. Cu fiecare plutaş, şalupa se aplecà mai mult în apă. In puţină vreme, toată puntea fu plină.

— Unde mergeţi? întrebai eu pe un flăcău.

— Să prindem tâlharul, răspunse el.

Vroii să mai întreb cevà; dar, în fierberea ceia, unde fu chip?

Pe punte, marinarii începură să-şi pregătească căngile gata de plecare.

Eu rămăsei lângă cârmă, privind în ochii oamenilor acestora, pe care îi văzusem ţinând calea Dunărei de atâtea ori.

[Din creerul munţilor, din depărtarea apelor zbuciumate şi limpezi, coboară pe plutele lor săptămâni întregi, până ce ajung la graniţele ţărei.] Şi odată cu bogăţia bătrânului codru, aduc prin văile unde trec şi cântecele cele mai frumoase, podoaba neamului românesc.

Rămăsesem tăcut pe o buturugă, privind cetele de plutaşi, care se depărtau zgomotoşi, iscodind pădurea.

Soarele scăpà la chindie. De sus o ploae de raze cădeà pe frunzele verzi. Vântul nu băteà și nici pădurea de sălcii nu suspinà. Erà o tăcere adâncă; pare că totul ar fi fost cuprins de duhul morții. La câțiva pași de mine curgeà Siretul cu apele lui posomorâte. Nu mi-a fost drag râul acesta din pricină că într'ânsul erà să-mi găsesc sfârșitul. Oamenii din părțile locului, spun că cere carne de om. Atunci o pânză vânătă se ridică din valuri și un glas fioros mugește.

Clipele curgeau greoaie, scormonind în sufletul meu atâtea amintiri, pe care cu durere le povestesc: «Doamne, unde sunt vremurile acelea, care au fermecat copilăria mea? Unde sunt cântecile acelea, care răsunau pline de farmecul tinereței, supt trunchiul pomilor bătrâni? Cum le-ai schimbat pe toate, Stăpâne, și cât nu le vei preface în cursul vremilor ce vin!»

Odată, la câțiva pași de mine, erà o crâșmă frumoasă, renumită pentru vinurile ei. Gălățenii veneau Duminicele în cete, ca să petreacă departe de zbuciumul orașului. Pe peretele din față erà zugrăvit un cap de cal și toți îi spuneau: «La botu' calului». O limbă de pădure se întindeà la capătul cârciumei. Un pod de fier legà malurile. Azi crâșma s'a dărâmat, stăpânii au murit de mult, iar podul e în ruină. Peste tot plutește o jale de cimitir părăsit!

În vremea aceasta un chiot lung făcù să răsune pădurea, trezindu-mă din gândurile mele. Mă ri-

dicai în picioare, dar nu zării nimic. Atunci o luai înnainte pe cărare, doar voi găsì să întreb pe cineva, ce s'a întâmplat. Făcui câţiva paşi şi de odată se auziră tropăituri. Cât ai număra zece, eşi dintre copaci un plutaş înalt şi roşu la faţă. Îl oprii în loc:

— Ce s'a întâmplat, prietene?

— Ce să se întâmple, cucoane, am prins tâlharul, care ne sărăceşte.

— L'aţi prins?

— Da, iacă îl aduc oamenii din urmă.

— Şi acuma, ce vreţi să-i faceţi?

— Apoi dă, l'om duce la domnu *procoror*.

Plutaşul se şterse de sudoare şi o pornì printre copaci.

Cărarea pe care mergeam se desfăcù în două. O luai pe cea din dreapta, la noroc. Pădurea se rărea. Copacii uscaţi stăteau răsturnaţi, încurcând drumul. Când eşii în luminiş, cerul mi se părù aşa de albastru, cum rareori l'am văzut. Dela o colibă, o javră de câine venì spre mine, lătrând. Mă răstii la el şi fugì schelălăind, de par'că l'aş fi bătut. Mai făcui câţiva paşi şi dădui de bordeele zarzavagiilor, care sunt aşezate pe malurile Siretului. Nu trecù mult şi auzii în urmă murmure de voci şi pârâitul crengilor. Mă întorsei atunci grăbit, şi când ajunsei la cotitura cărării, văzui ceata plutaşilor înnaintând spre malul apei. În mijlocul lor mergeà un om slăbănog, legat de mâini cu frânghii de tei. Hainele îi erau numai

zdrenţe. Desculţ, cu capul gol, păşeà încet şi barba mare, părul neorânduit, faţa arsă de soare, îi dădeau înfăţişarea unui sălbatic. Lângă malul apei se opriră. Plutaşii se pregăteau să-l ducă în şalupă, când, pe neaşteptate, unul din ei se apropiè de cel legat, strigând:

— Tâlharule! unde ai pus dulapii?

Cel ce vorbise era un flăcău tânăr şi voinic.— Plutaşii, la vorbele lui se opriră, uitându-se unul la altul. Tâlharul nu răspunse.

Găitan se apropie înfuriat, tuşì şi uitându-se crunt în ochii celui legat, îi strigă cu o voce aspră:

— Spune, cu cine ai furat lemnele?

N'apucă să isprăvească vorba, căci plutaşul cel tânăr se apropie, ridicând bâta să-l otânjească.

— Nu mă bateţi, oameni buni!

— Atunci spune, cu cine ai furat lemnele?

— Cu nimenea! Eu îs de vină, bâlbâì tălharul.

— Şi unde le-ai dus?

— Unde să le duc! le-am vândut la sârghie.

— Nu se poate! Trebue să ai *cumplicì*, răcnì Găitan, dând din mâini.

— Aşa-i! aşa-i! răspunseră plutaşii.

Tălharul stătù puţin pe gânduri, pe urmă, cu o voce stânsă, vorbì: «Nu-i nimenea vinovat. Eu îs cel păcătos.»

Tăcù şi ochii stânşi, întunecaţi, căutară înduioşători la cei din jurul lui.

— Spune, de ce ne-ai furat lemnele? zise cel bătrân.

— Ei, de ce! Ia, păcatul când să cadă pe cap. Odată am fost şi eu ca lumea: domnul Găitan m'a cunscut.

Găitan se uită lung la dânsul.

— Eu te-am cunoscut pe tine? Poate ai mai fost muşteriu!

— Ce mai atâta vorbă? strigară vre-o câţiva. Hai să plecăm!

— Ia mai staţi oleacă, măi băeţi, să vedem ce mai spune tălharul. Zice că l'am cunoscut.

Tâlharul voì să spună ceva, dar vorbele i se opriră pe buze. De pe faţă ce cunoşteà că o mare durere se petrece în sufletul lui.

— Spune, unde te-am cunoscut? Eu nu mi-aduc aminte.

— Ai fost şi în casa mea, în Bârlăzăl. Acuma, dacă-s hoţ, cum ai să te uiţi la mine?

Găitan dădù din cap, mirat.

— Eu în casa ta, în Bârlăzăl?... Când?

Cuvintele acestea făcură pe cei de faţă să se uite miraţi.

Tâlharul răspunse trist.

— La cumătria sergentului Cocriţă.

Aici îşi ridică ochii în sus şi oftă. Prin sufletele plutaşilor trecù un fior de durere. Toate privirile se întoarseră spre Găitan. El stătù câteva clipe în mare încurcătură, îşi duse mâna la frunte, apoi, deodată, vorbì:

— Nu mi-aduc aminte cum te chiamă?

— Ion Picioroagă.

— Cel cu via din Bârlăzăl?

Tălharul dădù din cap. În mulţime se făcù tăcere. Plutaşii se strânseră mai aproape aşteptând cu nerăbdare ce are să răspuudă gardianul. Găitan, făcù câţiva paşi şi uitânduse în ochii talharului, clătină din cap cu durere.

— Tu eşti Picioroagă...

— Da, domnule gardian.

— Bine, da ce te-a adus în halul ista?

— Înnecul Bârlăzălului... pe urmă şi un afurisit de grec. Că după ce mi-a mâlit via, am muncit la el o vară întreagă; şi când la plată, a pus oamenii să mă bată, alungându-mă supt cuvânt că am să-i dau o datorie veche.

Tâlharul clipì din ochii stânşi şi-o urmă de lacrimă îi răsărì supt gene. Vorbele pline de durere şi glasul ca de bolnav, revărsà multă milă în sufletele celor de faţă. Înduioşaţi, plutaşii îşi lăsară bâtele, răzămându-se întrânsele.

— Ei, îţi place una ca asta! le vorbì Găitan.

— Aşa-i când paşte păcatul pe om, răspunseră plutaşii cei bătrâni.

Cel legat începù iar:

— De-acolo, oameni buni, m'a prins o ciudă, când am văzut că el îşi bate joc de mine. L'am aşteptat la un dos, de l'am bătut. În urmă m'au prins, cică am avut *itenţia* să-l ucid, şi m'au închis pe doi ani. Când am scăpat, nevasta mă lăsase şi eu, de necaz, am luat darul beţiei. Am venit aici

la sârghie, şi dacă m'au dat afară, ne mai găsind de lucru, m'am apucat de furat.

Un murmur trecù printre rânduri: «Săracul!». Plutaşii se uitară unul la altul.

— Să-i dăm drumul, vorbiră câţiva.

— Daţi-i drumul, răspunseră toţi, că-i un biet om necăjit.

În tăcere, un plutaş bătrân se apropiè, îl apucă de funie şi-i dezlegă mâinele.

— Du-te, omule, cu Dumnezeu şi nu mai râvnì la munca noastră, căci câte îndurăm şi noi, numai Cel-de-sus ştie! — vorbì el.

Tâlharul, se uită la plutaşi, le mulţumì. Apoi se întoarse şi cu paşi rari, luă drumul Brăilei.

SORA CĂPITANULUI

SORA CAPITANULUI

Slepul No. 35 erà ancorat la gura docului. În partea de dinapoi se înalţà cabina căpitanului, o chichineaţă de scânduri, unde abia se puteau învârtì doi oameni... Pe păreţi erau atârnate oale de tuci şi de tablă, iar alături, pe o sfoară prinsă cu un capăt de pupă, se uscau câteva rufe. — La cârmă, steagul ţării fâlfăià în adierile vântului...

În rafturile de scânduri boite cu roş, erau aşezate ghiveciuri cu flori, îngrijite de mâinile domnişoarei Chiriaca, sora căpitanului... Ceva mai la o parte într'o chichineaţă cu gratii, câţiva porumbei scoteau capul, râvnind parcă la albastrul cerului. Alături pe cheiul de peatră, se înnălţau clădirile uriaşe ale docurilor. Pe şinele de fer vagoanele cu marfă steteau nemişcate, iar printre grămezile de butoae, lăzi, valuri de sârmă, se primblà cu paşi rari un gardian bătrân.

În dimineaţa aceia de Iunie docul erà cufundat într'o mare tăcere. Uzinele negre, fabricele de să-

pun şi cuie, tăceau ridicându-şi sub cerul albastru, coşurile uriaşe şi negre de fum. În apa limpede probèlele de fer cu hogeagurile negre, corăbii uşoare cu pânzele albe îşi oglindeau trupurile în lumină. De sus soarele trimiteà raze de aur care se jucau cu apa. Pe cealaltă parte a malului, stive de lemne, grămezi de cărbuni se ţineau lanţ până la gura canalului, unde apa împinsă de curent, vâjià mânioasă, zbătându-se în anafoare. Aici un felinar negru vestià în timpul nopţii, întrarea in docuri.

De odată pe puntea şlepului, răsărì din cabina lui, domnul căpitan Neculai Pamfilie. Se apropiè de coastă, privind la mal, se întoarse şi-şi duse mâna la ochi, căutând să desluşească numele vapoarelor. Lângă el doi purceluşi grohăiau, muşluiud cu râturile. Căpitanul se întoarse, se uită la ei, chemându-i pe nume. Apoi ridică capul atras de ţipetele câtorva copii legaţi cu sfoară de picioare pe şlepurile vecine, râse uşor, începând să se primble cu mâinile la spate dealungul şlepului.

Pamfilie erà un om tânăr, înnalt, zdravăn, cu faţa arsă de soare şi de vânt; ochii mici şi vârâţi în fundul capului, aveau priviri întunecate. Pe obraz erà brăzdată o tăetură căpătată la o bătae. Erà îmbrăcat în strae albe şi pe cap purtà o şapcă neagră cu cozorocul în jos.

De când erà în slujba asta, multe oraşe văzuse el; dar nicăiri nu se simţeà atât de bine ca în portul Galaţului. Când veneà aici, simţeà că mai trăeşte. Întrase cu o sară înnainte în Dunăre, adu-

când marfă de pe Prut. Aveà să stea aici multă vreme, căci încărcătura erà mare.

Deodată se oprì scurt, şi începù să strige :

— Chiriaco ! Chiriaco !

În uşa cabinei răsărì chipul unei fete.

— Ce-i ? întrebă ea.

— Vezi să fie mâncarea gata, că eu mă duc până la cafenea.

Căpitanul coborî puntea, şi fata îl urmărì o bucată bună.

După ce-şi rânduì oalele, se spălă, îmbrăcă o rochie curată, luă o floare din ghiveciu şi o potrivì în păr, apoi trase un scaun şi să lăsă jos. Ochii ei căutară bucuroşi în limpezimea apelor.

Domnişoara Chiriaca nu erà o fată frumoasă ; însă aveà un suflet bun. De când murise mă-sa, singură duceà gospodăria şlepului. Spălà, făceà mâncare, cârpeà ; în schimb nici o mulţumire. Mereu aceleaşi zile şi nopţi în bătaia vântului şi arşiţa soarelui. Vara porneau la remorcă dela Severin la Sulina, se opreau la vre-un port, încărcau saci de porumb şi mergeau mai departe. De multe ori gheţurile îi prindeau în pustiurile Dunării, şi acolo trebuiau să ierneze.

Când veniau la Galaţi sau la Brăila şi când credeà şi ea c'are să mai petreacă, atunci rămâneà părăsită cu zilele.

Frate-său se duceà de cu seară, umblà prin crâşme, cafenele şi petreceà, ea stăteà acasă, în cabina întunecată, îl aşteptà cu masa întinsă şi

cu ochii plânşi. In zorile zilei, îl auzià boncănind pe punte şi făcând larmă... Acuma aveà nădejde, că toate suferinţele or să se sfârşească...

«De s'ar face odată şi nunta asta, să mă văd la casa mea...» murmură ea.

Gândurile venise bogate, aducând cu ele amintiri frumoase. Fata închise ochii şi se lăsă furată ca de vis. — Iată că vede de odată parcă se făceà un sergent frumos şi tânăr; el stă la cârmă şi conduce şalupa. *Grănicerul* trece pe lângă dânşii, într'o spumegare de valuri. Fata îl urmăreşte cu ochii; iar el îi face semn cu batista, până ce vaporul dispare ca o nălucă în ceaţa apelor... Trec zile la mijloc şi, într'o Duminecă, vede o barcă albă, înnaintând pe luciul apei. Doi marinari trag la lopeţi, El stă la cârmă pe o cergă curată şi dă ordin: «*Innainte Tribor! Incet Babor!* Stop!» Şi toate acestea într'adins le spuneà şiretul tare, ca s'audă fata care sta pe punte şi-l aşteptà. După ce se recomandă, pornesc apoi în cabina mică şi curată, s'aşază pe scaun şi începe vorba. El ştie multe lucruri frumoase şi le spune cu atâta haz, încât fata par'că nu se mai satură, ascultându-l.

La despărţire, îi strânge mâna şi ea se roşeşte pe când primii fiori ai dragostei, îi săgetează sufletul.

Trece un timp şi vizitele se înmulţesc. Sara se întâlnesc pe furiş şi iubirea lor creşte, aducând partea ei de jurăminte şi de lacrimi. Se vor luà şi vor fi aşà de fericiţi, cum n'a mai fost nimeni

pe pământul acesta! Pe urmă vine amara despărţire, ea pleacă cu şlepul şi nu se mai văd săptămâni întregi. Într'un târziu, toamna, el să elibeberează din oaste. Caută un serviciu prin port, şi dacă nu găseşte, se îmbarcă pe un vapor de marfă ca marinar. Câte o scrisorică din părţile cele mai depărtate, îi vesteşte că-i bine, sănătos, că în curând are să intre în Dunăre. Cum va venì, are să facă nunta. Fata înclină capul şi şopteşte: «Iubitul meu, oare pe unde eşti? Cu ce bucurie ai alergà să mă vezi, dacă ai fi aici!» Se ridică de odată, apropiindu-se de pupă. Duce mâna la ochi şi cată lung printre vapoarele şi şlepurile ancorate în depărtare... Soarele arde. Plăci de lumină crestează faţa apei. Văzduhul se umple de căldură şi tăcerea, tot mai grea se lasă în cuprinsul mohorât al fabricilor. Deasupra apei, păscăruşi albi ţipă şi să răpăd după pradă. Pe luciu trec bărcì uşoare. Deodată câţiva paşi răsunară pe şchele. Fata întoarse capul. Căpitanul se apropiè cu paşi grei, suflând îndrăcit şi căutând cu ochii în jos. Scoase o basma roşie, îşi şterse fruntea de sudoare, apoi întrebă:

— Gata-i mâncarea?

— Gata...

Chiriaca pregătì cele trebuitoare, şi Pamfilie să lăsă pe scaun. I'aduse mâncarea în farfurie, dar el stà cu ochii în jos şi nu spuneà nimic.

— Ce nu mănânci, bădie!

— Hm. Mă întrebi de mâncare! Lasă-mă mai bine, că-s supărat.

Fata rămase nemişcată lăngă masă. Intrebă apoi cu glas dulce.

— Ce ai, bădie?

— Ce să am? Iacă a venît ordin să mergem în ancoră, da-i-aşi dracului cu ordinul lor!

După vorbele acestea se ridică de pe scaun, îşi scoase bluza şi o spânzură de frânghie, ca să se usuce.

Dela vapoare, clopotele vestiau douăsprezece ceasuri.

II

Amurgul coborà pe apă, Dunărea vâjâià. Pe la şlepuri valurile se izbiau cu putere, gemând innăbuşit. Bărci întărziate de pescari se întorceau în port. Pe malul înverzit al Dobrogei se aprindeau focuri; iar din baltă veniau strigătele văcarilor care-şi îndemnau boii în târlă. — Sfărămături de vorbe în toate limbile, se auziau dela şlepurile legate de mal cu lanţuri.

Pe şlepul No. 35 era tăcere. Căpitanul Pamfilie, pornit de cu ziuă în oraş, nu mai venià. Singură, domnişoara Chiriaca sta lângă cârmă, privind cu nelinişte faţa apei care se întunecà din ce în ce. Erà foarte supărată, nu însă de plecarea lui frate-său. O altă durere îi ardeà sufletul, şi de aceea, la fie care sgomot de lopată, se apropià de coastă să vadă dacă cel iubit nu mai vine. Bărcile alunecau

pe lângă şlep, se perdeau în negura apei. — Chiriaca rămâneà tristă, şoptind: «Nici în asta n'a fost!» Erà a treia sară de când ancorase aici. A treia sară de când inima ei băteà cu nelinişte. Nopţile din urmă nu 'nchisese mai de loc ochii. Acum, în curgerea serei, nădejdea i se pierdea, şi bănuîala din ce în ce mai mare îi cuccreà sufletul. Gânduri ciudate începură să-i turbure fiinţa.

«Ce să fie oare de nu vine? Poate m'a uitat! Sau să fi plecat din port?... Nu se poate; l'am văzut cu ochii mei alaltăseară. Atunci, sigur că s'a dat în dragoste cu alta.»

Stătù o clipă în loc şi căută cu ochii în grămădirea vapoarelor, doar o găsì probèla unde era Ţuţu.

Minutele treceau grele, şi sara cădeà tot mai târzie. Vântul suflà răcoros, umflând pânzele dela corăbiile ancorate alăturea.

Multă vreme stătù Chiriaca nemişcată acolo; apoi cu paşi uşori începù să se primble pe puntea cătrănită.

Din port, lumina becurilor se târà în valuri, iar zgomotul mulţimei s'auzià înnăbuşit.

Deodată o melodie fermecătoare venită din port, se împrăştie pe apă. În tăcerea apei se desluşiră câteva versuri:

Pe o sară senină de vară,
Pe mare, amândoi ne primblam.

Chiriaca tresărì, ridică ochii, privind zarea, par'că o săgeată de durere îi trecù prin suflet. Versurile

acestea deschiseră rana din inima ei. Un gând pătimaş îi trecù prin minte. O! dacă ar fi avut o barcă acum, cum s'ar fi aruncat în ea şi ar fi lopătat până în port! Tremurând din tot copul, se rezemă de păretele cabinei, pe când zvonul melodiei răsfrângeà note tot mai dulci în cuprinsul liniştei. Un oftat adânc îi zbuciumă pieptul şi fără voe izbucnì: «Trădătorul! el petrece acum poate cu altele, acolo, la cafeneaua dela *Bursa*, şi pe mine m'a uitat! Unde sunt jurămintele lui? Unde sunt vorbele lui? Acum două luni spuneà că dacă o venì din Rotterdam, o să facem nunta, şi acuma nici nu vine să mă vadă!»

Lacrimi ferbinţi începură să picure din ochii ei albaştri. Stătù aşa multă vreme, nemişcată; apoi, deodată, gândul începù să o poarte, aducându-i aminte de trecut. Cât n'a suferit ea şi pentru dânsul, ş'aduce bine aminte.

Era o sară de August şi ei ancoraseră mai la vale de locul acesta.

In cabină era tăcere şi ea singură privegheà în lumina vânătă, aşteptând pe Pamfilie. Deodată, un zgomot răsună pe punte. Se ridică sus şi atunci îl văzu pe Ţuţu îmbrăcat într'o manta, legându-şi barca. A cuprins'o frica la vederea asta neaşteptată, dar Tuţu începù să-i povestească, cum l-a văzut pe frate-său petrecând într'o crâşmă, şi să n'aibă nici o grijă. Au rămas aşa multă vreme înlănţuiţi, în sărutări nebune şi Ţuţu nu se mai îndurà să plece. Intr'un târziu soseşte frate-său.

Nici nu l'au simţit când a venit. Ţuţu rămase înlemnit.

— Ce cauţi, mă, noaptea, aicea?—şi se repezì la el să-l apuce de gât.

De n'ar fi sărit Chiriaca şi nu s'ar fi rugat pentru el, de n'ar fi mărturisit Ţuţu că o ia de nevastă,— cine ştie ce se puteà întâmplà! Acuma ce să spue ea lui frate-său, când are s'o întrebe dacă n'a venit, mai ales că el a văzut vaporul? Lacrimile veniră din nou şi fata începù a plânge cu sughiţuri. «Cum şi-a pus ea toată nădejdea într'însul şi el a părăsit'o? Ce om fără milă! Acuma cui să se jăluiască?...»

Din depărtarea portului se auzì un clopot bătând unsprezece ceasuri. Luna răsărise în pustiurile Dobrogei; iar în valurile Dunărei dansau lumini scântietoare. Noaptea creşteà rece şi vântul se întărise. Chiriaca îşi şterse lacrămile, îşi ridică şalul care căzuse jos, şi se rezemă de un butuc. Intr'un târziu voì să coboare în cabină. Dar pe neaşteptate un zgomot de lopeţi o făcù să întoarcă capul. Trupul unei bărci se desluşi în îngrămădirea celorlalte şlepuri; apoi un glas răsună din năuntru. «Chiriàco, aşteaptă să prind frânghia.» Mai trecu cevà, şi de odată chipul lui Pamfilie se zărì aplecat în mânuirea lopeţilor. Fata se apropiè de coastă. Pamfil se săltă în sus, ridicând o cange. Funia bărcei, căzù cu zgomot pe puntea şlepului, fata o prinse şi o legă de butuc.

Pamfilie se ridică pe şlep, şi s'apropiè de soră-sa.

— Ce, tu nu te-ai culcat? întrebă el.

— Nu, bădie.

Coborâră scările cabinei, şi'n odăiţa mică se văzù chipul bărbos şi plin de sudoare a lui Pamfilie. Fata făcù lampa mai mare, şi, Pamfilie, uitându-se în ochii, ei zise:

— Ce ai tu?

— N'am nimica.

— Cum, n'ai nimic? Eu nu te văd c'ai plâns!

Pamfilie strâmbă din obraz şi dădù din cap.

— Spune, de ce-ai plâns!

— N'am plâns, bădie.

— Ştii că mie nu-mi place îndărătnicia, — şi ameninţă cu degetul. Fata începù să tremure. Pamfilie se trânti pe pat şi tuşì. Tăcu puţin, apoi de odată izbucnì:

— Nu vrai să spui?

Chiriaca începu să plângă.

— Plângi? Atunci înţeleg eu; te-o fi părăsit Ţuţu.

— Nu-s vinovată eu.

Pamfilie sărì în sus, ca muşcat de şarpe şi se repezì la fată, cu pumni strânşi.

— Ce ţ'am spus eu, domnişoară; aşa-i c'ai venit la vorba mea?

Se apropiè de dânsa şi cu două degete îi dădù în cap.

— Cap de femeie!

Chiriaca plângeà înnăduşit, fără să spuie o vorbă. Pamfilie se depărtă pufnind.

— Şi el, tâlharul, îi place să râdă de o fiinţă slabă? Las'că nu i-o fi lui moale!—apoi se trântì

pe pat pufnind de mânie pe când valurile, zbătându-se în coasta şlepului, răsunau în cabină cu-n geamăt înăduşit.

III

La grădina lui Fancioti din «Dogărie» erà mare zarvă. Incă de dimineaţă flăcăii udară cu apă şi presărară sare pe pământul bătătorit; aduseră scaune, bănci şi l'enşiraseră la rând. Partea unde aveau să joace, o 'ngrădiseră cu sfoară legată de ţăruşi bătuţi în pământ. In faţa grădinei erà o crâşmă. Lângă crâşmă, un chioşc acoperit de ederă şi bunadimineaţa. Acolo aşezară o masă cu prăjituri. Din cele patru colţuri ale chioşcului întinseră lanţuri *împletite* din hârtie colorată. Cei cari luaseră petrecerea pe samă erau: Panaite Robea, un flăcău înnalt, cu ochi cenuşii şi spânatec; de meserie barcagiu. Neculai Iordăchescu, negricios, umflat la faţă; focar la vapoare. Costache Rusu, cel mai scurt dintre toţi şi ciupit de vărsat; matelot pe vaporul «Vasile Lupu.»

De-o săptămână de când se pregătiau flăcăii, arvonind grădina, lăutarii şi invitând domnişoarele. Acum erau foarte îngrijaţi; se uitau în sus şi spuneau:

— Ce zici, bre, n'ar să ploaie?

— Cum o vrea Dumnezeu! răspundeà Robea, cel care pusese mai multe parale.

Deodată în chioşc apărură şi muzicanţii. Se

opriră lângă mese, se aplecară, îşi scoaseră pălăriile şi-şi şterseră sudoarea de pe frunte.

— Bine aţi venit! strigă Rusu. Apoi se întoarse sprea Robea: «Panait, du-te de te 'mbracă că s'apropie două.» Îşi frecă palmele, scoase din buzunar un pachet de bilete, şi începù a numărà cu glas tare. Iordăchescu veni şi el în chioşc; se uită la tovarăş, îşi răsucì mustăţile, se întoarse spre lăutari şi zise:

— Măi, da' voi ce tăceţi? De bine ce-aţi venit, ziceţi-i un marş, s'audă lumea c'aicea-i suharea!

Muzicanţii scoaseră instrumentele. Unul dintre ei îşi prinse cu o curea «armonia» de gât, puse mâna pe clape; apoi printr'un semn din cap începură a cântà «Marşul Bersaglierilor». Primele note, răsunară în mahala ca cevà neaşteptat. Prin vecini câinii începură a urlà jalnic. Pe la poartă lumea se îngrămădià. Gătit cu cravată roşie, cu flori la cheutoare, cu mănuşi albe, într'un surtucel negru, Robea, intră în bufet. Se aplecă spre Iordăchescu şi-i şoptì:

— Să te pui la control; dar vezi, să nu dai drumul nici lui tată-tău fără bilet. Eu am să m'aşez la *casă;* tu, Rusule, la *bufet.*

In chioşc erà răcoare; afară cald. Printre frunzele verzi, soarele trimeteà raze de lumină. Florile de dimineaţă zâmbeau cu drag; vântul le mângâià cu adieri uşoare. Nu trecù mult, şi iată că'n chioşc, îşi arătară feţele câţiva sergenţi dela flotilă. Gătiţi frumos, pudraţi, cu piepturile deschise, lăsând să

se vadă flanela curată şi vărgată. Cum veniră, scoaseră bani, luară bilete, trecură apoi pe lângă Iordăchescu, care le rupse şi le dădù *contra-mărci*. Veniră în curând şi fetele din mahala, lucrătoare din fabrici, gătite cu rochii pestriţe, cu flori în coc, văpsite pe faţă cu pudră şi 'nroşite cu boia. Fetele făceau ochii mici, îi dădeau peste cap, şi mulţumiau flăcărilor cari le zâmbeau cu *amabilitate*. Vatmani dela tramvai cu şăpcile roşii, lucrătorii din fabrici cu feţele negre, veniră şi ei mulţi la număr. Curând grădina se umplù. Mulţimea furnicà în jurul băncilor, năvăleà în chioşcuri, dând din mâni şi făcând larmă. Pe o bancă, câţiva sergenţi de flotilă, vorbiau cu nişte fete. Unul întrebă:

— Domnişoară Ionică, tare de mult nu te-ai arătat pe la grădină!

— Nu mi-a permis timpul, *musiu*.

— Regretele mele *externe*.

— Ş'ale mele, pentru cine mă regretă.

— Soro dragă, dă-mi *evantaliu* să-mi fac vânt; o întrerupse o alta.

— Şi mie mi-i cald. Nu ţi-l dau.

— Ia lăsaţi vorba; mai bine hai să ne plimbăm de-a *braţeta;* vorbì un bunduc de alături.

Fetele se sculară şi porniră în jurul băncilor, amestecându-se prin mulţime. Unii cavaleri, după ce se săturau de vorbă, trăgeau o fugă până'n crâşmă şi-şi astâmpărau setea cu câte un chilogram de vin. Alţii făceau glume, se apropiau de fete, cău-

tând să le fure batista sau câte o floare. In mijlocul nerăbdărei, deodată răzbate glasul lui Robea:

— Muzica! Un *valț!*

Fetele se despărţiră în grabă şi se aşezară la locurile lor. In tăcere muzicanţii începură să cânte, şi inimile tresăriră. Cavalerii înaintară ţanţoşi, se apropiau de scaune şi luîndu-şi părechea, se depărtau. In urmă rămâneau mamele, nemişcate ca nişte mumii. Părechile treceau pe lângă dânsele, fără a le băgà în samă; se depărtau, stârnind valuri uşoare de colb. Cavalerii strigau *rond.* Alţii, în vârtej, se loviau cu genuchii, cu coatele şi cereau cu glas tare: *pardon.* Muzicanţii cântau cu multă măestrie; iar notele sunătoare ale armonicei, înnăbuşiau de multeori, suspinele mângâioase ale vioarei. In legănarea aceasta şi 'n amesticul pestriţ, erà totuşi ceva vesel şi plin de viaţă. Fetele, înclinând capul şi lăsându-se purtate de mâna puternică a cavalerilor, în ritmul valsului, cine ştie câte visuri de viitor şi fericire, nu-şi făureau ele!...

După multă frământare, muzica tăcù. Obosite, fetele se lăsară pe scaune; altele, invitate de cavaleri, porniră în chioşcul de verdeaţă ca să le trateze. Deodată, pe neaşteptate, se auziră câteva glasuri: «Bine ai venit, lume nouă!». Fetele întoarseră capetele şi întrebară: «Cine-i, cine să fie?». Printre scaune îşi făcù loc un flăcău negricios, de statură potrivită. Erà îmbrăcat în haine cenuşii şi pe cap purtà o şapcă dela vapoarele româneşti.

Cum îl văzură, flăcăii înnaintară spre el, îl apucară care de mâni, care de umăr:

— Bine-ai venit, dragă Ţuţule. Ce bucurie!

— Bine v'am găsit, răspunse el mândru de tot.

— Da de unde vii, pe unde-ai mai fost?

— Pe unde-am fost? E hei! Multă lume-am umblat.

— Şi de mult eşti aici?

— De o săptămână, şoptì el, scoţându-şi din buzunar un ciubuc. După ce-l umplù cu tutun, îl puse în colţul gurei. Intoarse şapca de câteva ori, se uită la stânga, se uită la dreapta.

— Ce-ţi cauţi vre-o bibică? intrebă un flăcău din gară, uitânduse la el şi râzând. Ţuţu strâmbă din nas, pufăì din lulea, apoi răspunse:

— Eu bibică?... Da ce crezi că-s prost, să mă mai uit la toaţe sluţeniile? Să mergi în Rotterdam, în Anvers, şi să vezi fete!

— Şi poate ai de gând să te'nsori pe-acolo? îl întrebă flăcăul, uitându-se la el cu mirare.

— Aş!... dacă-mi era de 'nsurat, nu mai veneam astăzi pe aici. M'a rugat una cu berărie, şi-i frumoasă, nu-i găseşti părecheche; dar unde-am vrut! După aceasta îşi mai roti ochii în jurul lui, îşi răsucì mustaţa şi căscă. Unul dintre prieteni îl întrebă:

— Ţuţule, de bine ce ai venit, nu faci cinste?

— Vreţi cinste? Cu plăcere, iubiţilor, vorbì el dând din mâni şi bătând cu palma peste buzu-

narul pantalonului. «Credeţi că n'am parale? are Ţuţu cât vrei».

Intreaga ceată pornì în crâşmă. Inăuntru, în larma flăcăilor care glumiau şi beau, s'aşezară la mese.

— Să vie un chilogram de vin! strigă Ţuţu, bătând cu piciorul în duşumea.

Un flăcău negricios şi umflat ca un burduf, luă litrul cu vin şi turnă prin pahare.

— Ei, şi cum e viaţa pe acolo? Intrebară câţiva din ceată. E bine de trăit?

— Hei, ce ştiţi voi! *Natural* că-i mai bine. Apoi şi oamenii îs altfel. Pe urmă dacă te duci într'o berărie, *parexamplu*, nu ştie cum să te servească. Şi cine crezi? Nişte fete ca nişte zâne, mânca-le-ar tata! D'apoi berea; ce eftină! O caravană costă cum e la noi un gologan de zece; şi bei pân te saturi.

— Ei bine-ai venit sănătos! Strigară toţi, ciocnind paharele şi dându-le de duşcă.

Ţuţu scoase luleaua şi-o puse între dinţi. Se scociorî prin buzunare, dar nu mai găsi nici un chibrit. «Băete, adă-un chibrit!» Işi dădù şapca pe ceafă şi umplù paharele. După ce-l băù până 'n fund, strâmbă din nas şi zise: «Degeaba! Nu-mi mai place vinul, de când m'am învăţat cu berea!

Melodia unei polci făcù pe flăcăi să rupă vorba... Ţuţu, rămas singur, mai cerù o jumătate şi-o băù şi pe aceia. Acum prinsese la chef. Incepu să se 'nvârtească prin crâşmă, căutând vorbă cu

ceilalţi oameni şi făcând pe grozavul. După ce plăti băutura, se opri în loc: «Hm, dar eu de ce n'aş jucà.» Şi porni în grădină, se opri dinnaintea unei bănci şi luă o domnişoară. Nu făcù decât câţiva paşi şi de odată începù să strige la fată: «He, he! nu ştii să joci! I'a uită-te la mine!» zise el, dând din mâini şi numărând *anţ, ţvai,* «Eu am jucat în Olanda cu *Inglezoaicile!...*

Fata rămase în mijlocul jucătorilor ca pierdută. Câteva părechi trecură învârtindu-se şi Ţuţu nici nu le luà în samă. Dar pe când se învârtià înainte dând din mâini, lovì pe-o domnişoară cu cotul.

— Pardon! strigă el.

— Ce pardon, mă? se auzì un glas. Şi din mulţimea jucătorilor răsărì figura încruntată a căpitanului Pamfil.

— Aici mi-ai fost?

Ţuţu voì să zică ceva, dar căpitanul din câţiva paşi fu lângă el.

— Mă musu! ce, nu-ţi mai plac fetele noastre? vorbì Pamfilie, apucându-l de gât.

Ţuţu se zmucì şi-şi duse mâna la buzunar.

— Vrai să scoţi *salamastră, sacre nom de Dieu!* strigă Pamfilie, dându-i un pumn în falcă.

— Ce dai, mă tâlhare?

— Ce dau? nu ştii tu pentru ce?

Ţuţu se smucì, voind să ridice din nou pumnul. Căpitanul l-apucă, ţinându-l strâns.

— Nu scapi tu, măi, din mâinile mele!

În mulţime se făcuse larmă mare. Muzica tăcù.

Fetele rupseră jocul, alergară ţipând. «Săriţi! bătaie! scandal!» Cei din grădină deteră buluc unul peste altul şi fiecare întrebà: «Ce s'a întâmplat?»

Câţiva marinari năvăliră, făcându-şi loc cu pumnii şi s'apropiară de Pamfilie, vroind să-i despartă. Dar Pamfilie le vorbì mânios. «Să nu v'apropiaţi, c'aţi păţit-o».

— Domnule Căpitan, nu-i frumos, aici ii local de distracţie, sunt familii între noi...

Pamfilie nici nu se uită la ei, apoi vorbì, scrâşnind din dinţi.

— Bine măi, şarlatanule? ii frumos ce faci?

Ţuţu nu răspunse nimic.

— Ai fost în străinătate şi-acuma nu-ţi mai ţii vorba?

— N'am spus că nu mi-o ţiu.

— Atunci de ce n'ai venit la şlep? vorbì el scrâşnind din dinţi şi gata să-l lovească.:

— N'am avut vreme.

Pe când vorbiau, Iordăchescu năvălì ca o furtună lângă dânşii:

— Bine, Pamfilie, e frumos să-mi faci una ca asta? zise el dând din mâni şi înroşindu-se la faţă.

— Iordăchescule, în chestii de familie să nu te amesteci!

— Bine, bine, chestie de familie, da' de ce nu vă duceţi într'o odaie, să vă înţelegeţi!

Ţuţu la vorbele astea se zmucì din mânile lui Pamfilie.

— Nu-ţi dau drumul! Degeaba te munceşti, ai să mergi cu mine!

— De frică nu merg.

— Ba ai să mergi, că de nu, îi rău de tine.

— Dă-i, bre, drumul! strigară câţiva Vatmani, şi duceţi-vă de vă înţelegeţi ca lumea, aţi stricat tot rostul petrecerii.

Pamfilie se uită la Ţuţu, dete din cap, şi-şi descleştă degetele.

— Ai tu noroc de oamenii ăştia! murmură el.

Ţuţu scuipă, îşi ridică un buton care-i căzuse şi plecă bombănind.

Pamfilie, dând din mâni, porni în urma lui. In jur mulţimea se uită cu gurile căscate. Mai ales bătrânele întrebau în şoapte:

— Ce maică? Ce s'a întâmplat?

— L'a bătut şi l'a *ensultat.*

— L'a *ensultat?* Auzi dumneata! Şi pentru ce oare?

Cei doi trecură prin chiosc, se strecurară printr'un balcon şi intrară într'o odăiţă. Pamfilie închise uşa şi 'ncepù să vorbiască.

— Ei, măi, musù, ce 'nsamnă astea toate?

Celălalt se rezemă de masă şi tăcù, cu capul în jos.

— Vorbeşte! strigă Pamfilie.

Ţuţu îl privì cu răceală, răspunse:

— Ce să-ţi vorbesc?

— Răspunde-mi, ce ai spus la plecare?

— Ştiu eu ce-am spus la plecare! Dar, mai întâi, îi frumos ce-ai făcut?

— Dar de tine-i frumos, să spui ce-ai spus că nu-ţi mai plac fetele dela noi?

Ţuţu nu răspunse. Pamfilie făcù câţiva paşi şi s'apropiè de Ţuţu.

— Ia ascultă, măi! Ce mai atâta vorbă! Îţi ţii cuvântul, sau nu?

— Eu n'am spus că nu mi-l ţiu, vorbì el, îndreptându-şi cravata.

Pamfilie tuşì odată, apoi îşi duse mâna prin mustăţi. Vorbì iar:

— Eu nu mă mulţumesc cu atâta. Spune, când vii?

— Am să viu eu.

— Măi Ţuţule, urmă el, eu pentru sora mea sunt în stare să fac moarte de om.

— Iacă viu, se grăbì celălalt să spună.

— Cu asta n'am făcut nimic, spune-mi ziua.

— Ziua, vorbì el încet, de abia mişcându-şi buzele... Şi mâini... numai să pot scăpà dela vapor.

Ţuţu, zicând vorbele acestea, îşi duse mâna la inimă. «Iaca, aici, are să-mi rămâie ce mi-ai făcut».

— Mai bine taci. De erai om de treabă nu ajungeam aici, par'că eu nu *regret!*

Câteva minute, cei doi, se privirà într'o tăcere mare. Apoi Pamfilie, ridicându-se de pe scaun şi apropiindu-se de Ţuţu, vorbì.

— Uită şi tu ce-a fost, bre, Ţuţule. Lucruri de astea se întâmplă între oameni.

— Hm, — să uit?! Dar, vezi, nu-i frumos ce-ai făcut.

Pamfilie, c'un zîmbet pe buze, îĭ puse mîna pe umeri.

— Mai bine să bem un pahar cu vin; ce zici?

— Nu te refuz, dacă ai plăcere, răspunse celălalt ridicându-se şi dând perdeaua la-o-parte.

Pamfilie deschise uşa care da în cârşmă, strigând: «Să vie aicea un chilogram de vin». Apoi întorcându-se spre Ţuţu:

— Ştiĭ ce vin are ista?... face un franc chilu'.

— Îl ştiu, doar astăzi am băut.

Din grădină venià freamătul mulţimei, care se pregăteà de joc. O vioară suspină câteva acorduri, apoi un glas pătrunse prin larmă: «Angajaţi, domnilor!»

Peste puţin uşa se deschise şi un băeţaş aduse sticla şi două pahare.

Pamfilie turnă şi ciocniră:

— Noroc, Ţuţule!

— Să dea Dumnezeu! răspunse Ţuţu, şi deşertă paharul dintr'o înghiţitură.

IV

Incă de dimineaţă pe şlepul No. 35, erà mare pregătire. Domnişoara Chiriaca alergà în toate părţile grăbită, veselă. In vremea asta bărcile veneau din oraş, cu cele trebuitoare pentru nuntă. Pamfilie alergà de colo până colo, strigând la barcagiii, cari aşteptau lângă şlep, ca nişte birjari la scară. Ţuţu, gătit, în haine negre de marinar, cu ancoră la guler, cu cravată albă, se învârtià prin-

tre ceilalţi, pufăind din lulea ca un om foarte fericit.

Şlepul erà împodobit cu verdeaţă împletită in ghirlănzi. Steagul cel nou, pe care căpitanul numai la zile mari îl puneà, fâlfâià la comandă, tremurându-şi culorile.

Dimineaţa erà limpede, şi un vânt răcoros adià la larg.

Oraşul străluceà în lumină cu turnurile lui înalte. Pe Dunăre pluteà o tăcere sfântă, iar muţenia solemnă a portului, aducea aminte oamenilor că-i zi de odihnă.

In graba cu care cei de pe punte căutau să-şi isprăvească trebile, erà o mare nelinişte. Spuneau acelaş lucru de două ori, dădeau din mâni, zorindu-se. Intr'o vreme, pe când treburile erau aproape rânduite, Pamfilie chemă pe Ţuţu, şi amândoi se traseră la comandă, unde erà aşezată o masă mare, iar deasupra întinsă o pânză de doc alb, ca să nu străbată soarele. Lăsându-se pe scaune, Pamfilie vorbì uşurat:

— In fine am scăpat.... am scăpat.

— Da, da... răspunse Ţuţu; da' ştiu c'a trebuit muncă.

Se uită în sus, privind înălţimile albastre:

— Avem o zi minunată, cumnate.

— Ei..., ar fi fost rău de nu erà aşa. Ferească Dumnezeu, ce te făceai de ne apucà vre-o ploae.

Pamfilie scoase din jiletcă ceasornicul, şi deodată făcù cu mâna:

— Ei, îţi place?! Sunt unsprezece ceasuri. Cred c'ar fi bine să mâncăm.

— Bine spui, cumnate.

Pamfilie se ridică în picioare, şi strigă pe soră-sa. Chiriaca venì în curând, voioasă, cu privirea blândă. Pamfilie o apucă de mână:

— Iaca, Chiriaco, ceasurile sunt unsprezece, acum are să vie lumea, eu zic să mâncăm mai degrabă.

Fata se depărtă grăbită, şi îndată o femeie venì cu tacâmurile şi puse masa. Ţuţu se ridică, s'apropiè de proră şi începù să tragă afară o dimigeană de vin. Peste puţin cei doi cumnaţi şi mireasa începură să mănânce. Ţuţu, alături de fată, îmbucà grăbit, şi se uità din când în când cu dragoste la fată. Pamfilie umpleà paharele, le deşertà grăbit, îngânând: «Bun vin, n'am ce zice!»

Intr'o vreme, Pamfilie luă paharul în mână, se ridică în sus şi vorbì: «Să trăiţi ani mulţi şi fericiţi, dragă Chiriaco şi tu, iubite cumnate. Să vă dea Dumnezeu sănătate, şi să vă iubiţi până 'n ceasul cel de pe urmă!»

— Să te audă Dumnezeu, răspunseră ei.

Ciocniră apoi veseli, şi fata lăsă o lacrimă pe marginea paharului. Pamfilie turnà mereu, iar Ţuţu nu se lăsà mai pe jos.

— Vezi, bre, vorbì Pamfilie, ţi-am spus că nu te pierzi cu mine.

— Ai avut dreptate, cumnate.

— Ce, dacă rămâneai pe vapor, viaţă erà aceea... casă erà?

Ţuţu se scobì într'o măsea şi răspunse:

— Aşa-i, Pamfilie. Da-ţi spun drept că mult a trebuit s'alergăm.

— Acuma, bre, eşti şi tu cu rostul tău. Şi ce, dacă eşti la un ponton peste Dunăre? Ai barca ta, şi când vrai, vii la oraş... Da' eu, sireacul, care veşnic trebue să umblu de ici, colo!

— N'am ce zice, cumnate, că de ispravă te-ai arătat!

După ce deşertară încă vre-o câte-va pahare, Ţuţu zise, suflând greu: «Ştii că-i cald?»

Işi scoase surtucul, şi se aşeză din nou. Săgeţi de aur aruncà soarele de-asupra valurilor. Pe punte ferăriile ardeau, împrăştiind o căldură mare.

Isprăviseră acum de mâncat, dar paharele tot se mai umpleau. Chiriaca îşi aduse un evantai, şi-şi făceà vânt. Apoi se sculă, s'apropiè de coasta şlepului, se uità spre port, observând cu grije bărcile care se depărtau de mal. Cu câte greutate treceau clipele în aşteptare! Şi o bucurie fără seamăn umpleà acuma sufletul ei. Ce frumoase i se păreau toate!... Şi fioruri tainice, neînţelese, îi cucereau întreaga fiinţă. Stătuse aşà câteva clipe, şi când să se depărteze, Ţuţu venì lângă dânsa, o apucă de mînă, vorbindu-i.

— Ce aştepţi, Chiriaco dragă?

— Mă uitam dacă nu vine cineva, răspunse ea cu iubire.

De lângă pupă s'auzì glasul lui Pamfilie.

— Chiriaco!... tu uiţi că mai avem numai un ceas până la cununie.

Amândoi voiră se se depărteze, dar fata zărì în acel moment o barcă.

— Ţuţule, iaca o luntre. Ce zici, n'o fi venind la noi ?

— La noi trebue să vie, că văd c'a luat'o dela deal, ca să se lase.

Pamfilie venì şi el, se uită lung şi dădù din cap.

— Mai aşteptaţi puţin şi vă spun eu.

Trecù o vreme. Barca înnaintà mereu şi lopeţile sclipeau în soare, când se ridicau de-asupra apei. Cei trei urmăreau cu privirile aţintite mersul ei. Deodată Pamfilie isbucnì:

— Ei ştiţi că la şlep vin ? Şi-i naşul.

Zicând vorbele acestea, scoase şapca şi începù s'o vânture. Ţuţu făcea şi el semne cu mâna. Din barcă se văzù o batistă mişcându-se.

— Naşul! vorbì fata bucuroasă.

Pamfilie începù să strige:

— Căpitan Dumitrache, bine-ai venit!

Când fu aproape, căpitanul răspunse:

— Bine v'am găsit sănătoşi.

Lângă şlep, barca se oprì. Căpitanul Dumitrache ajută nevestei să se sue, apoi Domnişoarei Carolia. In urmă barcagiul îi întinse lumânările groase ca nişte pari. Mirele şi mireasa sărutară mâna naşului şi a naşei, apoi cu toţii s'aşezară la masa din fund.

— Ei?... la câte pornim ? întrebă Domnişoara.

— Acum... la două.

După ce vorbiră, luând ultimele hotărâri, luară

câte un pahar de apă cu dulceaţă. Apoi naşa, mireasa şi Domnişoara Carolia, coborâră în cabină. Bărbaţii, rămaşi singuri, prinseră a cinstì. In vremea asta, din oraş bărcile veneau mereu, şi dintr'însele se ridicau alţi căpitani dela alte şlepuri, cu femeile şi fetele lor, cavaleri, prieteni de-ai lui Ţuţu şi Pamfilie. Cu încetul puntea se umplù de lume şi de gălăgie. Mai trecù puţin şi o barcă mare se ivì în larg. Când fù aproape, câte-va glasuri începură să strige: «Lăutarii... lăutarii».

— Aţi adus verdeaţă să împodobim barca mirelui şi a miresii? strigă Pamfilie, venind pe punte şi frecându-şi palmele.

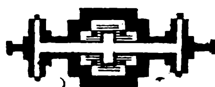
— Am adus, s'auzì un glas.

Lăutarii unul câte unul se ridicară în sus. Cavalerii îşi căutară domnişoarele, le luară la braţ şi începură să se plimbe. Peste puţin, mireasa, în roche albă, se ivì din cabină.

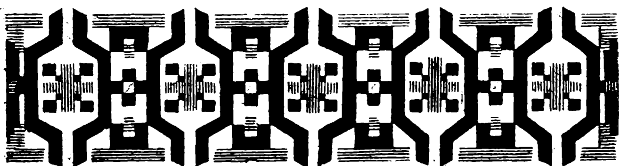
In mulţimea nuntaşilor se făcù mişcare... apoi naşul cu domnişoarele de onoare aşezară pe mireasă pe un scaun, în vreme ce beteala se desfăceà în fire de aur de-asupra capului. Muzica începù să cânte, şi notele dulci împrăştiau un farmec blând în sufletele celor de faţă. Ţuţu şi Pamfilie stăteau alături, şi priveau tăcuţi, în vreme ce şoaptele umblau înprejur. După ce isprăvì, o fată aduse beteala şi o împărţì la cavaleri. Pamfilie s'apropie de scară, strigând: «Barca mirelui!...»

Ţuţu luând la braţ mireasa, s'apropie de coastă. Coborâră încet pe scară, dânşii, naşii, domnişoa-

rele de onoare şi în urmă ceilalţi. S'aşezară cu toţii în barca împodobită cu flori, pe covoare curate, apoi luntraşii întinseră lopeţile. In urma tuturor veneau lăutarii. Cele cinci bărci începură a lunecà pe apă, ducând în spre Galaţi perechea fericită, pe când muzica începù să cânte.

PRIBEAGUL.

PRIBEAGUL

Locuiam pe atunci în Huşi, oraş, mic, liniştit şi ascuns într'o vale verde. De jur împrejur grădini şi vii, lucrate cu îngrijire, se aşterneau ca o coroană pe fruntea oraşului. Viaţa erà frumoasă, mai ales vara când începeà a se coace poama. Din dealuri, orăşelul răsunà de cântece, de strigăte; iar târziu, pe când luna luminà crestele, şiruri de tineri şi bătrâni coborau spre casă, la o laltă, voioşi şi plini de dor.

Mi-aduc aminte cu multă dragoste de viaţa ce am dus-o acolo, de primblările acelea singuratece, pe cari le făceam în dimineţele limpezi de vară, pe un drum neted şi străjuit de măcieşi în floare — şi atunci păreri de rău se nasc în sufletul mieu. Noaptea, câte-odată, rătăceam pe drumurile întinse ale oraşului, ascultam şipotele cum murmurau lin în îngânarea privighetorilor cari nu mai tăceau, apoi mă întorceam obosit acasă.

Erà o seară de Maiu. Cu argint poleià luna toate din preajma mea. Pe străzile pustii pătrun-

deà slab strigătul pompierului din turn, care tropăeà cu ciobotele lui grele. Ajuns acasă, deschisei uşa şi intrai în odae. Mă dezbrăcai, urcându-mă în pat; dar, cu toată silinţa mea de a dormì, somnul nu veneà. Mă chinuia luna, care spionându-mă prin fereastră cu razele ei, îmi desprindeà în suflet atâtea amintiri pierdute în umbra trecutului. Mă ridicai atunci din pat, apropiindu-mă de fereastră şi-o deschisei. Un teiu din faţă aduse o mireazmă dulce în încăperea mea. Stătui aşa câteva clipe privind la căsuţele din faţă; voii să trag perdeua, dar în clipa aceea un sunet de vioară străbătù liniştea. Aşa de armonios mi se părù cântecul acela şi aşa de viu răsunà în puterea nopţei, încât, pentru o clipă, mi se părù că visez. «Cine să cânte oare la o vreme aşa târzie?» mă întrebai.

Fără să mai stau mult pe gânduri, deschisei uşa şi eşii în curte. In clipa aceea cântecul încetă. In fundul ogrăzei era o şură mare şi pustie. De acolo mi se părea că vine melodia, şi, după ce mă uitai în toate părţile, mă furişai pe lângă gard şi în vârful degetelor reuşii să mă strecor până aproape, pitindu-mă în dosul unei clăi de fîn; apoi, încet, mai făcui câţiva paşi şi m'apropiai de păretele negru.

Un fâşiit încet, un glas nelămurit s'auzea din lăuntru. Trecură câteva minute... auzeam numai bătăile inimei mele.

Peste puţin, un glas necunoscut rupse liniştea.

— Mă iubeşti mult, Anico?

— Tu nu ştii? La ce mă mai întrebi?

Vorbele acestea mă puseră într'o încurcătură mare. «Anica?» îmi zisei mirat... «după nume mi se părea că-i fata crescută de suflet, de stăpâna caselor unde locuiam. Dar ce să caute? Cine-i cântăreţul?» M'apropiai iarăşi, alipii urechea, şi nu auzii nimic. In cealaltă parte a şurei ştiam o spărtură. Pe acolo, în bătaia lunei aşi fi putut vedeà tot. Frica de a fi auzit, mă făcù să mă las. Mă răzămai din nou de părete şi, după o tăcere lungă de tot, auzii câţiva paşi, pe urmă un glas supţire:

— De ce-ai tăcut? Cântă-mi, Sandule!

— Să-ţi cânt?

— Da.

— Spune-mi ce.

— Ce vrai.

O mişcare, trecù puţin timp, apoi coardele vioarei începură să tânguie o melodie. Notele lungi, cu întretăeri jalnice, fermecaù adânc liniştea nopţei. Tresăreau şi florile supt farmecul acelei cântări, şi oricine ar fi auzit cântecul ar fi înţeles, că numai o inimă cuprinsă de iubire poate mânuì arcuşul cu atâta foc. Pe neaşteptate vioara tăcù. Simţii apoi cum el se apropie de iubita lui, cum o strânge în braţe şi cum o sărută. Voii să mă depărtez, dar şoaptele lor mă ţinură din nou locului.

— Ai să-mi fii credincioasă până ce-oi învăţà eu bine vioara?

— Nu sunt eu una de acclea care-şi uită vorba, Sandule.

— Atunci vom merge undeva, într'un sat, să ne cununăm... Am să pot eu câştigà pâinea.

— Ei! când are să vie şi ziua aceea! — oftă fata. M'am săturat de atâta slugărie. Spune cucoana că are să mă mărite, că are să-mi dea zestre; dar până atunci va trebuì să sufăr mai mult decât o slugă.

Tăcură. După câteva clipe, el vorbì din nou.

— De-acuma plec.

— Te duci, Sandule?

— Da... că mâine am o mulţime de treabă.

La auzul acestor vorbe, mă depărtai.

Multe zile trecură din sara aceea, şi de Sandu cântăreţul nu mai aflaì nimic. Anica era tot aşa de bună, harnică şi răbdătoare la ocările stăpânei, ca şi mai innainte. Din zi în zi însă era mai tăcută. Vroii de vre-o câteva ori să-i vorbesc, dar mă răsgândii: «La ce aşi turbura-o?»

Şi nu ştiu cum, dar un respect mă cuprinse faţă de dânsa.

Serile cari urmară, nu mai auzii cântecul. Mă aşezai la pândă. In zadar. Şura erà pustie. Incăperea nu mai răsunà de melodiile pe cari le auzisem în seara aceea. Incepusem să pierd nădejdea când, într'o zi, coborând spre casă, întâlnii un prieten, care-mi vorbì între altele, cum un băetan de ţară a venit la el cu rugămintea de a-i arătà

la vioară, iar în schimb să-i slujească pe lângă casă.

Vorbele lui îmi aduseră lumină. A doua zi m'am dus să-l văd. Băetanul era îmbrăcat în nişte haine vechi şi largi, de căpătat. Sub arcurile sprincenilor, luceau doi ochi negri şi plini de foc. S'apropiè sfios, voind să-mi sărute mâna. Din vorbă în vorbă mi-l împrietenii. Apoi începù să-mi istorisească cum a fugit de a acasă din pricina părinţilor cari-l puneau la treabă şi nu-l lăsau să cânte.

— Şi cum ai învăţat vioara?

— Dela nişte Ţigani din sat.

— Şi-ţi place mult?

— Mă 'nnebuneşte, nu altceva.

Il rugai să cânte. El îşi luă vioara în mână şi ne cântă o doină... Ii tremurau mânile, îi ardeau ochii în mânuirea arcuşului. Din seara aceea mi-l făcui chiar prieten. Veneà deseori la mine. Niciodată însă nu-i vorbii de iubirea cu Anica.

Intr'una din zile auzii că au fugit cei doi. Vestea mă întristă. Intrebai de dânşii, dar nu aflai nimic. Venì toamna şi eu în serile lungi şi negre, când vânturile jeluiau prin grădini, mă gândeam la iubirea lor şi ce s'au făcut ei. Zilele se scurgeau repede. Odată luai vorba cu stăpâna caselor, şi atunci dânsa, încreţindu-şi fruntea, bolborosì: «Auzi, domnule?! Am vrut s'o mărit, s'o văd la casa ei şi ea a fugit în lume, afurisita».

Erà în al doilea an. Slujba mi-o făceam mai

mult pe la ţară, pe drumuri plăcute, prin marginea satelor albe.

Vizitiul meu, un ţăran nu tocmai tânăr, mă fermecà cu poveştile lui.

Într'o dimineaţă, treceam pe lângă pădurea din B., când deodată aud ţipete de sitari. Întreb pe vizitiu. Ascultă şi el şi într'adevăr că nu mă înşelasem. Hotărăsc că la întoarcere, să ne abatem mai de vreme, poate ne-o cădeà ceva la pândă.

Erà pe la mijlocul lui Martie. Cerul erà limpede. Pământul mirosea a umezeală. Florile ne aţineau ici, colo, calea, par'că ne-ar fi şoptit: «Bine-aţi venit!». O căldură dulce plutea în văzduh, şi pe câmp o mişcare, un freamăt al vieţii de primăvară, pe care îl simţiai în sufletul tău, în inima ta.

Ne făcuserăm slujba şi acum ne întorceam grăbiţi spre cătunul din marginea pădurii. Eu strângeam puşca la piept, arzând de nerăbdare. Când intrăm însă pe rohatca satului, vizitiul îmi spune:

— Are să fie greu, cucoane, să stai la pândă, mai ales că nu cunoşti locurile.

— Atunci, ce-i de făcut?

— De, eu zic să ne abatem pe la Gavrilă Puşcaşu. Il ştiam că-i bun vânător, dacă o mai fi pe aici.

Fără a pierde vremea, vizitiul întoarse căruţa şi peste puţin ne oprirăm în faţa unei căsuţe sărăcăcioase.

— Măi Gavrilă! începù a striga vizitiul.

Aşteptăm. Tăcere...

Dacă vede aşa, se dă jos şi în puţină vreme

iată-l întorcându-se, cu un om mărunţel, dar bine legat. Străinul se uită la mine, mă măsură cât-va timp. Eu nu pierdui vremea, îi spusei ce vreau, şi dupăce se codì puţin, primì să mă însoţească.

Soarele apuneà când am ajuns la marginea pădurii. Vizitiul remase la căruţă, eu cu Gavrilă ne afundarăm în desiş. Pădurea era plină de lìnişte. Păşeam tăcuţi pe frunzele veştede, prin iarba subţirică, care răsăreà.

— Ai mai fost primăvara asta la sitari? mă întrebă puşcaşul într'o vreme.

— Nu.

El se uită la mine, îmi luă puşca, o privì şi dădù din cap.

— Ştiu că are bune oţele.

La o poiană, ne oprirăm.

— Iaca, vorbì Gavrilă, arătându-mi cu mâna; dacă vrei, stăi aici, dacă nu, dincolo.

Îşi scoase apoi tabacherea şi, după ce-şi răsucì o ţigară, se depărtă. Eu mă aşezai gata, la trunchiul unui copac. Acum cele din urmă raze se stinseseră. Pădurea se învăluià de o ceaţă uşoară. La zece paşi departe, curgeà Prutul. Apele turburi, glodoase, vâjâiau cu zgomot înnăbuşit.

Trecu multă vreme, fără să simt ceva din ascunzătoarea mea; apoi, deodată, când nici nu mă aşteptam, auzii deasupra capului o pâlpâitură. Ridicai puşca, dar până să pui la ochi, paserea perise. Voii să mă întorc, dar în clipa aceea altă pâlpâitură, la spate.

Trăsei şi sitarul căzù învârtindu-se, cu aripele întinse, cu sângele pe gură. Alte lovituri au fost mai puţin norocoase. Într'o vreme văzui că bătelişteа a încetat. M'apropiai de tovarăş, care stăteà ghemuit într'o tufă şi-l întrebai :

— Ce zici? Să mergem?

— Eu zic să ne dăm mai lângă mal, c'or să mai iasă.

Mi-ar fi fost şi ruşine să mă întorc numai c'o dihanie.

Abia ne aşezăm la trunchiul unui plop, şi dinspre partea dimpotrivă a pădurei s'auzì un zgomot de paşi. Amândoi întoarserăm capetele. Dintre tufe se zărì o femee.

Ţeranul o privì lung şi par'că voì să spue ceva. Eu îl întrebai.

— Pe cine o fi căutând?

— Ei, pe cine?... Pe bărbatu-so.

— Bărbatu-so?

— Da.

Îşi întoarse capul, se uită în desişul unde intrase femeia; şi vorbì :

— Ştiu că-i năcăjită, săraca!

— Da de ce?

— Hei! lungă poveste!...

— N'ai vrea să mi-o spui şi mie? îl întreb eu, cam mirat.

— Să ţi-o spun?... Bine!... Să tot fie vre-o doi ani, de când a venit în sat femeea asta şi cu bărbatu-s'o. La început nu-i prea băgam în seamă;

dar când am auzit că el ştie să zică bine din scripcă, îndată ne-am împrietenit, mai ales că n'aveam lăutari în sat.

«Cântà pela hori, pela nunţi, şi au strâns părăluţe şi din ce au mai avut ei, au făcut în scurtă vreme o casă. Anul trecut, nevastă-sa îi face o fată. M'a chemat şi pe mine la cumătrie şi, îţi spun drept, am petrecut aşa de bine, că n'oi uità nicicodată. Erà după Crăciun. La vre-o lună de zile şi mai bine, îl văd pe om supărat! «Ce ai?» îl întreb eu. El îmi răspunde: «Ce să am, bădiţă Gavrilă? M'au luat la oaste, la flotilă, pe cinci ani». Şi plecă oftând. A umblat băetanul încoace şi încolo, a cheltuit, doar l'or da în trupa cu schimbul, dar unde a fost chip! Toamna s'a şi dus. A dat Dumnezeu că s'a îmbolnăvit copila. Nevastă-sa singură şi necăjită, vai de ea, nu mai ştià ce să facă de supărare. Atunci îi trimite vorbă: «Vin Sandule, că moare copila». Şi a venit, săracul, într'o noapte, fără să-şi ceară voe. A stat o săptămână şi copila tot bolnavă.

«De la cazarmă, dacă au văzut că nu mai vine l'au dat dezertor!

«Au trimis vorbă în sat şi l-au prins. Două zile l-a ţinut închis primăria, şi zice că rău l-a bătut andarmii.

«Într'o seară, când să-l pornească în jos, cum s'a furişat, ce-a făcut, a scăpat din mâinile lor şi de frică a trecut Prutul. Iacă e luna de când pribegeşte dincolo. Într'o vreme auzisem că veneà

noaptea în sat; acuma, de când s'au pus jandarmii la pândă, vine numai până la mal şi de acolo vorbeşte cu nevasta».

— Şi el are să vie? întrebai eu.

— Dac'a venit nevasta, de bună seamă.

M'apropiai lângă mal. Un vânt rece veneà dinspre Basarabia. Aşteptam cuprins de nerăbdare... Apoi, pe drumul care duce la Leova zării o umbră înnaintând. Când ajunse la mal, se oprì. Erà linişte. Numai Prutul despicà liniştea cu mersul lui grăbit. Linişte..., apoi un glas tremurător, glasul unui suflet chinuit atinse inimile noastre...

— Anico-o!...

De pe malul nostru respunse femeia.

— Ce mai e pe acasă? întrebă el.

— Greu! oftă Anica.

— Dar tu, cum o duci? Nu vrei să te întorci?

El tăcù.

— Iaca eu m'am sfătuit cu oamenii, şi mi-au spus că, dacă ai venì, poate te-ar ertà.

Il văzui mişcându-se, încercând să se apropie.

— Zamfirei cum îi mai este?

— Ia... tot gogeşte!

Nu sfârşì bine vorba, femeea, şi din deal se văzù sentinela rusească, eşind din gheretă.

«*Nazat!*» strigă lăsând puşca în jos, de pe umăr.

Sandu făcù doi paşi îndărăt, gata să plece. Femeia, întinzând mâinile, începù să strige cu glas rugător.

— Sandule, de ce nu te hotărăşti să vii? Cum ai zis acuma câte-va zile?

— De!... ştiu eu ce să fac!? Las că voi vedeà eu...

Voì să mai spuie ceva, dar, văzând pe sentinelă că s'apropie, se depărtă.

Cele din urmă vorbe îmi pătrunseră cu durere în suflet. Stătui aşa nemişcat, şi nu ştiam ce să zic, nici ce să cred.

Femeia rămase acolo ca încremenită şi par'că tot mai aşteptà ceva.

Atunci sării dela locul meu şi înaintai spre dânsa, voind să-i vorbesc.

Dar până să ajung, se făcù nevăzută în pădure. Mă întorsei înapoi la puşcaş şi-i făcui semn să mergem.

Pornirăm încet pe cărarea îngustă şi tot drumul mă gândii la viaţa celor doi, şi ce greu trăesc mulţi pe lumea asta!...

DRAGOSTEA LUI VASILE.

DRAGOSTEA LUI VASILE

In amurgul acelei zile cerul era mohorât şi un vânt rece suflà pe Dunăre. Valurile loveau spumoase în maluri, aduceau crengi şi rădăcini de sălcii. In văzduh nouri sdrenţuroşi întunecau zarea. Corăbiile se frământau în ancore şi oraşul se perdeà într'o pânză de ceaţă.

Cei doi pescari, Vasile şi moş Irimia, stăteau în uşa colibei, privind în tăcere crestele spumoase. Bătrânul erà uscat, măruntel şi cu o leacă de gheb în spate; flăcăul înnalt, voinic şi bălan la faţă. Moşneagul după ce-şi scoase luleaua ş'o umplù de tutun, se lăsă pe o coastă în nisipul moale. Vasile luă ciorpacul şi scuturându-l, îl alipì de colibă. Se lăsă apoi jos, lângă moşneag, sumecându-şi pantalonii.

Moş Irimia de firea lui era un om vesel şi bun. In tinereţe nu se însurase. Pe Vasile îl luase de suflet, de la o femeie din Luncaviţa. Pe atunci vânà mai mult în bălţile Isaccei, cu Ruşii şi de aceea, cum prindeà puţin chef, numai ce-l auziai

înjurând pe ruseşte. Alte ori cădea într'un fel de duioşie şi atunci spuneà: «Măi Vasile! eu te-am crescut, te-am învăţat meşteşugul ca să te poţi hrăni şi tu în lumea asta!... Dacă oi muri, ai să-mi dai măcar la o lună un covrig de pomană!»

Acuma, de supărare, că nu vânaseră nimic, sta tăcut şi ascultà bufnelele valurilor, privind cum joacă luntrea în toate părţile. Trecù multă vreme. Amurgul rece, nouros coborà pe apă. Moşul se sculă şi zise:

— Ce zici, oare n'are să se potolească furtuna ca să putem vânà la noapte?

Flăcăul se uită în sus şi răspunse.

— Nu cred.

Moşul pufăì un văl de fum şi vorbì iar:

— Atunci, vezi, Vasilică, câtă făină a rămas, apoi să faci şi focul.

Flăcăul se aplecă şi intră în colibă. Moşul lungì privirea, cercând să desluşească malul Galaţilor. Se sculă, s'apropiè de luntrea care se frământà la mal şi luă dinlăuntru lopeţile. Flăcăul ieşì din colibă:

— Mai avem ca pe două zile.

Apoi începù să adune crăci de pe mal. Intr'un târziu, flăcări mari re ridicară pe malul plin de întuneric. In lumină se vedeau cele două chipuri. Pâlpâirile rumene luminau o margine de colibă. Gătejile trosneau sub ceaunul prins de pirostrii. Vântul bătea rece, mânà flăcările când într'o parte, când într'alta.

După ce borşul fu gata, flăcăul aduse o stra-

chină, turnă zama, puse mămăliga pe pânză, se traseră mai aproape, se descoperiră şi începură să mănânce. Multă vreme nu s'auzì decât sunetul lingurilor lovite de strachină.

După ce isprăviră, se'nchinară. Moşul aprinse luleaua, iar flăcăul trase o fugă la malul apei ca să-şi potolească setea. Se întoarse şi strânse blidele, apoi se lăsă lângă moşneag, pe când flăcările se mai potoleau şi cărbunii se stingeau în scânteeri de foc. Pe neaşteptate, din sgomotul valurilor, răsună o bubuitură şi o lumină mare, roşie, se văzù lunecând prin întuneric.

— Trebue să fie *Brăileanul*, vorbì moşul, întorcându-se cu faţa spre oraş.

— Chiar el e «turbatul!», n'auzi cum vueşte? rostì flăcăul...

— Când prinde el *forţă majoară*, nici trenul fulger nu-i stă împotrivă, vorbì moşul, luându-şi luleaua dintre dinţi.

Mai trecù câtva timp şi moşul grăi iar: «Când văd *Brăileanul* venind noaptea, mi-aduc aminte de o păţanie care era să mă coaste viaţa».

— Ce spui, moşule!

— Da, măi băete!

— Şi cum a fost păţania asta?

— Apoi să vezi...

Moşul se strânse mai aproape, se uită în jurul lui şi începù: «Pe atunci vânam în faţa Isaccei. In Galaţi veneam la săptămână, de desfăceam marfa. Ajungeam de obicei în zorii zilei şi plecam

noaptea. Acuma, într'un rând, plec eu către sară din Galaţi, după ce mai întâiu trag un chef sdravăn ; şi când ajung în dreptul *Pisicei*, ca nici-o dată, las lopeţile şi mă tolănesc cât eram de lung în luntre. Cât oi fi dormit, nu ştiu. Atât îmi aduc aminte că am sărit spăriat într'un sgomot de glasuri şi flueräturi. M'am repezit la lopeţi, am vrut să cârmesc, dar n'a fost chip. Namila de vapor a dat peste mine şi eu m'am văzut de odată în fundul apei. Am eşit cu greu la suprafaţă, începui a strigà, dar cine să m'audă în pustiul acela! Incepui a înnotà, doar voiu ajunge la mal. Dar şivoiul erà aşa de tare, că în puţină vreme mă luă la vale. Apa îmi intrase în strae, în ciobote şi mă trăgeà la fund. Mă munceam din răsputeri cu mâinele, dar nu erà nici un chip, — şi erà un întuneric de nu mai zăream nimic şi răceala mă tăià la os... Imi pierdusem curajul, şi acuma, de ostenit ce eram, nu aşteptam decât să mă prindă *cârceii* şi să cad la fund. Dar a fost, se vede, vrerea lui Dumnezeu să scap cu viaţă. Pe când mă luptam aşa, iată că zăresc luminile din Reni. Strig atunci din toată puterea. Nu trece mult şi văd o luntre înnaintând spre mine. S'aud din lăuntru glasuri, pe urmă unul întinde o cange; m'apuc de dânsa şi fui tras în barcă. M'au dus pe mal, mi-au dat rachiu, m'au schimbat de strae şi m'au culcat bieţii oameni în culcuşul lor cald. A doua zi m'am sculat bine, sănătos şi când m'am uitat la cei doi...

Cine crezi că erau? Un duşman al meu, cu care odată ajunsesem la cuţite».

Moşul tăcù ducându-şi mâna la frunte.

Flăcăul întrebă:

— Da' luntrea ai găsit'o?

— Găsit la vre-o trei zile într'o salcie şi erà stricată, de abia am putut'o drege.

— Şi-i de mult păţania asta?

— De mult, Vasile. Pe atunci era Basarabia a noastră.

O suflare de vânt trecù printre tufele verzi. Moşul îşi scutură luleaua, se sculă şi intră în colibă. Flăcăul se apropiè de mal şi rămase gânditor, cu ochii duşi în luminile portului.

Cât de lungi i se păreau acum minutele, până să-l vadă pe moş adormit. Cum s'ar fi suit în barcă şi cum ar fi sburat tocmai la Maria! In nerăbdare, braţele voinicului se întinseră şi luntrea fu urcată puţin, ca să nu facă sgomot. Se apropiè apoi de uşa colibei, privì la moşneag, pe urmă se întoarse, şi cu paşi rari începù să măsoare nisipul umed. Noaptea creşteà neagră şi vântul clocoteà în întinsul papurii. Valurile plângeau tot mai cu putere. De departe, portul cu luminile-i colorate ridicà de-asupra văzduhului un brâu de lumini. Felinarele singuratice clipeau în depărtări şi prin noaptea valurilor, când şi când se târà o dîră de foc.

Deodată în mijlocul apei, s'auzì bătând un clopot. Vasile aţintì urechea, s'apropiè din nou

de colibă, privind la moşneag care acum dormeà horăind. Luă lopeţile, îşi suflică pantalonii şi apropiindu-se, împinse luntrea cu putere. Din câteva isbituri lotca făcù un ocol şi porni săltând cu voioşie. Flăcăul se aplecă, întinse braţele şi începù să mâne mai tare. Innainte nu se vedeà nimic. Inapoi rămase malul, tăiat ca o fâşie. In nerăbdare de a ajunge mai curând, întorceà capul, potriveà cârma din mânuirea lopeţilor, opunându-se cu putere şuvoiului, care voià să-l târască între lanţurile şlepurilor.

Când ajunse la mal, erà tăcere. Corăbiile dormeau pe luciul valurilor scăldate de lumina becurilor, perzându-şi umbrele în întuneric. Vasile sărì din luntre şi se depărtă printre sacii de marfă. Stătù puţin în loc, apoi începù să se plimbe nerăbdător, prin faţa cărbunăriei.

De odată auzì o portiţă deschizându-se. Se întoarse. O umbră alunecă spre el.

— Tu eşti, Marie?

— Da...

— Ce mult ai zăbovit...

— Ce să fac! dacă n'am putut, vorbì fata.

Coborâră amândoi scările de peatră.

— Ce-ai mai făcut astăzi? o întrebă flăcăul, apucând'o de mână şi uitându-se cu dragoste în ochii ei.

— Ce să fac?... Am făcut măncare, am lucrat... dar tu?

— Eu am stat de geaba. Cu furtuna asta unde a fost chip să prind vre-un chitic!

Zicând vorbele acestea, flăcăul îi puse mâna pe umeri.

«Ţi-i frig?».

— Nu.

— Atunci dă-ţi şalul la o parte, ce, te ascunzi, parcă-ai fi o cadână.

Fata se uită la el, şi-i puse mâna pe haine.

— Tare eşti ud de apă!

— Da, m'au stropit valurile, răspunse el, cuprinzând-o de mijloc.

O căldură dulce îi cuprinse întreaga fiinţă. Se uită galeş în ochii ei.

— Mă iubeşti tu, Mario?

— Ei, ce fel de vorbă!... nu ştii?

— Şi n'ai să te dai niciodată în dragoste cu altul?

— Par'că mă cunoşti de eri de-alaltăeri, Vasile?

El râse.... «Adevărat.... par'că nu te cunosc!». Şi-o strânse de mână, cu putere...

— Stai binişor, omule!

Vasile o strânse mai tare.

— Ţip, Vasile.

— Ţipă, de-ţi dă mâna... hă, hă!...

Maria încreţi din ochi, se aplecă ca să scape din mâna lui. Pe malul negru pătruns de o lumină slabă, umbrele se aplecau, se lungeau până în apă. Flăcăul îi dete în sfârşit drumul.

— Aşa-i că am putere?

— Da ce, oare ai să te pui cu mine?

— Doar nu mi-am pus eu toată *forța!* ce crezi!

Rămaseră, uitându-se unul la altul. Vasile își alipì gura și un sărut nebun, apăsat, de par'că-ar fi vrut să se sature, răsună pe obrajii fetei.

Maria rămase moale, gânditoare, fără să zică o vorbă. El se întoarse, privì spre Dunăre, căscă și par'că nu știà ce să întrebe. Pe neașteptate, deodată, o întrebă:

— La ce te gândești, Mario?

— La ce să mă gândesc?! Nici eu nu știu! Doar atâta: că astăzi a venit pe aici, unu' Iani... iee-l dracu. Și mă tot îndemnà să merg cu el peste Dunăre.

— Ce-a spus? răcnì Vasile, înnăbușit.

— Poi nu-ți spun?... Ci-că să merg peste Dunăre.

— Ei, îți place?! gemù Vasile izbind cu piciorul în nisip.

Fata îl apucă de mână:

— Nu te înfurià așa...

— Cum să nu mă 'nfurii, când aud astfel de vorbe?

— Par'că eu mă uit la el.

— Nu. Să-mi spui ce fel de om e?

— E nalt, și umblă cu o barcă.. Lebăda...

— Las'că-i dau eu de cheltuială. L'oi învățà eu minte.

— Vasile, să nu faci *scandal!* Ce vrei, să ne știe tot portul?

— Dar cum să se lege de tine, păcătosul, nu ştie că eşti amanta mea?

— Aş!... de unde să ştie? Eu nu mă uit la el... şi atâta tot...

Flăcăul se mai domolì. Totuşi, în sufletul lui, vorbele astea îl rodeau.

Se mişcà în tot felul, scormoneà nisipul cu piciorul şi căutà parcă ceva prin noapte.

Maria îl privì cu mirare:

— Vezi, erà mai bine să nu-ţi fi spus.

— Nu te supărà, Mario! Aşa sunt eu până îmi trece ciuda, — şi-o cuprinse de gât şi o netezì pe obraz.

Fata schimbă vorba, întrebând:

— Mâine unde pescuiţi?

— Nu ştiu, unde-o vrea moşul.

Valurile loveau mereu în cheiu. Câte un răsunet greu le rupeà vorba.

Stătură aşa multă vreme şi par'că nu ştiau ce să-şi mai spue.

— Ce face tatăl tău? întrebă el într'o vréme.

— Ce să facă! tot bolnav, cum ştii. Zile multe n'are el... văd eu!

— Ferească Dumnezeu, Marìe! Nu te mai gândì la aşa ceva.

Un sgomot de paşi le rupse vorba. Spăriaţi, amândoi întoarseră capetele.

— Gardianul, şoptì Maria. Pleacă-te jos.

Flăcăul lungì gâtul.

«Pleacă-te, vorbì ea a doua oară, trăgându-l

de mânecă. Vasile se lăsă în genunchi. In întuneric, cei doi se strânseră grămadă după o movilă. Inimile le băteau cu putere şi răsuflările calde le veniau în gură.

Pe cheiu, în lumina focurilor, se văzù o matahală de om, păşind rar. Ciobotele lui răneau liniştea.

— Ce te temi aşa? şoptì flăcăul.

— Cum să nu mă tem; vrei să mă spue la toată lumea?

Maria, spunând vorbele acestea, se făcù mai mică. Omul cu mantaua pe umeri, se oprì parcă ar fi ascultat ceva, apoi se perdù în întuneric. Flăcăul se sculă în picioare şi vorbì uşurat:

— S'a dus.

Maria, tremurând, se ridică şi ea.

Scuturându-şi nisipul de pe strae, Vasile s'apropie de luntre.

— Te duci, Vasile?

El dădù din cap:

— Ei, par'că n'aş mai stà... dar mi-i de moşneag.

— Zău, crede-mă că-ţi duc grija, când văd Dunărea furioasă.

Flăcăul o apucă de bărbie şi zise zâmbind:

— He, hei! de asta să mă tem eu? Şi-şi dădù pălăria pe ceafă. Să vezi la mare ce-i. Aici e jucărie.

— Da, am auzit că-i rău pe mare.

Vasile se duse spre barcă, potrivind lopeţile.

Apoi se întoarse înnapoi, o cuprinse de mijloc, ca un nebun. Se sărutară cu tot focul tinereţii lor şi câteva clipe rămaseră nemişcaţi, pătrunşi de beţia acelei iubiri. În sfârşit, Vasile îşi desfăcù braţele.

— Noapte bună! Ii zise, sărind in luntre şi apucând lopeţile.

II.

A doua zi după întâlnirea cu Vasile, Maria se sculă dis-de-dimineaţă. Erà supărată, din pricină că tatăl său se văitase toată noaptea de dureri. Eşì din casă, se uită spre cheiu, şi începù să mături ogrăcioara mică. De douăzeci de ani trăiau în căsuţa aceea, căsuţă, unde tatăl său erà paznic. Erà un om înnalt, cu favorite şi suferea veşnic de stomac. Când îl apucau durerile, câte trei zile nu eşià din casă. Cu legături de tot felul la cap, la stomac, sta întins pe pat, în odăiţa mică şi se văità, pe când Maria trebuià să facă toată treaba în locul lui. Bătrâna erà o femeie grasă, ciupită de vărsat, cu faţa buccie, şi rea de gură. Acuma, cu boala lui bărbatu-său, erà foarte năcăjită. De multeori, în disperare, ridicà braţele în sus şi oftà: «Rămânem pe drumuri şi ce ne facem?» Iar Maria îi ziceà: «Taci, mamă, ce te vaiţi aşa? Are să te audă, şi ştiu că-i faci rău». Ea răspundeà supărată.

Cărbunăria erà aşezată chiar pe malul Dunării. O ogradă, împrejmuită cu gard înnalt erà, plină de

cărbuni. Iar o ogrăgioară mai mică, împrejurul căsuţei, erà despărţită de rest cu un gard de ostreţe. Acolo aveà Maria o mică grădiniţă, îngrijită de mâna ei. Când vântul veneà cu mânie, răscoleà praful de pe cărbuni şi-l trânteà cu putere în uşa chichineţei. Din această cauză, căsuţa nu puteà fi curată, măcar că erà îngrijită. Pereţii erau cerniţi, iar pe acoperiş, praful negru stăteà în straturi destul de groase. Găinile şi pisica, mai nu le puteai deosebi. Chiar şi cei trei erau cam bruni. Cele câte-va găini, erau slăbiciunea paznicului. Când eşià din casă şi erà sănătos, le chemà, le desmerdà, dându-le fărimituri de mămăligă rămase dela masă. Apoi luà ghitara, s'aşezà dinnaintea porţei şi degetele slabe alunecau pe coarde şi lin, s'auzià «Valurile Dunării». Tăceà apoi privind amurgul; ascultâ freamătul vieţei din port, ascultà cântecile marinarilor dela vapoare şi urmăreà bărcile care lunecau pe luciul apei. Când se întunecà, intrau în chichineaţă şi se culcau. Aşa îşi duceau vieaţa în timpul verii.

Iarna, când vânturile Dunării plângeau printre gheţuri, se îngrămădeau cu toţii în chichineaţă. Acolo făceau de mâncare, acolo spălau şi din pricina asta aerul erà greu. Bătrânul plecà câteodată în port şi se duceà la vre-o cafenea. Aci, după ce întrebà ce mai e prin lume, bea un ceai şi se întorceà acasă. In vieaţa lor, bucurii nu prea simţiseră. Singură Maria erà ceva mai veselă. Erà o fată frumoasă, sdravănă, cu ochii negri şi cu nişte

sprâncene care te furau. Bătrânul ţineà mult la dânsa şi de multeori se certà cu nevastă-sa pentru ea, mai ales acuma de când bătrâna prinsese de veste despre dragostea ei. Fata îl iubeà pe moşneag şi n'ar fi eşit pentru nimic în lume din cuvântul lui.

Cu Vasile, Maria se cunoscuse într'o seară de vară, şi de atunci inimele lor se legară pentru veşnicie. De-ar fi fost ploaie, ninsoare, ea l-ar fi aşteptat şi Vasile pentru nimic în lume nu puteà să întârzie.

In dimineaţa aceea, după ce isprăvise de măturat, îşi luă o basma şi pornì în târg. Când se întoarse, soarele se ridicase deasupra munţilor din faţa Galaţilor şi umpleà văzduhul cu o lumină caldă. Pe apă, în adierea răcoroasă a vântului, se legănau bărci negre şi dela caicele murdare, turcii sdrenţeroşi descărcau pietrile în roabe mici. Marinarii se ridicau pe catarguri, întindeau pânzele la soare şi din înălţime vorbeau celor de jos.

Maria stătù o clipă în loc şi privì în depărtarea malurilor verzi, doar o zărì barca lui Vasile.

Intr'un târziu, pe când oala fierbeà pe soba de tablă, i se părù că vede în mijlocul Dunării un vapor, care trebuià să vie la cărbunăria lor. Eşì pe chei, îşi duse mâna la ochi şi nu se înşelă. Se întoarse supărată în casă de vestì şi pe bătrân. Vaporul făcù un ocol mare, îşi îndreptă botul încet, încet, spre cheiul din faţă. Când fu aproape de mal, îşi contenì mersul. Cu un hârâit

greu ancora căzù la fund. Pe punte începù fierbere şi sgomot de glasuri. De lângă cheiu săriră oamenii grăbiţi, iar dela *Bursa* şi din toate fundăturile, hamalii începură să năvălească într'o goană nebună. Probèla se apropiè. Odgoanele fură aruncate şi oamenii se năpustiră asupra ghilelor, dându-şi ghionturi şi înjurând. Maria eşì în mijlocul muncitorilor, începând să dea porunci. Săreà grăbită în toate părţile, se ridică apoi pe punte şi privì în fundul hambarelor. Venì jos şi după ce poruncì să deschidă porţile, hamalii începură să care cărbunii în coşuri.

Care nu-i fu mirarea când văzù pe Iani, venind cu un om dela *Aghenţie*, ca să stea la control. Iani înaintà ţanţoş, şi dete bună ziua. Se oprì dinnaintea cântarului şi începuù să numere. Maria nici nu voià să-l ia în samă şi eşì în faţa oamenilor care înnaintau în două şiruri şi însemnà într'o condică numărul coşurilor.

Praful începù să se ridice în valuri şi căldura să se întărească. Iani, de lângă cântar, trăgeà cu coada ochiului la fată şi uneori se aplecà dinnaintea hamalilor să-şi caute de vorbă.

Multe şiruri trecură, multe coşuri se descărcară şi el tot timpul stătù fără să vorbească un cuvânt cu Maria. Pe puntea vaporului macaralele ţipau.

De la o vreme Iani perdù răbdarea. Se apropiè de fată şi începù să-i vorbească: «Domnişoară, mai hodiniţi-vă şi lăsaţi-mă pe mine în locul dumneavoastră».

— Mulţumesc, dar nu pot.

— Cum, n'aveţi încredere în mine! n'am venit dela *Aghenţie?*

— Nici nu erà nevoie, când eu sunt aici.

— Aşa-i, dar e păcat de dumneavoastră! Vă stricaţi faţa cu praful, răspunse Iani, răsucindu-şi şiret mustaţa.

Maria dădù din cap şi pornì iar printre hamali, gândindu-se. «De unde-i mila asta?».

Soarele ardeà acum de-abinelea. In adâncul apei fierbeau lumini de aur, iar apa se isbeà de mal, în valuri uşoare. Cerul erà albastru şi numai ici, colo, în întinderea mare, se făceau drumuri de nouraşi cenuşii.

Muncitorii mergeau din ce în ce mai tăcuţi. E-rau mari ca nişte draci şi numai ochii se mai puteau deosebì. Câteodată unii se opreau să se odihnească, şi atunci auziai pe dragoman strigând la ei.

Cărbunăria vuià mereu şi praful se înnălţà ca o pânză de ceaţă, neagră.

Maria, obosită, se lăsă pe o bancă aflată lângă poarta magaziei. Faţa ei albă, acuma erà de necunoscut. Stătù puţin, apoi se ridică şi deschise uşa chichineţei.

Inăuntru, bătrânul, întins pe pat cu faţa în sus, gemeà din greu.

Se oprì înaintea patului. Bolnavul o simţì şi, ridicându-şi pleoapele, întrebă cu voce slabă:

— Cum merge descărcatul?

— Bine, tată.

— Dar din partea Aghenţiei cine a venit?

— Unu' Iani.

Bătrânul nu mai zise nimic. Pleoapele i se închiseră obosite şi începù să geamă iar. Cu ochii în lacrămi, fata luă o petică, îşi şterse faţa şi eşì.

— Aţi lipsit dela post, domnişoară, vorbì râzând, Iani.

Maria, de data asta, se uită supărată.

— Vă face rău vorbele mele? întrebă el....

Ea nu răspunse.

— Poate sunteţi bolnavă!

— Nu, dar e bolnav tata.

— Cum se poate?

Iani clătină din cap:

— Mai este mult? întrebă Maria după o tăcere lungă.

— Foarte puţin, domnişoară. In sfârşit, scăpaţi; dacă voiţi, vă puteţi duce.

— Nu, mulţumesc.

Iani îşi răsuceà mustaţa, surâzând. Strigătele se auzeau tot mai slabe. Maria se uită la movili, rotì ochii prin condică, apoi se duse de se aşeză la umbră, pe bancă.

— Dacă nu vă supăraţi, domnişoară, am să vă întreb ceva.

— Poftim, de ce nu.

— Am auzit că aveţi de gând să vă logodiţi.

Maria făcù ochii mari şi se uită mirată la el.

— Şi de unde-ai auzit dumneata aşa ceva?

— Treaba mea.

— Spune, domnule Iani, de unde ştii?

El dădù din cap, foarte fericit. Fata deveniă din ce în ce mai curioasă.

— Acei care ţin la dumneavoastră ştiu totul, vorbì el serios.

Vorbele acestea pline de înţeles, făcură pe Maria să nu mai zică o vorbă. Lăsă pe Iani şi se duse pe cheiu.

Ceasul din urmă trecù cu mare greutate. Când hambarele se goliră, un chiot de bucurie isbucnì din piepturile muncitorilor. Sdrobiţi de oboseală, aruncară coşurile. Unii se îndesară în cărbunărie, iar alţii fugiră pe malul apei, pentru a se curăţà. Pe urmă se făcù plata şi fiecare îşi căută de treburile lui.

Iani, după ce făcù cu fata numărătoarea coşurilor şi a tonelor intrate, îşi scoase şapca, salutând:

— Respectele mele, domnişoară.

Fata îi mulţumì, mai stătù o clipă, voì să mai spue cevà, dar urmând a se închide porţile, se depărtă.

Maria intră în casă şi se spălă de praful negru. Se gândeà la Vasile şi parcă nu ştià de trebue să-i spue sau nu, că a fost Iani la cărbunărie.

III.

Câteva zile de suferinţă şi bătrânul murì. Il îngropară într'o după amiază, pe o arşiţă grea. A-

cum, în chichineaţa săracă, cele două suflete, stăpânite de durere, se priveau într'o tăcere de mormânt, cu feţele umflate de plâns. Vedeau bine, că orişice nădejde s'a dus pentru ele. Unde să se ducă? La cine să ceară ajutor? N'aveau pe nimeni! şi acum, în ceasurile acestea de desnădejde, ce bine le-ar fi priit o inimă binevoitoare. In prima zi, după moartea bătrânului, stătură tot timpul în pat, cu feţele îngropate în perne. A doua zi trecù la fel; iar în dimineaţa celei de a treia, când mintea începù să-şi înlăture negurile, abea atunci putură să vadă în ce nenorocire mare sunt.

Erà o dimineaţă liniştită. Soarele prietenos se furişà printre geamurile mici, vărsând o ploae de raze pe duşumele şi lucrurile aruncate în cea mai mare neregulă. Un miros greu de boală pluteà încă, în încăperea săracă.

Bătrâna, care mai tot timpul nu vorbise nimic, se sculă, se apropie de fată şi-o întrebă.

— Ce ne facem, Mario?

— Eu ştiu!... Ne-om duce la lucru.

Bătrâna începù a plânge, punându-şi mâinele în părul neorânduit...

— Lasă, mamă, ce te mai plângi de geaba!

— De ce mă plâng? Iaca, mâine ne dă afară?

— Poate ne-o mai îngăduì.

— Ne-o ingădui... spui tu... Dacă m'ascultai pe mine, nu erà aşa.

— La ce mă mai amărăşti degeaba?!

— Te amărăsc.... unde ţi-e logodnicul, să-ţi dea un ajutor? Nici la moartea lui tatu-tău n'a venit.

Fata se uită cu durere, se ridică din pat, şi răspunse.

— A fost la Pisica; de unde să ştie?

— La Pisica,... Da... la Pisica... pufnì bătrâna.

Incepù apoi să se învârtească prin casă, negăsindu-şi locul. Ochii mici, vârâţi în fundul capului, priviau rătăciţi în jurul ei. Suferise o viaţă întreagă şi acuma se gândeà la nouă suferinţă. Un fior de durere îi străbătù tot corpul, şi un oftat lung îi sbuciumă sufletul.

— Hm... dacă-ai fi luat un băet bun, ar fi fost de un sprijin bătrâneţelor mele.

Maria, fără să răspundă, îşi luă o broboadă pe cap şi eşì.

Se întoarse peste puţin, şi bătrâna, cum o văzù, începù să strige:

— Ce, ai cumpărat pepene?

— N'am avut parale mai multe ca să iau şi altceva.

— Iaca surtucu ista, să-l vindem.

Apoi se 'ntoarse mănioasă, strigând:

— Dă 'ncoace pepenul şi sfertul de pâne.

Fetei mai că-i veneà să plângă. Niciodată n'o văzuse pe măsa aşa de rea. Acuma toate se spărgeau în capul ei.

Bătrâna rupse în grabă pâinea, luă pepenele şi începù să mănânce grăbită, pe când zama roşie i se scurgeà pe barbă în dâre lungi.

— Vino de mănâncă şi tu, clefăì ea.

Maria luă o felie de pepene şi o bucată de pâine, muşcă de câteva ori, dar se oprì. Lacrimile îi veniră din nou în ochi şi îmbucăturile par'că nu mai puteau merge pe gât. Ieşi în cărbunărie, se aşeză pe o movilă, rezămându-şi fruntea în mâni. Erà aşa de amărâtă în clipele acelea, încât îi veneà să se arunce în Dunăre, şi să scape de toate necazurile. Singura speranţă erà Vasile, şi el nu venise de atâtea zile. In durerea ei, o coprinse un fel de ciudă în potriva lui. Apoi, cu încetul se potolì şi ciuda îi trecù. Multe îi veniau în cap: dacă n'ar fi bine să intre într'o fabrică, să închirieze o casă într'o mahala, să strângă câteva parale şi să se vadă scăpată şi cu nunta. Gândul acesta o mai liniştì şi par'că o mulţumire ii trecù prin suflet. Rămase multă vreme, cu ochii duşi pe luciul apei.

Ziua erà aproape de sfârşite. Cerul se întunecase şi norii mohorâţi călătoreau prin văzduh. Picături de apă cădeau rar pe pământul înfierbântat. Din port veniau murmure şi glasurile hamalilor înfierbântaţi de muncă. Deodată vântul începù să bată mai tare, năpustindu-se nebun în cărbunărie.

Maria reintră în chichìneaţă. Bătrâna trântită pe pat.

— Unde-ai stat atâta?

— In cărbunărie.

— Cum îţi pierzi vremea, Marie. Mai stăteai aici şi ne sfătuiam unde să ne ducem.

— Lasă, mamă, nu mă mai chinuì aşa. Am să mă duc la fabrică să lucrez şi n'ai să suferi.

— Să te duci. Aici te-ai gândit bine.

— Da' nu ştiu pe cine să 'ntreb, cum e rostul, zise fata cu grabă şi ochii ei negrii ţintiră cu curaj în ochii măsei.

— Este aici în mahalaua Sf. Gheorghe o femeie care are două fete la fabrică, pe ele să le întrebi.

— Am să mă duc chiar astăzi.

— Apoi să te duci.

Abia isprăviseră vorba şi un ropot de ploaie răsunună pe acoperiş. Stropi de apă prinseră a bate în geam. Intr'un târziu încetă şi vremea se mai răcori.

Noaptea se lăsà repede şi stelele sclipeau voioase pe cer. Bătrâna adormì îmbrăcată. Maria ieşì binişor pe uşă, intră în cărbunărie şi de-acolo pe chei. Corăbiile şi vapoarele stăteau nemişcate lângă maluri. Tăcerea era aşa de mare, încât şi o şoaptă s'ar fi auzit. Pe maluri, tolăniţi pe coaste, plutaşii dormeau lângă focurile topite în spuză.

Maria, după ce scoborî scările de piatră, se învârtì o bucată printre loazbele răsturnate, apoi se lăsă jos. Ridică din când în când capul şi privià nerăbdătoare în lungul apei. Intr'o vreme i se părù că vede o umbră, lunecând în întuneric. Se ridică grăbită. Nu se înşelase. Umbra creşteà prin valuri şi se apropià mereu. Mai trecù puţin, şi iată că deodată luntrea se arătă lângă mal. Apoi trupul

voinicului se ridică pe jumătate, întinse o lopată şi trase la mal.

— De când te-aştept! vorbì încet fata, pe când el se dădeà jos.

— Abia adineaoare am venit dela Pisica.

Maria se uità la el şi-şi duse mânile la ochi.

— Ce-ai tu? şi-o apucă de mână.

— Ei! nu ştii ce-am păţit noi!

— Nu ştiu. Ce este?

— A murit tata! şi fata începù a plânge.

Flăcăul rămase ca trăsnit. O clipă nu putù să deschidă gura. Maria plângeà înnăduşit lângă el. In sfârşit, Vasile zise:

— Mare păcat! Şi când? Cum?

— Acum trei zile.

— Ei îţi place! Şi eu să nu ştiu nimic! zise el, clătinând din cap.

— M'aşteptaţi de două zile? Par'că a fost un făcut. Dacă ştiam... nu veniam eu fuga!

Stăteau unul lângă altul, pe mal, cu ochii în jos.

— Ştii, Vasile? Patru zile a zăcut. Din sara ceea când ai venit tu şi-ai spus că pleci la Pisica, a căzut într'un fel de leşin. Pe urmă l-a apucat vărsăturile şi a treia zi şi-a dat sufletul.

Cuvintele, spuse rar şi sbuciumat, treceau cu fiori de durere prin suflete.

— Ce bătae a lui Dumnezeu! vorbì flăcăul.

Fata îl privì lung şi nu ştià cum să-i spue toate câte gândià.

— Ce stai aşa?

— Ei, Vasile, e rău! Iacă ne dă afară din casă mâine poimâine; şi m'am gândit să intru într'o fabrică. Bine c'ai venit să-ţi spun.

— Cum, să te duci la fabrică? Asta mă supără.

— De, Vasile, dar n'avem nici ce mâncà.

— Bine, nu v'am spus că vă ţiu eu?

Flăcăul se mai gândì puţin şi deodată isbucnì.

— Da' dacă aş intrà eu paznic la cărbunărie.

— Asta ar fi bine. Şi mamii i-ar plăceà.

Flăcăul, din ce în ce mai mulţumit, urmă:

— He, mâine mă duc la *Aghenţie*, am un prieten acolo şi am să intru uşor.

Făcând câţi-va paşi, se apropie de luntre, de unde scoase un somn mare.

— Chiar bine-ai nemerit, Vasile, pe mâine nici n'aveam ce pregătì.

— Atunci să vă dau şi ceva de cheltuială.

Scoase caţiva gologani şi-i dete fetii.

— Uite ici, Mario, ce-am să-ţi mai spun. Să nu uiţi să spui şi mamii tale c'am să viu mâine.

— Cum se poate să uit!?

Zicând vorbele acestea, o netezì pe frunte şi fata sta nemişcată lângă umărul lui, simţind o căldură dulce.

Valurile loveau în cheiu şi stelele luceau tremurător, târând dâre de argint pe undele negre.

IV.

Cei doi pescari se sculară înainte de răsăritul soarelui. Moş Irimia, în uşa colibei, pufăià din lu-

lea şi priveà la Vasile, care, lângă malul apei, încărcà cârligele. Flăcăul însă n'aveà nici o tragere de inimă. Puneà câte-o bucată de râmă în undiţă, pe urmă sfoara îi cădeà din mână şi rămâneà cu ochii duşi în zarea portului. Nu dormise toată noaptea şi acuma, în limpezimea dimineţei, se gândeà la moşneag, la viaţa lui de pescar, pe care, fără vorbă, trebuià s'o părăsească.

Soarele se ridicà în spatele mlăştinilor şi stropià cu o scânteere de foc apa.

Valurile de ceaţă alburie se ridicau pe maluri. Oraşul deşteptat, începeà să lucească în lumină. Dunărea curgea liniştită, murmurând duios. Prin papura verde, prin ţipirigul înflorit, strigătul păsărilor de baltă înfiorà zarea.

Pe la şlepurile sricate, rezemate pe mal în proptele zdravene, lucrătorii începură a venì somnoroşi. Vorbeau încet şi se pregăteau să se ridice pe scânduri. Trecù un timp şi focuri mari s'aprinseră. Smoala fierbeà în cazane, ciocanele prinseră a bate din ce în ce mai des, iar răsunetul muncei umplù de zgomot toată întinderea.

Vasile în timpul acesta nu încărcase nici jumătate din cârlige.

— Grăbeşte-te, Vasile, strigă deodată moşneagul.

Flăcăul de-abia se urnià.

— Are să ne apuce amiaza!

— Ce atâta grabă, moşule, doar e vreme.

Moşul se ridică încet, şi venì la mal. Privì câr-

ligile şi clătină din cap: «Nu mai mâncăm noi peşte!»

Flăcăul se uită la el şi parcă fu gata să-i vorbească.

Se oprì la gândul că cine ştie ce-i zice moşneagul şi nici chip să mai ia pe urmă luntrea. Ştià el că moşneagului n'o să-i pară bine. Acum, după atâţia ani, când e aproape de mormânt să-l lase singur? Dar el nici nu se gândeà, nici îi păsà de una ca asta. În sufletul lui ardeà dorul de a se puteà vedeà cât mai în grabă lângă Maria.

După ce undiţile fură gata, moşul aduse din colibă cele trebuitoare şi se urcă în luntre. Vasile parcă nici nu se puteà mişcà. Cu chiu, cu vai dezlegă luntrea şi se suì şi el înăuntru. Trase de câtevaori din lopeţi şi deodată se oprì.

— Ce stai, măi băete?

Vasile dintru'ntâi nu putù să vorbească. Erà schimbat la faţă şi mâinele-i tremurau pe lopeţi.

— Ce ai, Vasile? întrebă moşneagnl din nou.

— Moşule, eu nu merg, bâlbâì el şi rămase nemişcat.

— Ce fel de vorbă-i asta?

— Nu mai merg la pescuit.

Bătrânul rămase ca trăsnit. Se uită lung şi nu-i veneà a crede.

— Vină-ţĭ în fire, Vasile.

Flăcăul dădù din umeri.

— Dacă mi-am pus în gând să mă însor... ce să fac!

— Ţi-ai pus în gând să te însori? Ha! ha! ha! bravo, măi Vasile, începù să râză moşul. Şi când e nunta?

— Apoi nunta mai târziu, dar eu trebue să merg chiar astăzi să capăt *serviciu*.

—Cum? tu te laşi de pescărit?

— Dacă aşa a venit *momentu*.

Bătrânul nu ştià ce să spue. I se păruse glumă, dar acuma vedeà că treaba-i în serios. Îşi luă luleaua în dinţi şi întrebă:

— Bine, Vasile, de când dragostea asta? Fă-mă să înţeleg.

— De când e? He! e de mult moşule!

Şi începù să povestească: de când o cunoaşte pe fată, cum se întâlneau, cum a murit tatu-său şi cum el trebue să le ajute.

Moşneagul, mişcat, ascultà cu ochii aţintiţi în zare, povestea flăcăului. Când Vasile isprăvì de spus ce aveà pe suflet, bătrânul se ridică şi-l bătù pe umeri:

— Dacă-i aşa... Dumnezeu să-ţi ajute, măi băete!

Flăcăul îi sărută mâna, vorbind.

— Cred, moşule, că de acuma vei merge cu mine, că dă... la casa mea nu ţi-o fi rău.

— Nici eu nu ţi-oiu fi de stricăciune; cât-oiu puteà să câştig din undit, tot în casa ta am să aduc.

Flăcăul, foarte bucuros, se aşeză la lopeţi şi trase luntrea la mal. Se deteră jos, apoi începură să se pregătească de plecare.

V.

Încă de dimineaţă, Maria sta la geam, aşteptând pe Vasile. Cum gândeà ea lucrurile şi cum ieşise... «Ca să mai intre paznic, nici vorbă! Ce să facă? Cum să-i spue lui Vasile că altul i-a luat înnainte? Ce va zice el?» Tot gândindu-se, se uità mereu, mâhnită, pe geamul scăldat de lumină de unde se vedeà Dunărea.

Măsa, cu care vorbise de cu seară, erà foarte supărată, mai ales când venise omul dela *Aghenţie*. Îi spusese de planurile ei, şi dânsa ii zise: «Iaca ce fel de barbat vrei să-ţi iei. Nici n'a fost în stare să intre ca paznic. Nici să nu-mi vorbeşti de el.» Acuma, când se uità la fată, parc'o străpungeà cu privirea.

Cu încetul, soarele începù să ardă. Maria, nerăbdătoare, eşià dese ori pe cheiu, doar l-o găsì pe Vasile. In sfârşit, aproape de prânz, văzù luntrea. Se furişă printre lemnăriile îngrămădite, şi ieşì înnaintea flăcăuluĭ.

— Ei, iaca, vezi? Am venit.

— Cam târziu, Vasile.

— Păi de, până ce-am încărcat lucrurile, a trecut o bucată.

Maria nu ştià ce să răspundă. El voì să spue ceva, dar observând pe fată, că-i supărată schimbă vorba:

— Ce stai aşa! S'a mai întâmplat ceva?

— N'am avut noroc, Vasile! A intrat în locul tău Iani.

— Cum se poate?

— A venit astăzi, dimineaţă, un om dela aghenţie, şi ne-a adus vestea.

— A intrat Iani? bâlbâì el, şi rămase prostit, ca un om care se pierde în faţa unei nenorociri.

Stătù aşa câteva minute, apoi deodată sângele-i năvălì în faţă:

— Am să-mi răzbun eu, dacă aşa-i vorba.

Maria cercă să-l liniştească, dar el strigă din nou.

— Aşa?!... să-şi bată caţaonul joc de mine?...

— Nu te 'nfurià, Vasile. Mai bine spune ce-i de făcut.

— Cum să nu mă înfurii?... Oare n'am de ce?

— Vasile, ascultă-mă, căci pierdem vremea şi trebue să mă duc.

— Cum? aşa îndată?

— Nu, dar poate să mă cheme mama.

— De ce să te cheme?

— Apoi îi cam supărată, mai ales că a venit omul dela *aghenţie* şi a spus să ne mutăm...

— Trebue să vă mutaţi numai decât? vorbì el cu amărăciune: «Atunci, văd eu, nu-i alt chip şi trebue să mă duc să muncesc în port».

— Aici te-ai gândit bine, Vasile.

— Să ştiţi, că îndată ce-oiu câştigà vre-o câţiva franci, am să vă dau să luaţi casă.

Zicând vorbele acestea, ridică ochii, uitându-se la soare.

— Nu-s încă douăsprezece. Iacă, chiar acum plec în port.

— Şi atunci când vii?

— Cred că astăzi nu, dar mâine sară, fără vorbă.

Îşi luă ziua bună. În graba de care era cuprins, uită să se mai ducă la mal, să spue moşneagului ce-a făcut.

Maria cum îl văzù depărtându-se, intră în cărbunărie. Mă-sa o şi luă în primire:

— Ce ţi-a spus pascarul tău? zìse dânsa cu răutate.

Fata voì să ia altă vorbă, dar bătrâna urmă:

— Ce crezi că nu v'am văzut? Par'că n'am ochi?!.. Spune-mi ce vorbiai cu pascarul!

— Ce să vorbesc... A zis că se duce în port să muncească, că îndată ce-o strânge parale, ne dă să ne mutăm...

— Cum? va-să-zică, tot ai de gînd să-l iei?

— Da...

— Ba n'ai să-l iei pe golan... Să ştii că de-l mai văd, îl opăresc.

— Ba una ca asta, n'ai so faci dumneata, mamă.

— Am s'o fac, când oi vedeà că tu nu faci ce-ţi zic eu.

Un bocănit în uşe le rupse vorba;

— Poftiţi, strigă bătrâna.

Uşa se deschise, şi Iani Grecul, pomăduit, îmbrăcat în haine negre, se ivì în prag...

— Bună ziua, zise el, făcând câţiva paşi.

— Bună ziua, răspunse bătrâna, schimbându-şi glasul şi căutând să pară veselă.

El, după ce făcù un compliment fetei, întrebă:

— Ce mai faceţi?

— Rău! răspunse bătrâna. Suntem supărate de nenorocirea care ne-a lovit.

— Am auzit, zise Iani, clătinând din cap.

— Of?.. cum l'am pierdut! suspină bătrâna.

— Ce să faceţi!... acuma trebue să vă liniştiţi.

Tăcù, apoi uitându-se în jurul lui, duse mâna la surtuc, şi se căută în buzunar.

«Ştiţi, bolborăsì el, să nu vă supăraţi, da am fost numit aici ca paznic«.

— Ştiu, musu Iani, a venit astăzi dela *aghenţie*, şi ne-a dat de veste să ne mutăm.

— Cum se poate una ca asta? răspunse Iani, făcându-se că nu ştie nimic.

— Da, musu Iani.

— Nu se poate... Apoi dumneavoastră aţi puteà rămâne aici.

— Auzi ce spune domnul Iani?

Fata, care stăteà în colţ, lăsă ochii în jos.

Grecul îşi scoase din buzunar o ţigară militară, o aprinse, pufuì de câteva ori; se lăsă pe scaun, scuipă pe jos, şi-şi duse un picior peste altul. Când ridicà mâna, manşetele mari care îi acopereau jumătatea palmei, lăsau să i se vadă bine, degetele butucoase, şi încărcate cu două inele proaste.

După ce-şi răsucì mustaţa, se uită şiret la fată şi îi vorbì.

— Eĭ, domnişoară, ştiţi că v'am admirat pentru hărnicia dumneavoastră?

— Ce hărnicie? făcù ea din cap.

— Da, sunteţi foarte harnică, şi adresându-se bătrânei urmă:

— Acu o săptămână am venit la control. S'o fi văzut pe domnişoara cum strigà la hamali. Cum se puneà în gură, par'că ar fi fost un bărbat. Aşa ceva e rar, — vorbì el, bătându-se cu palmele peste genunchi.

Bătrâna, foarte mulţumită, privì la fată.

— Nici nu mi-ai spus tu, că a fost domnu Iani.

— Ba ţi-am spus, vorbì fata înroşindu-se.

— Se vede că am uitat, unde eram supărată cu boala răposatului.

— Ei! să vedeţi, a fost ceva *extra!* Cum veneà colbul, cum intrà în gură, în ochi... ha! ha! ha! Par'că eram nişte draci. Când scuipam, tot eram numai o negreală. Pe urmă m'am dus acasă, a trebuit să mă desbrac, să scot, pardon, şi cămaşa de pe mine.

Bătrâna ascultà cu dragoste istorisirea lui. In tăcerea care dură câteva clipe, s'auzì glasul ei:

— Aşa-i că n'aveţi familie?

— De unde să am?!...

— Atunci, unde mâncaţi?

— Pe la cantină, pe acasă... E greu! oftă el, clătinând din cap cu tristeţe. Par'că nu m'aş însurà! dar nu vrea persoana la care ţin.

Maria, înroşindu-se, lăsă capul în jos, căci înţelesese bine unde a ţintit grecul. Nici bătrânei nu-i trecuse neobservate cuvintele acestea. Foarte bucuroasă, se sculă, şi apropiindu-se la dulap, începù să cotrobăiască.

Maria văzând-o, se repezì întrebând :

— Ce cauţi mamă ?

— Să-ĭ dăm o dulceaţă lui musu Iani.

— Lasă-mă pe mine.

— A !... nu vă deranjaţi, vorbì el, făcând un semn cu capul.

— Nici un deranj, domnule Iani.

— Nu de alta, dar am o întâlnire cu un prieten.

Se ridică în picioare, scoase un ceasornic de nichel din buzunarul vestei.

— Sunt trecute de unu'.

— Poftiţi, mai staţi.

— Poftim, staţi, vorbì şi fata.

— Ca să nu ziceţi că vă refuz...

Se lăsă din nou pe scaun, şi luă dulceaţa.

Bătrâna îl întrebă :

— Când mai poftiţi pe la noi ?

— Şi diseară, dacă nu vă supără prezenţa mea.

— Nici de cum, ne face mare bucurie.

— Poate domnişoara are ceva de zis.

— Şi dânsa tot ca şi mine, se grăbì să răspundă mama fetei.

Iani, după ce dete bună ziua, îşi luă pălăria şi eşì.

Până la poartă mai salută de două ori, apoi se depărtă pe cheiu.

Cele două femei îl petrecură pe mosafir, şi se întoarseră.

Bătrâna, abia intră în casă, şi vorbì fetei:

— Ei, ce zici de tînărul acesta? Aşa că-i *coplezant*? Ei, aşa om zic şi eu că face pentru tine.

Maria nu răspunse.

— Ce? tu nu spui nimica?

— Ce să spui?

— Nu-ţi place tînărul ista? N'ai văzut ce îmbrăcat e, şi cum se uită nebun la tine? Eu sunt sigură că te-ar luà cu amândouă mâinile.

— Asta o ştiu eu...

— Atunci,.. de ce nu vrai să-l ei?... Ori se vede că Vasile al tău e mai bun?!

— Ce-ai dumneata cu el?

— Cum? eu n'am nimic? Atunci cine să te povăţuiască bine! străinii? Copilă ce eşti! tu crezi că tot ce sboară se mănâncă. Ţi-a umplut capul cu minciuni şi acuma tu te-ai da în foc după dânsul.

Maria nu răspunse nimic. Bătrâna, cu glas de durere, urmă: «Gândeşte-te, ai fost din oameni şi acum te tragi la rău. Ce-ai să faci la iarnă, când n'o lucrà portul? Apoi de bătrâneţele mele nu ţi-i milă? Nu te gândeşti că rămân pe drumuri? Aşa inimă ai tu?!»

Vorbele din urmă, privirea bătrânei, nelinişti sufletul fetei. Se rezimă cu coatele de masă şi ră-

mase gânditoare, în tăcerea odăii, pe când soarele aruncà prin geamuri pete de aur pe lucrurile vechi.

Bătrâna, lăsându-se pe pat, îşi duse mâinele la piept şi rămase nemişcată, cu ochii în gol. Se uità din când în când la fată şi par'că aşteptà un cuvânt de mântuire, durerilor ei.

. . . .

Până târziu Maria nu adormì, chinuită de gânduri. Se întorceà când pe o parte, când pe alta, în patul strimt din chichineaţa săracă, doar o puteà închide ochii. Lumina slabă a candelii o loveà în faţă, desluşià la marginea patului o mână atârnată în jos. Ea se gândeşte, cearcă să-şi alunge gândurile, dar nu poate. Chipul lui Iani îi vine mereu înainte. Il vede, parcă vorbindu-i, uitându-se cu iubire la dânsa... Şi Iani e îmbrăcat, vorbeşte frumos... La plecare i-a strâns mâna, s'a uitat cu atâta foc la dânsa!... Toate gândurile acestea o ard, o neliniştesc, şi ea nici nu ştie pentru ce. Ea îl iubeşte pe Vasile. El s'a dus în port, va venì cu bani, au să ia o căsuţă şi se vor mutà. Vasile o iubeşte aşa de mult!...

Atunci pentru ce simte şi acum căutătura lui Iani fiorii aceia pe cari i-a simţit când a plecat şi i-a strâns mâna? De ce?

Ar vrea să spună cuvintele acestea tare, dar nu poate. Se ridică, se uită, apoi iar lasă capul pe perină. In linişte, se auzeà horcăitul bătrânei... uneori o şoaptă, parcă un suspin. Fata tresăreà: «o fi visând?» şi rămâneà tăcută, fără să-şi dea

seamă. Ii veneà uneori să se scoale, să întrebe ceva pe măsa. «Ce s'o întrebe?» Il iubeşte pe Vasile. Dar deodată par'că un glas moale înduioşător, îi şopteşte: «Nu te gândeşti, Vasile e un hamal; ce vei face la iarnă?». Aici se întunecă şi în clipele acelea figura arsă de soare a lui Vasile, cu picioarele goale... îi răsare înainte. Il vede şi pe Iani, îmbrăcat bine, cu ceas la brâu. El e barcagiu, are parale, îi va face toate plăcerile. «Da, Iani e bogat» murmură fata şi zăpăcită, ridică capul tresărind.

Din noapte s'aud, câteodată, sgomotele valurilor. Ea stă, ascultă şi-şi îngropă iar capul în pernă. Ar vrea să doarmă şi nu poate. Gândurile o iau înnainte, o poartă pe depărtări, până ce aţipeşte, visând la o fată ce a fost săracă şi cu vremea a ajuns să aibă bani, să se ducă la baluri, să poarte rochii scumpe.

VI.

A doua zi, dimineaţa, Vasile pornì în port. Cu capul în jos trecea pe lângă movilele de marfă, gândindu-se: «Câte şase franci pe zi, într'o săptămână fac treizeci şi şase. Ne luăm o casă şi stăm împreună, aici lângă Badalan. Pe urmă moşul pe lângă noi, tot are să fie de vre-un folos».

Pe unde treceà, o tăcere adâncă stăpâneà totul. Dimineaţa era limpede, răcoroasă. Muncitorii, sgribuliţi, în haine albastre, cu legături în mâini, se opreau pe la colţuri. Cărăuşii mânau boii, strigând.

Vasile intră pe poarta docului, trecù pe lângă movilele de cărbuni şi se oprì lângă o schelă uriaşă.

Aici, apa bazinului, se aşterneà ca o pânză mare verzue. La mal pluteau murdăriile aruncate dela vapoare: coşuri, bucăţi de lemn şi multe altele.

Muncitorii, cum veneau, treceau printre stivii, se descălţau şi-şi pregăteau pernuţele. După aceea se strângeau roată, vorbind cu linişte.

Erau şi bătrâni şi tineri. Unii cu bărbi mari, legaţi la gât cu basmale roşii, alţii într'o cămaşă de pânză albastră, desculţi şi cu capetele goale.

Cei bătrâni povesteau de ale casei, de necazuri; cei tineri de petreceri şi de fete.

— Măi Toadere!... se auzì un glas; ştii că lui Turculeţ i-a făcut femeia o fată.

— Ce spui, bre... răspunse un muncitor slab şi deşirat.

— M'am întâlnit eri şi-a făcut cinste.

— Cum, a făcut cinste că a căpătat o sărăcie?

— Ei, bre! dacă-i fată, trebue s'o arunci? Nu-i tot copilul tău?

— Aşa-i, bădiţă Oprea; dar, vezi, că băiatul când l'ai făcut îl trimiţi la muncă, şi-şi câştigă pâinea lui, pe câtă vreme fata, trebue s'o îmbraci şi după ce s'a făcut mare, vin flăcăii de îţi cer şi zestre.

Oprea dădù din cap legându-şi obelele, apoi sculându-se, se uită la Vasìle, îl măsură, dădù din cap:

— Ce, bre, ai venit la muncă?

— După cum vezi şi dumneata.

— Şi ai mai încărcat dulapi?

— Nu până acuma.

— Atunci are să-ţi fie greu.

— Ce greu? Nu vezi că-i coşcogemite mal de om, vorbì un altul.

Nu isprăvì omul bine vorbele şi docul dădù semnalul. Printre muncitori se făcù mişcare. Dragomanii veniră, se uitară la stiviile de lemne şi începură să strige. Oamenii se apropiară, pregătindu-şi perniţele pe umeri.

Se ridicară pe movili şi începură să lucreze: unii luând dulapii şi punându-i pe umeri, alţii scoborându-i. Cetele se strecurară grăbite pe lângă mal. Scârţâitul macaràlelor începù se răsune pe puntea vaporului, şi acolo pâlcurile de oameni se adunau mereu.

În apa docului vapoarele începură să alerge. Apoi draga, ca trezită din somn, urlă cu furie, cutremurând văzduhul. Maşinele ei gemură, roţile trozniră, gurile de fer prinseră a săpa adâncul, ridicând nămolul în lumină.

Trenurile veniră din gară ţipând. Pe la magazii începù a răsunà zgomotul fierăriilor. Ferberea creşteà, tulburând din adânc liniştea acelei dimineţe.

Vasile, care la prima dată nu ştiuse cum măcar se prinde un dulap, acuma, uitându-se la cei lalţi oameni, înţălesese că munca nu-i grea.

Luă dulapul din stivii, îl puneà în spate şi porneà în urma cetelor, ridicându-se pe schele. Erà

foarte mulţumit, şi în bucuria lui ar fi alergat cu dulapul, care i se păreà o jucărie. În speranţă că are să se vadă la casa lui şi lumea i se păreà mai bună şi în ochii albaştri citeai fără greutate o bucurie mare. Văzuse dela tocmeală că în port se plăteşte bine şi că în puţină vreme poţi să faci parale bune. Treizeci de franci pe săptămână! Atâţia bani n'a visat el niciodată. «De acuma am să am cu ce închirià casă, cu ce face nuntă?» Şi gândul, în clipele acelea, fugeà la căsuţa mică din cărbunăria neagră. Îşi zise apoi: «Ce bine are să-i pară Mariei când o auzì că eu câştìg atâtea parale!» Acuma uitase durerea care-i făcuse Iani. Totuşi buba îi sângerà rana din suflet la gândul că el e acolo şi are planuri.

Scuipă necăjit. «Peste două zile, poate şi deseară am să-i dau parale şi are să se mute». Gândindu-se aşa, ridică schelea. Aici un flăcău mărunţel, după ce lăsă dulapul, îi puse mâna pe umeri:

— Se vede că tu eşti străin, de nu vorbeşti cu nimeni.

— Da.

— Şi cum te cheamă?

— Vasile.

— Ai venit astăzi la muncă?

— Cam aşa ceva.

Flăcăul se gândì puţin şi vorbì iar:

— Şi ce ai fost tu?

— Pescar.

— Aşa-i că aici se câştigă parale?

— Fireşte.

— Şi eu, nu-s de mult aici. Înnainte am fost la stăpân.

— De ce ai eşit?

— De ce? Dacă nu-mi plăteà. Apoi nici mâncare ca lumea. În port ştiu că-i bine.

— Aşa-i, după cât am auzit.

Flăcăul se scărpină, se uită la Vasile şi par'că nu-şi aduceà aminte de ceva. Porniră apoi pe punte.

— Cu cât eşti tu plătit? întrebă el într'o vreme, pe când se pregăteau să ia dulapi.

— Cu şase franci, răspunse Vasile.

— Ei, cum dracu? Eu-s numai cu cinci.

— Dă, ştiu eu?

— Poate unde eşti mai voinic, răspunse flăcăul, făcând paşii mai mari, să se poată ţineà de tovarăş.

— Fereşte!... mă! s'auzì deodată un glas.

Câţiva hamali cu dulapurile în spate erau cât p'aci să-l ajungă.

El se dete la o parte şi apoi se ridică pe punte.

Înnăuntru, după ce prinseră lemnele de lanţ şi le feriră de gura hambarelor, s'aplecară, uitându-se la cei ce rânduiau dulapii.

— Vezi?... zise flăcăul, *plăticarii* ăştia au noroc. Plătiţi cu opt franci şi stau la umbră. Da noi, săracii!... şi-şi duse mâna pe obraz, ştergându-şi fruntea

— Cum? opt franci au *plăticarii?*

— Alţii şi zece.

— Auzi!... răspunse Vasile cu mirare.

— Ei, da ce crezi, că-i lucru uşor? Trebue cap acolo; doar nu ei dulapul şi-l pui aşa, cum îţi vine? Că dacă pui rău, s'apleacă prea tare şi se înneacă vaporul.

— Asta-i jucărie.

— Da, pentru tine. Eu unul ţi-o spun drept, că n'aş puteà, căci îs slab de cap.

In strigăte, bufăeli, înjurături, vremea trecù. La amiazi muncitorii lăsaseră lucrul, se aşezară în umbra stiviilor, scoţând fiecare din legătură câte ceva de ale mâncării. Vasile scoase şi el o bucată de mămăligă cu doi chitici, şi începù să îmbuce. După ce-şi văzù stomacul pus la cale, trase o fugă la mal, băù apă, apoi se întoarse şi se tolănì pe pământul umed. Unii dintre muncitori făcură acelaşi lucru, alţii porniră gălăgioşi la cafenelele din port. Cei rămaşi erau mai toţi bătrâni, pentru care gologanul e cu socoteală. Aceştia se tolăniră alături, unii pe coaste, cu câte o bucată de lemn la căpătâiu, ca să se odihnească. In puţină vreme sforăiturile prinseră a răsunà din piepturile celor doborâţi de osteneală.

Numai Vasile nu puteà să doarmă. Stà cu ochii deschişi, pierduţi în lumina de aur a valurilor, sau la covertele vapoarelor, unde se hodineau marinarii.

Vremea repausului trecù ca o părere. Şueratul înfiorător făcù pe toţi să se ridice, frecându-se la

ochi şi înjurând. În curând munca fu începută în focul soarelui, care înfierbântà cheiul. Şirurile înnaintau leneşe, fără îndemn şi fără vlagă.

Vasile, totuşi, lucrà fără şovăire. Şi pe când ceilalţi de abia se urniau luând dulapul, el îl prindeà de odată în spate, par'că s'ar fi jucat c'un beţişor.

— Nu ţi-am spus eu, măi Oprea... aista ne întrece pe toţi, se auzì vorbind într'un timp flăcăul deadineaori, la spatele lui.

Vasile întoarse capul atunci, cel ce vorbise îi rânjì în faţă.

— Zii... mă... că nu degeaba eşti cât un cal.

Câteva şiruri trecură cu capetele în jos, numai în cămeşi, asudaţi şi storşi de puteri. Rareori printre cetele hamalilor de mai auziai acuma glume. Într'o vreme se văzură câţiva muncitori oprindu-se. Dragomanul venì din urmă:

— Băeţi, de acuma luaţi stiviile cele de lângă linie, àţi auzit?

Muncitorii de sus se deteră jos. Cei de pe puntea vaporului veniră şi ei, apoi grămadă porniră la alte movile.

Soarele începù a-şi potolì căldura. Pe apă s'aşterneau umbre mari, şi o răcoreală dulce, venită dela Dunăre, primenià aerul.

Ceasurile din urmă trecură, dar nu fără greutate. Când docul chiuì încetarea lucrului, toţi, într'o larmă mare, se repeziră pe punte, năpustindu-se la mal. Vasile, bucuros, s'apropiè şi el de mal, se spălă de năduşeală şi colb, apoi, după ce primì

plata, porni grăbit pe poarta cea mare, strecurându-se pe lângă cafenelele pline de lume. Cu sufletul plin de bucurie păşià grăbit, neştiind cum s'ajungă mai curând la băi. Acuma în inima lui erà o lumină mare, şi încrederea cu care începuse a munci, cum şi dragostea care-l însufleţise, îi aduceau puteri noi în sufletul lui chinuit. Nu erà departe ceasul în care aveà să se vadă la casa lui, lângă femeea harnică şi credincioasă. Suferise mult în timpul acesta. Numai el ştie câte nopţi de nesomn nu trăise pe malul apelor, supt ochiul plin de lumină a lunei, acolo unde nevoia îl duceà. Acuma... iată-l scăpat de ernile lungi, când sălăşluià într'un bordeiu întunecos, flămând, şi bucuros să aibă o mămăligă cât de veche.

Gândindu-se aşa, ajunse la căpitănia portului; de aici o luă înainte pe lângă aghenţii, până la Bursa. Când ajunse la cărbunărie, se oprì. Malul erà plin de oameni. Dela cafeneaua de alături veneà un picurat de ghitară şi notele pline de patimă se stângeau într'o duioşie fără seamăn.

Vasile se mai învârtì câtva, apoi se aşeză pe o buturugă. Oboseala de peste zi, acum veneà să-l cerce. Asta n'ar fi fost nimic, dacă umărul drept nu i-ar fi fost rănit.

Stătù aşa o vreme, şi flăcăul se sculă, trecù pe lângă gardul cărbunăriei, se uită la portiţă, ascultă fără s'audă ceva.

«Ce să fie asta? se gândi el. Niciodată Maria nu m'a făcut se aştept atâta. O bănuială mică îi

trecù prin suflet. El şi-o alungă repede, spunându-şi: »Poate n'a adormit măsa, şi ea nu vreà să-i spue că se întâlneşte cu mine, până ce n'o luà casa».

Cu încetul portul se umpleà de tăcere. La cafenea tăcuse ghitara, iar oamenii plecaseră de mult. Vasile, văzând că vremea trece, îşi pierdù răbdarea, se ridică pe gard, privind în cărbunărie. Atunci văzù uşa deschizându-se şi o umbră alunecând spre poartă. Flăcăul se apropie plin de bucurie.

— Marie, tu eşti?

— Da...

— Bine că ai venit... că de când te aştept.

— N'am putut venì mai curând.

Vasile făcù doi paşi şi se alipì de poartă vorbind:

— Iaca, am lucrat toată ziua şi-am câştigat şase franci.

— Ai lucrat toată ziua?

— Da, Marie, să-ţi dau banii, să vă luaţi casă.

Fata clătină din cap.

— Ce? tu nu spui nimic, nu eşti bucuroasă? zise flăcăul, punând mâna în brâu să-şi scoată punga.

— Nu te supărà, Vasile, dar mama nu vrea să se mute.

— Cum? ce fel de vorbă-i asta? răspunse el, rămânând cu mâna întinsă.

— Aşa mi-a spus mama să-ţi spun. Zice că dacă n'ai putut să intri aici...

— Şi tu ce ai de gând? gângăvì el.

— Ce să fac, dacă ea nu vrea?

— Va-să-zică şi tu te pui contra?

— Nu sunt contra, dar dacă mama e aşa de ciudoasă, ce pot face eu?

— Marie! ce fel de vorbe sunt astea? Mă arzi la inimă, când te văd aşa rece. Ce? voeşti să mă arunc în Dunăre?

Flăcăul se uità buimăcit, şi nu puteà să înţeleagă nimic. S'apropiè, apucând-o de braţ.

— Haide, atunci, să fugim amândoi, dacă ea nu vrea.

— Să fugim?... Nu, Vasile, asta n'o pot face, Cum s'o las singură?

— Atunci tu nu mai ţii la mine! Tu eşti alta!. Aha! înţeleg ce-i asta...

Glasu-i era moale. Sufletul îi erà plin de o mare revoltă.

Fata sta nemişcată în uşa cărbunăriei şi nu spuneà nimic. Vasile o apucă de mână.

— Vino mai afară.

În clipa aceea un glas ascuţit răsună în cărbunărie.

— Marie, unde eşti?

Fata intoarse capul:

— Mă chiamă mămuca.

— Stăi, Marie, să vorbim cum rămâne. Ce fel de treabă îi asta?

Dânsa clătină din cap, şoptind: «Dacă nu pot.. nu vezi?... Am treabă».

Flăcăul voià să mai spuie ceva, dar fata închise portiţa, lăsându-l cu gura căscată. Ca un zăpăcit rămase pironit locului, şi nu-şi dădeà seama. Se rezimă cu mâna de gard şi nu puteà să plece. Trecù multă vreme, dar Maria nu venià. Trist, cu ochii în jos, ca un om care nu ştie ce-i de capul lui, pornì pe străzile luminate ale oraşului, căutând să tălmăcească toate vorbele fetii. În colţuri se oprià, pomenindu-se că vorbeşte singur. Apoi iar porneà, zicându-şi: «Cum se poate Maria mea, care mă iubeşte, să spună că nu mai poate stà de vorbă? Cum dintrodată aşa schimbare?» Aici se oprià, neşiiind cum să pătrundă întunericul, care i se aşterneà dinnainte. Apoi începeà din nou să se gândească la vorbele ei şi la chipul cum îi răspunsese. «Eu am muncit azi, am venit să-i dau parale, şi dânsa spune că nu vrea mă-sa. Atunci de ce n'a voit să fugă cu mine?» Un gând afurisit îi trecù prin minte: «Ha!... ştiu eu ce trebue să fie! I-o fi bătut capul Iani!» şi sufletul i se aprinse într'o fierbere de fiară rănită.

Toată noaptea aceea rătăcì prin crîşme bând, căutând să-şi treacă vremea. Intr'un târziu se pomenì la capătul *Bădălanului.* Să tolănì lângă un gard, doborât de oboseală şi adormì.

Venì dimineaţa şi el se sculă cu trupul greu, cu inima arsă, fără niciun chef. Din dragostea cea mare pentru lucru şi viitor, acuma priveà toate cu

o nepăsare plină de dispreţ. Se îndreptă spre docuri. Când ajunse, muncitorii erau în toiul muncei. El trecù printre stivii, uitându-se in jurul lui cu o mare tristeţe. Se lăsă pe o ghilă, luă o vargă şi începù a bate apa care tremurà în unde line.

Şirurile de oameni îşi urmau munca în larmă şi sgomot. Ţipete, răcnete şi înjurături, s'auziau şi ele destul de des. Docul vuià. Maşinele fluerau din plămânii lor de fier. Intr'o vreme se ridică, trecù printre muncitori, se uită la boturile vapoarelor, la pădurea de catarge şi fu gata să plece. Atunci zărì în ceata muncitorilor pe flăcăul din ziua trecută apropiindu-se de el:

— De când te caut, Vasile; — n'ai venit azi la muncă?

Vasile dădù din cap.

— Poate eşti bolnav? Te văd tare schimbat la faţă.

— Nu-s nici bolnav, nici sănătos.

— Ai ceva pe suflet, dar?

— Vasile lăsă ochii în jos, oftând.

— Dacă eşti bolnav, să te duci la doftor, vorbì celalt cu milă.

— La doftor?!... degeaba!

Şi îndesându-şi pălăria, plecă printre vagoanele care aţineau drumul.

Dela prânz şi până să asfinţească, vremea i se părù un an. Cu cât sara cădeà, şi nerăbdarea creşteà mai vie în sufletul lui. «Nu se poate. Trebue s'o întâlnesc», îşi ziceà în gândul lui. «Cum se poate să mă lase aşa, când ştie că eu sufăr atâta».

Pe urmă alte gânduri veniră: «Aci trebue să fie ceva — las'că oi vedeà eu... Sau mă-sa, sau grecul e pricina. Cine ştie ce i-a vorbit de mine. Ea în totdeauna m'a ţinut laoparte, fără să mă eie în seamă».

Ca să nu se întâlnească cu moşneagul, ridică drumul petruit al oraşului, ocolì măhălălile, şi se întoarse prin altă parte la cărbunărie. Rând pe rând, lămpile electrice îşi aprindeau lumina lor când ajunse în faţa porţii.

Valurile apei se sbăteau de maluri în plescăiri regulate. Pe undele negre, tremurau uneori scânteieri de lumină. În larg întunericul erà înfiorător. Fusese peste zi un vânt tare, şi acuma portul erà pustiu.

În tăcerea cea mare Vasile stătù puţin pe loc lângă ghereta paznicului dela vamă, trecù apoi de două ori prin faţa cărbunăriei şi se întoarse. Căsuţa mică era luminată. El se apropiè ascultând la geam, căci înăuntru s'auzeau glasuri pe care nu le înţelegeà.

Trecură minute grele de suferinţă, şi flăcăul, cu ochii aţântiţi, pândeà orice mişcare, tresărind la fie-ce zgomot. Se rezemă apoi, într'un timp, de gardul cărbunăriei, stând nemişcat. Valurile, în adâncuri, gemeau, loveau în plute; şi atunci, prin golul nopţii, treceà un fior, o plângere.

Într'un târziu, pe neaşteptate, auzì portiţa scârţâind. Două umbre eşiră în lumină. Fără ca să-şi dea seamă, se îndreptă grăbit.

— Marie, strigă el; ai venit?

Nimeni nu-i răspunse. El se repezi spre poartă, dar rămase nemişcat, văzând alături de Maria figura lui Iani.

— Marie!... abià putù zice.

Un glas străin răspunse:

— Ce cauţi, hamalule?... şi poarta se încuiè în urma lui cu un duruit greu.

El se desmeticì, voì să se repeadă, dar totul erà de geaba. Cei doui dispăruseră. Cu ochii holbaţi, cu sufletul săgetat de durere nu putù spune o vorbă. Simţeà numai cum sângele, încet, se ridicà la cap, cum întreaga-i fiinţă se pierde într'un adânc fără de sfârşit. Se sprijini de gard, şi-şi duse mâna la inimă. Apoi deodată, ca trezit dintr'un vis groaznic, se repezì înnainte cumpănindu-se. Se oprì iar, şi privind căsuţa cu ură, gemù:

Las'că am să vă arăt eu vouă!

VII

Din sara aceea, Vasile alergà nebun prin port, pe malul apei, pândind şi gândindu-se la cei doi, care-şi bătuse joc de el. Le jurase răsbunare, şi acum, în aşteptarea ceasului când aveà să-i întâlnească, nu-şi mai găseà locul.

Serile trecură, negre, una după alta. Tot timpul acesta pândise în marginea cărbunăriei. Intr'un amurg îi zărì pe amândoi în ogradă, mergând îmbrăţişaţi. Fie-care şoaptă care ajungeà la urechea

lui îi treceà ca un ghimpe prin inimă. Prin port, se svonise că Maria se pregăteà de logodnă. Acum totul erà lămurit. Il înşelase pe el, dându-se în braţele aceluia care-i eşise în cale cu bani mai mulţi. Şi el sperase, se încrezuse în ea şi 'n viitor! «Trebue să-i ucid, să-mi răsbun», se gândì Vasile şi porni în târg de-şi cumpără un pumnal.

Ca să poată fi mai sigur că or să-i cadă în ghiară, se ridică pe deal la sf. Gheorghe. De acolo vedeà lămurit orice mişcare în ogradă.

Două seri s'ascunsese în tăetura malului, dar în zadar. Aşteptà ceasuri întregi, apoi porneà desnădăjduit, gândindu-se la amintirile care-l fermecaseră o vreme, la jurămintele fetii, la iubirea lui şi atuncea dorul răsbunării clocoteà în vorba, în privirea, în carnea lui.

Cu moşneagul nu se mai întâlnise. De câteva ori îl văzuse cu luntrea la adânc, lăsându-şi undiţele în apă. Il ocolise într'adins, ca să nu-i zică ceva... Acuma, după atâtea zile îl coprinse mila, hotărât să-l vadă.

Erà într'o dimineaţă liniştită, cerul erà senin, şi apa Dunării aveà o culoare argintie, cum de multă vreme nu se văzuse. Flăcăul luă drumul prin port şi ajunse la Bursa. Lângă caic, zărì o luntre. Pe margine, cu undiţele în mână, moşneagul sta cu faţa aplecată spre apă, ţinând sfoara în mână. Vasile se oprì, se uită la moşneag şi-l strigă. Bătrânul întoarse capul.

Ce, Vasile, tu eşti?

Flăcăul dădù trist din cap.

— Bine, măi băete! vorbì moşul, mă faci să viu cu toate lucrurile, îmi spui c'ai să te 'nsori, şi la urmă... mă laşi aici, fără de a şti ce-i de tine. Spune, unde ai fost?

— Aici, în port.

— Atunci de ce n'aì venit să-mi spui şi mie ce ai făcut?

— N'am avut ce-ţi spune.

— Ha! mi se pare c'ai păţit-o, bre, Vasile, cu dragostea ta.

— Nici n-am crezut c'ar să-şi bată joc de mine în aşa hal!

— Ei, mă Vasile, tu nu ştii ce-i pe lumea asta!

— Acuma ştiu,—dar e de geaba... lasă... dacă ş-au bătut joc.

— Nu te scârbì, măi băete, pentru toate fleacurile, răspunse moşul, cârmind luntrea la mal.

— Fleacuri! să nu mă scârbesc? gemù încruntat flăcăul.

Moşneagul râse încet.

— Nu fi prost, Vasile, că femei oi mai găsì tu; de asta să te plângi? Vino 'ncoace mai bine şi-ţi caută de treabă.

— Nu. Am să-mi răzbun, scrâşnì el din dinţi.

Moşneagul se uită mirat.

— Ce, Vasile, eşti nebun? Haide, sue mai bine in barcă şi să mergem la locul nostru.

— Nu pot, moşule.

— Atunci .ce-ai să faci? Nu te gândeşti că's bătrân, şi mă laşi aproape de moarte?

Flăcăul dădù din umeri, gata să plece.

— Haide, Vasile, ascultă-mă, grăi moşneagul cu glas duios.

— Rămâi sănătos...

Şi se depărtă.

— Vasile!... măi Vasilică!... stăi o leacă.

Flăcăul se întoarse, îi făcù cu mâna şi pierì printre movilele de piatră.

. . . .

A doua zi ridică malul dela Sf. Gheorghe, trecù în ograda bisericii, şi s'ascunse în nişte tufe.

Erà Duminică în ziua aceea, şi în port mare veselie. Pe apă, vapoarele ridicau la deal, târând după ele caice încărcate de lume. Flăcăi stăteau în probă, cântând din armonică şi notele tremurate se perdeau cu un îndemn de fericire în liniştetea apei.

Din ascunzătoarea lui privì în ograda cărbunăriei. Într'o vreme văzù pe fată, pe bătrână şi pe Iani eşind în ogradă. După un timp intrară din nou înnăuntru, şi Vasile nu mai puteà de nelinişte. Îi veneà să se repeadă după mal, la dânsul, să isprăvească odată.

Minutele treceau grele. Iată că într'un târziu, îi zărì pe cei trei ieşind din nou. Erau gătiţi, şi Vasile când îi văzù apucând spre poartă, simţì o uşurare în suflet. Bătrâna îi petrecù până la cheiu şi se întoarse înnapoi. Vasile se ridică din ascun-

zătoare, ieşì în ograda bisericii, ocolì câteva străzi şi pornì glonţ după ei. Ii ajunse pe când se suiau într'o barcă. Aşteptă ca să se depărteze bine, apoi amestecându-se prin mulţimea care treceà dincolo, sărì şi el într'o luntre.

Când ajunse peste Dunăre, amurgise. Se uită la mal, pornì în sus, şi iată că într'o vreme zărì luntrea celor doi. Privì în toate părţile, şi nevăzând pe nimeni prin apropiere, se ascunse în nişte tufe. Pe aproape de el, lângă mal, bărcile treceau uşoare. Înlăuntru oamenii vorbeau, râdeau, iar lopeţile loveau în apă cu o mişcare regulată.

Pe cărări treceau cete de tineri, vorbind zgomotos şi râzând. Vasile, din tufă, aţinteà urechea la orice mişcare. Sufletul aprins fierbeà de ură. Aşteptarea aceea lungă îl chinuià grozav: «Nu se poate să-mi scape. Cu viaţa lor au să plătească chinul meu.» Zicând acestea strângeà pumnalul cu putere în mână.

Începù să se întunece şi perechea nu se arătà. Se ridică într'un genunchiu, privì în jurul lui. Acuma orice pârâitură de creangă făceà să-i bată inima cu mai multă putere. — Deodată tresărì. Aproape de el se auzì o fâşietură, apoi un murmur de voci. Trecù câteva minute şi printre crengile verzi zărì pe cei doi îndrăgostiţi: pe Iani, cum se aplecà, rupeà câte-o mură, o întindeà fetei, o strângeà după aceea de braţ, netezind-o pe frunte. Şoaptele tainice treceau pline de fiori şi perechea fericită, nu se îndurà să părăsească cuibul

acela. Printre crengi şi frunze vântul serei treceà cu adieri uşoare.

Când ajunse în dreptul lui Vasile, acesta întinse o mână gata să se repeadă. Doar câţiva paşi îi despărţiau. Sângele îi fierbeà în vine, ochii priviau cu scânteiri de fiară. Se stăpânì cum putù căci dintr'odată un nou gând de răzbunare îi venì în minte. «Nu. Pe el am să-l ucid şi pe dânsa, netrebnica, s'o mai am odată în mâna mea».

Se întoarse, privind la barcă. Perechia-i trecù prin faţă.

Şoaptele veniau limpezi... In această frământare auzì pe Iani.

— Ce zici, dragă, mergem?

— Mai stai.

Porniră mai departe. Vasile ridică capul, se uită după dânşii, se uită spre mal. Pretutindeni tăcere. Pe Dunăre, bărcile plecate erau pe la jumătatea apei. Când văzù că cei doi s'au depărtat îndestul, ca un şearpe ieşì din tufă şi se repezì la mal.

Scoase pumnalul şi cu vârful prinse a găurì fundul bărcei.

Din când în când întorceà capul să vadă de nu-l zăreşte vre-o unul. Când isprăvì, se ridică grabnic, dispărând în tufe.

In curând perechea îndrăgostiţilor se zărì venind la braţ.

In faţa luntrei se opriră, privind în toate părţile, fermecaţi de liniştea şi frumuseţea nopţii. Luna,

ca un ochiu uriaş, răsărise din spatele munţilor, şi aruncà săgetări de argint.

— Ajungem târziu; vorbì fata.

— Nu te teme, dragă, garantez că într'un sfert de ceas suntem dincolo.

Fata făcù doi paşi.

— Sue, vorbì el, ajutând-o de braţ.

S'aşeză jos, apoi vorbì.

— Iani, da are luntrea apă.

— Nu-i nimic. Nu ştii că lotcile astea aşa fac ele apă, — zise Iani. Apucă lopeţile, se aplecă, împlântându-le în apă. Din câteva lovituri, luntrea se depărtă grăbită. Cei doi se zăreau în lumină, perzându-şi siluetele, cu cât înaintau la adânc. Cu încetul barca se şterse din vedere.

Dar de odată, în liniştea nopţii, pătrunse un strigăt de spaimă.

«Săriţi, ajutor!»

Ţipătul se auzì a doua oară mai desnădăjduit, mai înfiorător.

«Săriţi, ajutor!»

In clipa aceea, ca mânat de vânt, se repezì din tufe o namilă de om. La mal se oprì, gemând: «Asta am vrut» şi aruncându-şi surtucul se repezì în vultoare. Strigătele, gemetele veneau tot mai nedesluşite. Şi acolo, la adânc, se vedeau, umbre mişcându-se într un freamăt de moarte. Voinicul făceà sforţări disperate, înnaintând prin valuri. Curând se pierdù şi el din vedere. Apoi, după un timp, alte strigăte disperate amestecate cu sgomotul apei pă-

trunseră înnăduşite. Acum se puteau vedea braţe ridicate d'asupra apei, şi trupuri cufundându-se şi ridicându-se. Câteva minute de tăcere, lungi şi grele, trecură, şi se părea că totul s'a stins. Dar, plescăitul unor braţe se auziră, şi două trupuri se puteau distinge înnaintând greŭ spre mal.

Erà Vasile, care ţineà de mijloc pe Maria, logodnica de altă dată. Ii lăsă corpul pe mal, iar el se trase de-o parte, cu ochii încruntaţi, privind trupul care abia mişcà. Intr'o vreme, fata, desmeticită, ridică braţele, ridică capul, voind să se scoale. Vasile o priveà cu dispreţ.

Fata, zărindu-l, rămase iar nemişcată, şi într'o slăbiciune de moarte, îngână: «Iartă-mă, Vasile...

— Să te iert?! Nu!

Şi dându-i cu piciorul, se pierdù în noapte.

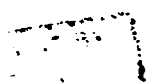

TABLA DE MATERII

„Minerva" Institut de Arte Grafice și Editură, București, B-dul Academiei, 3. — Edgar Quinet, 4.

AUTORII VECHI

ALECSANDRI V. — Poesiĭ . . . 1.50
— Teatru, vol, I. . , . . . 1.50
— Teatru, » II. 1.50
— Teatru, » III. 1.50
— Teatru, » IV 1.50
— Prosă 1.50
ALECSANDRESCU GR. — Versurĭ și prosă . . , ... 1.25
BĂLCESCU N. — Istoria Romînilor supt Mihaĭ-Viteazul. . 1.50
BOLINTINEANU D. — Poesiĭ. . 1.50
CREANGĂ I. — Op. complete . 1.50
EMINESCU M. — Geniu Pustiu. 2.—
EMINESCU M. — Poesiĭ postume 1.50
— Scrieri politice și literare 2.—
— Literatură populară . . 1.50
FILIMON N. — Ciocoiĭ vechĭ și noĭ 1.50
ISPIRESCU P. — Legendele saŭ basmele Românilor 1.50
NEGRUZZI C. — Prosă 1.50
ODOBESCU AL — Op. complete 1.50
PANN ANTON. — Oo. complete 1.50
V. STAMATI, V. CÂRLOVA, N. NICOLEANU.— Opere Comp. 1.50

BIBLIOTECA POPULARĂ „MINERVA"

No. 1—3. Istoria populară a Romînilor . . . . . —.15
» 4. Cîntarea Romînieĭ. . —.15
» 5. Istoria populara a literatureĭ Romîne . —.15
» 6. Revoluția luĭ Tudor Vladimirescu. . . —.15
» 7. Perderea Basarabiei . —.15
» 8. Unirea Principatelor . —.15
» 9. Mihail Cogălniceanu . —.15
» 10. Vasile Alecsandri . . —.15
» 11. Ștefan-cel-Mare . . . —.15
» 12-13. Istoria luĭ Mihaĭ Viteazul, de N. IORGA —.15
No. 14. Revoluția luĭ Horia . —.15
» 15. Răpirea Bucovineĭ . —.15
» 16. Cum să ne creștem copiĭ —.15
» 17. Păstrarea sănătățiĭ . —.15
» 18. Ce să cetim ? . . . . —.15
» 19. 10 Maiŭ . . . . . . —.15
» 20-22. Războiul pentru neatîrnare . . . . . —.15
» 23. Viața și faptele Mitropolituluĭ Moldoveĭ Veniamin Costachi —.15
24. Aritmetica . . . . . —.15
» 25. Femeile și revoluțiunea din Rusia . . —.15

BIBLIOTECA MUSICALĂ = „LIRA ROMÂNĂ"

Conținînd cele mai frumoase romanțe și cîntece naționale romîne pentru voce și piano.

NUMERELE APĂRUTE:

1. **Deșteaptă-te Române.** Cîntec patriotic.
2. **Luna doarme.** Romanță popul.
3. **Aoleo !** Arie populară.
4. **Suspine crude.** Romanț. populară.
5. **Cît te-am iubit.** Romanț. popular.
6. **Călugărul.** Melodie populară.
7. **Pentru tine Jano.** Cîntec popular.
8. **Două fete spală lînă.** Arie popul.
9. **Ce te legenĭ codrule ?** Romanță.
10. **Steluța.** Romanță.
11. **Cucuruz cu frunza'n sus.** Cîntec popular.
12. **Fetițo din acel sat...** Arie din Transilvania.
13. **Popa zice că nu bea.** Arie popular.
14. **Inimioara mea.** Arie populară.
15. **Am un leŭ și vreaŭ să-l beaŭ.** Cîntec popular.
16. **Pasăre galbenă 'n cioc.** Cînt. pop.
17. **Imnul Regal Român.**
18. **Cîntecul Ginteĭ Latine..**